

T.C.
İSTANBUL SABAHATTİN ZAİM ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK BİLİM DALI

AKRAN ZORBALIĞININ YORDAYICILARI OLARAK
BEDEN İMAJI VE İNTERNET BAĞIMLILIĞININ
ROLÜ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Furkan BUTASIM

İstanbul
Temmuz - 2024

T.C.
İSTANBUL SABAHATTİN ZAİM ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK BİLİM DALI

AKRAN ZORBALIĞININ YORDAYICILARI OLARAK BEDEN
İMAJI VE İNTERNET BAĞIMLILIĞININ ROLÜ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Furkan BUTASIM

Tez Danışmanı
Prof. Dr. Mustafa Yüksel ERDOĞDU

İstanbul
Temmuz - 2024

TEZ ONAYI

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Müdürlüğüne,

Bu çalışma, jürimiz tarafından Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bilim Dalında YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Danışman: Prof. Dr. M. Yüksel ERDOĞDU

Üye: Dr. Öğr. Üyesi Osman SÖNER

Üye: Prof. Dr. Sefa BULUT

Onay

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

Prof. Dr. Erhan İÇENER
Enstitü Müdürü

BİLİMSEL ETİK BİLDİRİMİ

Yüksek lisans tezi olarak hazırladığım “**Akran Zorbalığının Yordayıcıları Olarak Beden İmajı Ve İnternet Bağımlılığının Rolü**” adlı çalışmanın öneri aşamasından sonuçlandığı aşamaya kadar geçen süreçte bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle uyduğumu, tez içindeki tüm bilgileri bilimsel ahlak ve gelenek çerçevesinde elde ettiğimi, tez yazım kurallarına uygun olarak hazırladığımı, bu çalışmamda doğrudan veya dolaylı olarak yaptığım her alıntıya kaynak gösterdiğimi ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu beyan ederim.

Furkan BUTASIM

ÖNSÖZ

Bu çalışmanın amacı, akran zorbalığının yordayıcıları olarak beden imajı ve internet bağımlılığının rolüdür. Çalışmanın alana önemli katkılar sağlayacağı düşünülmektedir.

Öncelikle, çalışma sürecim boyunca ihtiyaç duyduğum her alanda destek sağlayan değerli danışmanım Prof. Dr. Mustafa Yüksel ERDOĞDU'ya yol göstericiliği için teşekkür ederim.

Bu tezi, hayatım boyunca ellerini omzumda hissettiğim, haklarını asla ödeyemeyeceğim anneme ve babama, her zaman yanımda olan, desteklerini esirgemeyen aileme, sevdiklerime ve kötü gün dostlarıma armağan ediyorum.

Furkan BUTASIM

İstanbul-2024

ÖZET

AKRAN ZORBALIĞININ YORDAYICILARI OLARAK BEDEN İMAJİ VE İNTERNET BAĞIMLILIĞININ ROLÜ

Furkan BUTASIM

Yüksek Lisans, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Mustafa Yüksel ERDOĞDU

Temmuz, 2024 – 128 Sayfa

Bu çalışmada akran zorbalığının yordayıcılığında beden imajı ve internet bağımlılığının rolünün belirlenmesi amaçlanmıştır. Çalışmada nicel araştırma yöntemlerinden ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. Çalışmanın verileri, İstanbul ili Bağcılar ilçesindeki resmî ortaokul kurumlarında öğrenim gören öğrencilerden elde edilmiştir. Çalışma grubu 230'u kız (%50), 230'u erkek (%50) olmak üzere toplam 460 öğrenciden oluşmaktadır. Çalışmada “Akran Zorbalığı Belirleme Ölçeği”, “Beden İmajı Ölçeği” ve “İnternet Bağımlılığı Ölçeği” kullanılmıştır. Ayrıca öğrencilerin demografik bilgilerinin elde edilmesinde “Kişisel Bilgi Formu” oluşturulmuştur. Ölçme araçlarından elde edilen puanların analizinde frekans ve yüzdelikler, t testi, tek yönlü varyans analizi (ANOVA), pearson korelasyon ve regresyon analizinden yararlanılmıştır.

Çalışmanın sonuçlarına göre, akran zorbalığı ölçeği “zorba” alt boyutunda ve “kurban” alt boyutunda erkek öğrencilerin lehine anlamlı farklılık olduğu saptanmıştır. Ayrıca beden imajı alt boyutlarından “bedeni olumlu algılama” alt boyutunun erkek öğrenciler lehine anlamlı olduğu bulunmuştur. Pearson Korelasyon Analizi sonuçlarına toplam puanlar üzerinden bakıldığında, öğrencilerin internet bağımlılığı toplam puanları ile akran zorbalığı ölçeği “kurban” ve “zorba” alt boyut puanları arasında pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur. Ayrıca beden imajı ölçeği toplam puanları ile akran zorbalığı “kurban” ve “zorba” alt boyutları arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Beden imajı ölçeği ve internet bağımlılığı ölçeği toplam puanları arasında da pozitif ve anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Basit Regresyon Analizi sonucuna göre “internet bağımlılığı” akran zorbalığı alt boyutları olan hem “kurban” hem de “zorba” alt boyutları üzerinde anlamlı düzeyde yordayıcı etkisi olduğu bulunmuştur. Ayrıca “beden imajının” akran zorbalığı “kurban” ve “zorba” alt üzerinde anlamlı düzeyde yordayıcı etkisi olduğu görülmektedir. Çoklu Regresyon Analizi sonucuna göre “internet bağımlılığının” ve “beden imajının” akran zorbalığı belirleme ölçeği “kurban ve “zorba” alt boyutları üzerinde anlamlı düzeyde yordayıcı etkisi olduğu bulunmuştur.

Anahtar Kelimeler: Akran zorbalığı, zorba, kurban, internet bağımlılığı, beden imajı

ABSTRACT
THE ROLE OF BODY IMAGE AND INTERNET ADDICTION AS
PREDICTORS OF PEER BULLYING

Furkan BUTASIM

Degree, Guidance and psychological counseling

Thesis Advisor: Prof. Dr. Mustafa Yuksel ERDOĞDU

July, 2024 – 128 Pages

This study aimed to determine the role of body image and internet addiction in predicting peer bullying. The relational screening model, one of the quantitative research methods, was used in the study. The data of the study was obtained from students studying in public secondary schools in Bağcılar district of Istanbul province. The study group consists of a total of 460 students, 230 girls (50%) and 230 boys (50%). "Peer Bullying Scale", "Body Image Scale" and "Internet Addiction Scale" were used in the study. In addition, a "Personal Information Form" was created to obtain demographic information of the students. Frequencies and percentages, t test, one-way analysis of variance (ANOVA), Pearson correlation and multiple regression analysis were used in the analysis of the scores obtained from the measurement tools.

According to the results of the study, it was determined that there was a significant difference in favor of male students in the "bully" sub-dimension and "victim" sub-dimension of the peer bullying scale. In addition, the "positive perception of the body" sub-dimension, one of the body image sub-dimensions, was found to be significant in favor of male students. When the Pearson Correlation Analysis results were examined in terms of total scores, a positive significant relationship was found between the students' internet addiction total scores and the "victim" and "bully" subscale scores of the peer bullying scale. Additionally, a positive and significant

relationship was found between the body image scale total scores and the "victim" and "bully" subscales of peer bullying. A positive and significant relationship was also found between the total scores of the body image scale and the internet addiction scale.

According to the results of Simple Regression Analysis, "internet addiction" was found to have a significant predictive effect on the "victim" and "bully" sub-dimensions of peer bullying. In addition, according to the simple regression analysis, it is seen that "body image" has a significant predictive effect on the "victim" and "bully" child of peer bullying.

According to the results of Multiple Regression Analysis, it is seen that "internet addiction" and "body image" have a significant predictive effect on the "victim" and "bully" sub-dimensions of the peer bullying detection scale.

Key Words: Peer bullying, bully, victim, internet addiction, body image

İÇİNDEKİLER

TEZ ONAYI	i
BİLİMSEL ETİK BİLDİRİMİ	ii
ÖNSÖZ	iii
ÖZET	iv
AKRAN ZORBALIĞININ YORDAYICILARI OLARAK BEDEN İMAJI VE İNTERNET BAĞIMLILIĞININ ROLÜ.....	iv
ABSTRACT	vi
İÇİNDEKİLER.....	viii
TABLolar LİSTESİ.....	xii
ŞEKİLLER LİSTESİ	xiv
GRAFİKLER LİSTESİ	xv
 BİRİNCİ BÖLÜM.....	1
GİRİŞ	1
1.1. Problem	1
1.2. Amaç	3
1.3. Önem	4
1.4. Varsayımlar	5
1.5. Sınırlılıklar.....	5
 İKİNCİ BÖLÜM	6
KURAMSAL ÇERÇEVE.....	6
2.1. Zorbalık	6
2.1.1. Akran Zorbalığı.....	7

2.2. Bağımlılık	12
2.2.1. İnternet Bağımlılığı	13
2.3. Beden İmajı	29
2.3.1. Olumlu Beden İmajı	30
2.3.2. Olumsuz Beden İmajı	31
2.3.3. Beden İmajını Etkileyen Faktörler	31
2.4. İlgili Araştırmalar	34
2.4.1. Akran Zorbalığı İle İlgili Araştırmalar	34
2.4.2. İnternet Bağımlılığı ile İlgili Araştırmalar	37
2.4.3. Beden İmajı İle İlgili Araştırmalar	40
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	44
YÖNTEM	44
3.1. Araştırma Modeli	44
3.2. Araştırma Grubu	44
3.3. Veri Toplama Araçları	46
3.3.1. Kişisel Bilgi Formu	46
3.3.2. Akran Zorbalığını Belirleme Ölçeği	46
3.3.3. Beden İmajı Ölçeği	46
3.3.4. İnternet Bağımlılığı Ölçeği	47
3.4. Veri Toplama Süreci	47
3.5. İşlem ve Veri Analizi	47
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM	49
BULGULAR	49
4.1. Akran Zorbalığı (Kurban, Zorba), İnternet Bağımlılığı (Kontrol Kaybı, Daha Fazla Online Kalma İsteği, Sosyal İlişkilerde Olumsuzluk) ve Beden Algısı	

(Bedeni Olumsuz Algılama, Değerlendirme Duyarlılığı, Bedeni Olumlu Algılama, Bedeni Değiştirme) Ölçeklerine İlişkin Betimsel İstatistiklerin İncelenmesi	49
4.2. Akran Zorbalığı (Kurban, Zorba), İnternet Bağımlılığı (Kontrol Kaybı, Daha Fazla Online Kalma İsteği, Sosyal İlişkilerde Olumsuzluk) ve Beden Algısı (Bedeni Olumsuz Algılama, Değerlendirme Duyarlılığı, Bedeni Olumlu Algılama, Bedeni Değiştirme) Ölçeklerinin Sosyo-Demografik Değişkenlere Göre İncelenmesi.....	50
4.3. Akran Zorbalığı (Kurban, Zorba), İnternet Bağımlılığı (Kontrol Kaybı, Daha Fazla Online Kalma İsteği, Sosyal İlişkilerde Olumsuzluk) ve Beden Algısı (Bedeni Olumsuz Algılama, Değerlendirme Duyarlılığı, Bedeni Olumlu Algılama, Bedeni Değiştirme) Arasındaki İlişkinin İncelenmesi	67
4.4. İnternet Bağımlılığı Ölçeği ve Beden İmajı Ölçeğinin Akran Zorbalığı Üzerindeki Yordama Gücünün İncelenmesi	72
BEŞİNCİ BÖLÜM	76
TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER	76
5.1. Tartışma ve Sonuç	76
5.1.1. Akran Zorbalığı Belirleme Ölçeği ve Alt Boyutları ile Demografik Değişkenler Arasındaki Farklılıkların İncelenmesi	78
5.1.2. İnternet Bağımlılığı Ölçeği ve Alt Boyutları ile Demografik Değişkenler Arasındaki Farklılıkların İncelenmesi	81
5.1.3. Beden İmajı Ölçeği ve Alt Boyutları ile Demografik Değişkenler Arasındaki Farklılıkların İncelenmesi	83
5.1.4. Akran Zorbalığı Ölçeği ve Alt Boyutları, Beden İmajı Ölçeği Alt Boyutları ve İnternet Bağımlılığı Ölçeği Alt Boyutları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi	86
5.1.5. Beden İmajı ve İnternet Bağımlılığının Akran Zorbalığının Yordamasına İlişkin Değerlendirme	88
5.2. Öneriler.....	90

KAYNAKÇA	92
EKLER	120
ÖZGEÇMİŞ	128

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 2.1: Akran Zorbalığının Türleri	11
Tablo 2.2: Son 15 Yılda Ergenlerde İnternet Bağımlılığının Görölme Sıklığı Araştırmaları	21
Tablo 3.1: Katılımcıların Demografik Bilgileri	45
Tablo 4.1: Akran Zorbalığı, İnternet Bağımlılığı ve Beden Algısı Ölçekleri ve Alt Ölçeklerine İlişkin Betimsel İstatistiklerin İncelenmesi	49
Tablo 4.5: Akran Zorbalığı Ölçeği Alt Boyutlarının Algılanan Sosyoekonomik Düzey Değişkenine Göre Anova Sonuçları	53
Tablo 4.6: Akran Zorbalığı Ölçeği Alt Boyutlarının Anne ve Baba Eğitim Durumu Değişkenine Göre Anova Sonuçları.....	54
Tablo 4.7: İnternet Bağımlılığı Ölçeği ve Alt Boyutlarının Sınıf Düzeyi Değişkenine Göre Anova Sonuçları.....	55
Tablo 4.8: İnternet Bağımlılığı Ölçeği ve Alt Boyutlarının Ebeveyn Tutumu Değişkenine Göre Anova Sonuçları.....	56
Tablo 4.9: İnternet Bağımlılığı Ölçeği ve Alt Boyutlarının Algılanan Sosyoekonomik Düzey Değişkenine Göre Anova Sonuçları	58
Tablo 4.10: İnternet Bağımlılığı Ölçeği ve Alt Boyutlarının Anne Eğitim Düzeyi Değişkenine Göre Anova Sonuçları.....	59
Tablo 4.11: İnternet Bağımlılığı Ölçeği ve Alt Boyutlarının Baba Eğitim Düzeyi Değişkenine Göre Anova Sonuçları.....	60
Tablo 4.12: Beden İmajı Ölçeği ve Alt Boyutlarının Sınıf Düzeyi Değişkenine Göre Anova Sonuçları.....	61
Tablo 4.13: Beden İmajı Ölçeği ve Alt Boyutlarının Ebeveyn Tutumu Değişkenine Göre Anova Sonuçları.....	62
Tablo 4.14: Beden İmajı Ölçeği ve Alt Boyutlarının Algılanan Sosyoekonomik Düzey Değişkenine Göre Anova Sonuçları	63

Tablo 4.15: Beden İmajı Ölçeği ve Alt Boyutlarının Anne Eğitim Durumu Değişkenine Göre Anova Sonuçları.....	65
Tablo 4.16: Beden İmajı Ölçeği ve Alt Boyutlarının Baba Eğitim Durumu Değişkenine Göre Anova Sonuçları.....	66
Tablo 4.17: Akran Zorbalığı Ölçeği Ve Alt Boyutları İle İnternet Bağımlılığı Ölçeği ve Alt Boyutları Korelasyon Sonuçları.....	67
Tablo 4.18: Akran Zorbalığı Ölçeği ve Alt Boyutları İle Beden İmajı Ölçeği ve Alt Boyutları Korelasyon Sonuçları.....	68
Tablo 4.19: İnternet Bağımlılığı Ölçeği ve Alt Boyutları ile Beden İmajı Ölçeği ve Alt Boyutları Korelasyon Sonuçları.....	70
Tablo 4.20: İnternet Bağımlılığı Ölçeğinin, Akran Zorbalığı “Kurban” Alt Boyutunun Ne Kadarını Açıkladığına Yönelik Basit Regresyon Analizi.....	72
Tablo 4.21: İnternet Bağımlılığı Ölçeğinin, Akran Zorbalığı “Zorba” Alt Boyutunun Ne Kadarını Açıkladığına Yönelik Basit Regresyon Analizi	73
Tablo 4.22: Beden İmajı Ölçeğinin, Akran Zorbalığı “Kurban” Alt Boyutunun Ne Kadarını Açıkladığına Yönelik Basit Regresyon Analizi	73
Tablo 4.23: Beden İmajı Ölçeğinin, Akran Zorbalığı “Zorba” Alt Boyutunun Ne Kadarını Açıkladığına Yönelik Basit Regresyon Analizi	74
Tablo 4.24: İnternet Bağımlılığı ve Beden İmajı Ölçeğinin, Akran Zorbalığı “Kurban” Alt Boyutunun Ne Kadarını Açıkladığına Yönelik Çoklu Regresyon Analizi.....	74
Tablo 4.25: İnternet Bağımlılığı ve Beden İmajı Ölçeğinin, Akran Zorbalığı “Zorba” Alt Boyutunun Ne Kadarını Açıkladığına Yönelik Çoklu Regresyon Analizi	75

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 2.1: Zorbalık Döngüsü	10
Şekil 2.2: Maslow'un İhtiyaçlar Hiyerarşisi ve Suler'in İnternet Bağımlılığı Kuramı	26
Şekil 3.3: Davis'in Patolojik İnternet Kullanımı Modeli.....	27

GRAFİKLER LİSTESİ

Grafik 2.1: Son 10 Yılda Evlere İnternet Erişimi ve İnternet Kullanım Oranları..... 20

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ

Bu bölümde araştırmanın problemi ve bu kapsamda; akran zorbalığı, beden imajı ve internet bağımlılığının kuramsal çerçevesi, araştırmanın amacı, önemi, varsayımları ve sınırlılıkları ele alınmıştır.

1.1. Problem

Akran zorbalığı son yıllarda hem söylem olarak karşımıza çıkan hem de fiili olarak tanık olduğumuz kavramlardandır. Alanyazın incelendiğinde akran zorbalığı; güçlü olan bir bireyin menfaat kazanacak şekilde güçlü olmayan bir diğerine karşı sergilediği tutum veya davranışlar (Besag, 1989: 13-14), süreklilik arz edecek şekilde kaba güç kullanılması (Tani vd., 2003) ve birden çok kişinin uyguladığı saldırgan davranışlar (Schuster, 1999) olarak tanımlanmaktadır. Akran zorbalığı; eğitim ve öğretimin çatısı olarak görülen okulların dışında ya da okula gelen yollardan ziyade daha çok okul içinde meydana gelen, çocukların kişilik gelişimlerini, eğitsel başarılarını olumsuz yönde etkileyen şiddet türlerinden biridir (Gürhan, 2017). Buna göre akran zorbalığının okullarda daha fazla yaşanmasının, okulların karmaşık bireysel ve sosyal ilişkileri ve iletişim örüntülerini içermesinden kaynaklanabileceği söylenebilir.

Yapılan araştırmalar, akran zorbalığının diğer gelişim dönemlerine kıyasla ergenlik döneminde daha fazla görüldüğünü göstermektedir (Heinze vd., 2017; Gümüş Selek vd., 2022). Bu duruma ergenlikle birlikte artan fiziksel ve psikolojik farklılıkların ergenin empatik becerilerini (Leyla, 2018), benlik saygılarını ve öznel iyi oluşlarını (Onga ve Halisdemir, 2017) etkilemesi; diğer yandan ergenlik döneminde risk alma davranışının artması (Uysal ve Bingöl, 2019) sebep olarak gösterilebilir. Bununla birlikte günümüzde yaşanmakta olan teknolojik gelişmeler, okullarda görülen şiddet olaylarının nedenlerinden biri olarak işaret edilmiştir (Aksüt ve Batur, 2017). Araştırmalar ergenlerin bilinçsiz internet kullanımı ve aşırı oyun oynama davranışlarının (Chiu vd., 2004; Chou ve Tsai, 2007; Çakır vd., 2011) ve oyun

bağımlılığının şiddete etki ettiğini göstermektedir (Karakaya ve Yaylı, 2023). Tüm bu gerekçeler akran zorbalığı ile ilişkili olabilecek internet bağımlılığı kavramını akla getirmektedir.

Son yıllarda ergenlerin keyifli vakit için mekân olarak seçtiği sokak ve parkların yerini bilgisayar ve internet üzerinden oynanan oyunların alması, ergenlerin tutku ile ve kontrolsüz bir şekilde oyun oynamalarına ve internet bağımlılığına neden olmuştur (Irmak ve Erdoğan, 2016). Alanyazın incelendiğinde, araştırmacıların dijital oyun bağımlılığını, internet bağımlılığını, oyun bağımlılığını, internette oyun oynama bozukluğunu birbirlerinin yerine kullandığı görülmektedir. Bahsi geçen kavramları bazı araştırmacılar 21. Yüzyılın salgını görmekle birlikte son zamanlarda artarak devam eden davranışsal bir sorun olarak da tanımlamaktadır (Kuss ve Griffiths, 2015: 1). Yapılan çalışmalar, yaşamsal dönemlerden interneti en çok kullananların ergenler olduğunu ve ergenlerin interneti bilinçsiz bir şekilde kullanmalarının, sosyal ilişkilerini etkilediğini göstermekle birlikte (Ceyhan, 2008); internet bağımlılığının yalnızlık ve kişilerarası ilişki (Batıgün ve Hasta, 2010: 213), sosyal destek (Karasu, 2017: 372), problem çözme becerileri (Yüksel ve Yılmaz, 2016), saldırganlık ve empati düzeyi (Kocaman vd., 2017) ilişkili olduğu görülmektedir. Tüm bunlarla beraber, dijital oyun bağımlılığının iletişim becerileri (Kanat, 2019), saldırganlık (Jeong vd., 2016), sosyal kaygı (Başdaş ve Özbey, 2020) ve vicdanlılık (Kesici, 2020: 43) ile ilişkili olması nedeni ile de akran zorbalığı için önemli bir kavram olduğu düşünülmektedir. Nitekim Kılıç'ın (2020) araştırmasında ergenlerin dijital oyun bağımlılığı puanlarının artmasıyla zorbalık biliş düzeyi puanlarının da arttığına işaret etmesi bu görüşü kanıtlar niteliktedir. Öte yandan internete olan bağlılığın beden algılarında bozulmaya sebep olması (Yiğitcan, 2021) bir diğer kavram olan beden imajının zorbalıkla ilişkisini düşündürmektedir.

Beden imajı; bireyin bedenine ait duygular (Oktan ve Şahin, 2010), bedenle ilintili duygu ve düşüncelerin zihindeki tasarımı (Haspolat ve Kağan, 2017), bedenle ilgili zihinde oluşturulan resim (Slade, 1994), kişinin bedenine dair dinamik algısı (Croll, 2015: 155) olarak tanımlanmaktadır. Bilimsel araştırmalarda çok kez ele alınması sebebiyle önemli bir yaşam dönemi olduğu anlaşılan ergenlikte (Aslan ve Zihni, 2018) birçok değişim ve gelişim yaşanmakta; özellikle de fiziksel gelişim, bu değişimlerin başını çekmekte ve ergenin bedenindeki bu gelişim ve değişimleri algılama ve anlamlandırabilme süreçleri de bundan etkilenmektedir. (Ertuğrul, 2020).

Ergenlerin bedenleri ile ilgili algıları ve anlamlandırma çabaları da kendi bedenlerine ilişkin kişisel bir tasarımda bulunmalarına neden olabilmektedir. Literatür incelendiğinde beden imajının kimlik gelişimi (Ertuğrul, 2020), sosyal kaygı (Aslan ve Zihni, 2018), özyeterlik ve psikolojik sağlamlık (Kılıç vd., 2020), benlik saygısı (Odea, 2012), psikososyal işlevsellik (Davison ve McCabe, 2006) ve saldırganlık (Heidari, 2017) ile ilişkili olduğu görülmektedir.

Yukarıda verilen bilgiler doğrultusunda bu araştırma, akran zorbalığı ve internet bağımlılığı arasındaki ilişkileri ve bu ilişkilerin ergenlik dönemindeki bireyler üzerindeki etkilerini incelemektedir. Akran zorbalığı, okullarda yaygın olarak görülen ve çocukların kişilik gelişimini, eğitsel başarılarını olumsuz yönde etkileyen bir şiddet türüdür. Literatür, ergenlik döneminde akran zorbalığının diğer gelişim dönemlerine kıyasla daha fazla yaşandığını ve bunun ergenlerin artan fiziksel ve psikolojik farklılıklarından kaynaklandığını ortaya koymaktadır. İnternet bağımlılığı, ergenlerde internet ve oyun oynama alışkanlıklarında kontrolü kaybetmesi ile ortaya çıkar ve sosyal ilişkileri, empati düzeyini ve agresif davranışları olumsuz etkiler. Bu durum akran zorbalığı ile internet bağımlılığı arasında güçlü bir bağ olduğunu düşündürmektedir. Bu noktadan hareketle araştırmanın problem cümlesi “Beden İmajı ve internet bağımlılığı akran zorbalığını anlamlı bir şekilde yordamakta mıdır?” şeklinde belirlenmiştir.

1.2. Amaç

Bu araştırmanın genel amacı akran zorbalığının yordayıcıları olarak beden imajı ve internet bağımlılığının tarafından yordayıp yordamadığının belirlenmesidir. Bu genel amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara yanıtlar aranmıştır:

1. Akran zorbalığı belirleme ölçeği, beden imajı ölçeği ve internet bağımlılığı ölçeği puanlarının betimsel istatistik düzeyi nedir?
2. Öğrencilerin akran zorbalıkları; cinsiyet, yaş, sınıf seviyesi, algılanan sosyo-ekonomik düzey, anne ve baba eğitim durumlarına göre anlamlı farklılık göstermekte midir?
3. Öğrencilerin beden imajları; cinsiyet, yaş, sınıf seviyesi, algılanan sosyo-ekonomik düzey, anne ve baba eğitim durumlarına göre anlamlı farklılık göstermekte midir?

4. Öğrencilerin internet bağımlılıkları; cinsiyet, yaş, sınıf seviyesi, algılanan sosyo-ekonomik düzey, anne ve baba eğitim durumlarına göre anlamlı farklılık göstermekte midir?
5. Değişkenler (akran zorbalığı, beden imajı, internet bağımlılığı) ve alt boyutları arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
6. Beden imajı ölçeği ve internet bağımlılığı ölçeği, akran zorbalığını ne düzeyde yordamaktadır?

1.3. Önem

Günümüzde teknolojinin gelişmesi, kullanım alanlarının artması ve yaygınlaşması bireylerin internet kullanımına olan istek ve ihtiyaçlarını arttırmakta; dolayısıyla zamanlarının büyük kısmını internette, çevrim içi oyunlarda veya sanal platformlarda geçirmelerine sebep olduğu düşünülmektedir. Bu durum, bireylerin zaman yönetimi becerilerini olumsuz etkileyerek aşırı ve kontrolsüz kullanımlarına yol açabilmekte bununla beraber internet bağımlılığı geliştirmelerine sebep olabilmektedir (Starcevic, 2013: 16). İnternet bağımlılığı ise bireylerde kişisel ve sosyal alanlarda problemlere (Shapira vd., 2013: 207-212), aşırı gerginlik ve asabiyete (Beard ve Wolf, 2001: 377- 381) ve okul kurallarına uymamaya bağlı disiplin sorunlarına (Ko vd., 2005: 728) yol açabilmektedir.

Bununla beraber bireyler internette, çevrim içi oyunlarda ve özellikle sosyal medyada bedenlerine yönelik birçok mesaj alabilmektedirler. Bedene yönelik alınan bu mesajlar bireylerin ideal olarak sunulan ve gerçek bedenleri arasında karşılaştırmalar yapmalarına; bu da beden imajı bozukluklarına sebep olabilmektedir (Holmstrom, 2004: 196; Öztürk, 2012: 46). Özellikle ergenlik dönemindeki öğrencilerin yaşamış oldukları fiziksel değişim ve gelişimlerden dolayı beden memnuniyetsizliğine diğer gelişim dönemlerine kıyasen daha eğilimli olmaları (Aliyev ve Türkmen, 2014: 229), aldıkları ideal beden mesajlarının kendi bedenlerine yönelik duygu, düşünce ve davranışlarını daha fazla etkilediği düşünülmektedir. Olumsuz beden imajına sahip olan öğrencilerin sosyal ortamlarda kaygı ve kaçınma (Kalafat ve Kıncal, 2006: 42) ayrıca yakın ilişkilerinde daha fazla sorun (Erdoğan ve Tütüncü, 2015: 89) gibi ilişkisel problemler yaşadıkları gözlenmektedir.

Beden imajı bozukluklarının ve internet bağımlılığının öğrenciler üzerindeki olumsuz kişisel ve sosyal etkileri göz önünde bulundurulduğunda, tüm bu durumların akranlarıyla olan ilişkilerini etkileyerek zorbalık yapmalarına veya zorbalığa uğramalarına yol açabileceği düşünülmektedir. Böylece bu çalışmada beden imajı ve internet bağımlılığının akran zorbalığı üzerinde yordayıcı etkisi bulunduğu takdirde, akran zorbalığının önlenmesinde olumlu beden imajı ve bilinçli internet kullanımının öneminin anlaşılacağı ve bu kapsamda yapılacak çalışmalar için aydınlatıcı olacağı düşünülmektedir. Ayrıca internet bağımlılığının ve beden imajının akran zorbalığı ve alt boyutlarını ne düzeyde yordayıp yormadığına bakılması diğer yandan sosyodemografik değişkenlerin akran zorbalığı, internet bağımlılığı ve beden imajı ölçeklerinin ilişkisine bakılması bu araştırmanın özgünlüğünü ortaya koymaktadır. Bununla beraber öğrencilerin akran zorbalığı, beden imajı ve internet bağımlılığı düzeylerinin sosyodemografik değişkenler üzerinden incelenmesi yoluyla riskli grupların belirlenmesinin alınacak önlem ve iyileştirici çalışmalar için alan uzmanlarına, ebeveynlere ve eğitimcilere yol gösterici olacağı düşünülmektedir.

1.4. Varsayımlar

1. Araştırmaya alınan örneklem grubundaki öğrencilerin evreni temsil ettiği,
2. Araştırmaya alınan öğrencilerin araştırmada kullanılan ölçme araçlarına samimi ve doğru yanıtlar verdiği varsayılmıştır.

1.5. Sınırlılıklar

1. Araştırma 2023-2024 eğitim öğretim yılı ile,
2. İstanbul ili Bağcılar ilçesinde MEB'e bağlı ortaokul kurumlarında öğrenim gören öğrenciler ile,
3. Araştırmada elde edilecek veriler kullanılan veri toplama araçları ile sınırlı tutulmuştur.

İKİNCİ BÖLÜM

KURAMSAL ÇERÇEVE

Bu bölümde ilk olarak akran zorbalığı, internet bağımlılığı ve beden imajına ilişkin kuramsal çerçeve ele alınmıştır. Ardından bu kavramları temel alan araştırmalar sunulmuştur.

2.1. Zorbalık

Zorbalık genel olarak bir kişinin veya grubun diğer kişi ve gruplara karşı sergilediği kasıtlı ve tekrar eden saldırgan davranışları (Rettew ve Pawlowski, 2016: 2) veya psikolojik ve fiziksel olarak tekrar tekrar baskı yapması (Farrington, 1993: 1) olarak tanımlanmaktadır. Bir davranışın zorbalık olarak tanımlanması, dürtü kontrolü, öfke yönetimi, empati, problem çözme ve sosyal becerileri gibi etkenleri içeren çok boyutlu bir sorun olarak görülmektedir (Eren, Bakan ve Yıldız, 2023: 135).

Son zamanlarda artan zorbalık her yaştan çocuğu ve yetişkini etkileyen karmaşık bir duruma dönüşmesi ile birlikte yaygın bir halk sağlığı sorunu olarak düşünülebilir. Nitekim zorbalar ve mağdurlar ile yapılan uzun vadeli çalışmalara ilişkin meta analizlere göre de zorbalık sadece geçici bir okul sorunu olarak değil; uzun vadeli uyum sorunları ile birlikte halk sağlığı sonuçları olan ve aynı zamanda topluma büyük maliyetler getiren bir durum olarak ele alınmıştır (Olweus, 2013: 1). Zorbalığın akademik okuryazarlık ve sosyal entegrasyona (Yu ve Zhao, 2021: 1), ergenlerde zorbalığa maruz kalmanın intihar ve olumsuz davranışlara (Romo ve Kelvin, 2016: 1), iş yeri zorbalığının iş tatminine ve iş stresine etki etmesi (Ofraz ve Polat, 2023: 1) bahsedilen çıkarıma kanıt olarak gösterilebilir.

2.1.1. Akran Zorbalığı

Akran zorbalığına dair ilgi 1960'ların sonu 1970'lerin başında İsveç'te "mobbing" kavramı altında başlamış (Heinemann, 1972; akt. Olweus, 2013: 2) ancak kavram olarak daha eskiye dayanmasına rağmen 80'li yılların başına kadar üzerinde çalışılmamış ve tanımlanmamıştır (Leymann, 1996: 1). İş yerinde psikolojik taciz olarak adlandırılan mobbing (Tınaz, 2006: 1-2) ile okullarda yapılan zorbalığın şeklinin benzer olduğu görülerek (Pörhölä vd., 2020: 1) okul zorbalığına ilişkin araştırmalar mobbing kavramıyla birlikte olgunlaşmaya başlamıştır (Branch, Ramsey ve Barker, 2013: 1).

Zorbalığa uğrayan çocuklarda okula yabancılaşma ve endişe duygularının oluşması, bununla beraber okuldan uzaklaşma, sosyal, duygusal ve akademik alanlarda görülen sorunlar sebebiyle (Eren, Bakan ve Yıldız, 2023: 126) yapılan çalışmalarda akran zorbalığı genel olarak okul özelinde ele alınmış; dünya çapında bir halk sağlığı sorunu olarak ifade edilmiştir (Delara, 2019: 1). Nitekim akran zorbalığının yaygınlığı ile ilgili farklı ülkelerde yapılan araştırmalara bakıldığında; Kshirsagar, Agarwal ve Bavdekar (2007: 1)'ın yaptıkları araştırmada 500 öğrencinin 157'sinin (%31.4) zorbalığa uğradığını bildirmeleri; Alex, Okagva ve Opara (2015: 1)'ın araştırmada 1160 öğrencinin %82'sinin zorbalığa uğradığını ve %64.9'nun zorbalık yaptığını ortaya koymaları; diğer yandan Moura, Cruz ve Quevedo (2011: 1)'nın yaptıkları araştırmada 1075 öğrenci içinde zorbalığının yaygınlığının %17.6 olduğuna işaret etmeleri, Dulmuş ve diğerleri (2004: 1)'nın ise 192 öğrenciden 158 öğrencinin (%82.3: 1) son 3 ayda en az 1 kez zorbalığa maruz kaldığını saptamaları, özellikle okullarda yaşanan akran zorbalığının küresel bir sorun olduğunu göstermektedir.

2.1.1.1. Akran Zorbalığının Statüleri

Zorbalık süreci içerisinde yer alan öğrenciler zorbalar, zorbalığa maruz kalanlar, hem zorbalığa maruz kalanlar hem de zorbalık yapanlar ve akran zorbalığı olaylarına karışmayanlar şeklinde kategorileştirilmiştir (Gökkaya, 2019: 111). Akran zorbalığında, bahsi geçen zorbalığı yapan kişi zorba olarak anılırken, zorbalığa maruz kalan kişiler ise kurban olarak kavramsallaştırılmıştır (Kıpcı, 2004: 2). Coloroso (2003) bu durumu tiyatro metaforu ile açıklayarak zorbalığın olduğu bir

okulu temel oyuncularını zorba, kurban ve seyreden olan bir tiyatroya benzetmekte; zorba olanların ödüllendirildiği diğerlerinin suçlandığı bir ortam, zorbalığı inkar eden ve önleme stratejisi geliştirmeyen bir okul, zorbalık yönünden evde rol model olan bir aile, zorbalığa maruz kalan öğrencileri görmeyen ve yardım edemeyen büyükler olmak üzere farklı oyuncular ve değişen diyaloglarla ancak aynı trajik sahne etrafında gerçekleştiğini ifade etmiştir.

a) Zorba

Zorbalar çabuk sinirlenebilen, şiddete eğilimi olan ve fiziksel güçlerine eşlik eden saldırgan tepkilerle karakterize özellikler göstermektedirler (Gökler, 2009: 524). Coloroso (2015: 3)'ya göre zorbalar başka bir insanı kontrol etme, boyun eğdirme ve istismar etme hakkı; farklılığa karşı hoşgörüsüzlük; saygıya veya ilgiye layık olmadığı düşünülen kişiyi dışlama özgürlükleri gibi psikolojik belirtiler sebebiyle empati ve şefkat hisset vermeden başkalarına zarar vermektedirler. Ayrıca zorba öğrencilerin kavga etmelerinin kendilerini arkadaş ortamında daha popüler yapacağına, en etkili problem çözme yönteminin kavga etmek olduğuna, arkadaşlarına uyguladıkları zorbalığı onların hak ettiklerine dair inançlarının olduğu görülmektedir (Cole, Cornell ve Sheras, 2006: 308 – 309).

Zorba öğrencilerde görülen fiziksel güç ve saldırganlığın temel sebebi olarak ailede gösterilen yetersiz sevgi ve sert cezalar gösterilmektedir (Zaklama, 2003: 62-65). Bununla beraber Bayraktar (2006: 44)'ın yaptığı çalışmada zorbaların disiplin metodu olarak şiddetin başvurulduğu evlerden geldiklerini, ebeveyn tutumlarının reddedici olmasının yanı sıra ebeveynlerinin problem çözme becerilerinin de düşük olduğunu, saldırgan çocuklarına karşı kabul edici tutum içerisinde olduklarını ve en ufak olumsuz bir durumda tepki göstermeyi, dolaylı veya doğrudan çocuklarına öğrettiklerini göstermektedir. Dolayısıyla aile içinde sevgisiz, şefkatsiz ve tutarsız kontrol ile büyümeleri, olumsuz anne baba duygularına sahip olmalarının yanı sıra evde az zaman geçirmelerine ve olumlu iletişim becerilerini sekteye uğratmalarına neden olmaktadır (Ögel, Tan ve Ege, 2006: 57).

b) Kurban

Kurban veya mağduriyet yaşayan ergenler ile yapılan araştırmalar, tıpkı zorbalar gibi kurbanların da düşük psikososyal işlevlere sahip olduğunu göstermektedir. Kurban statüsündeki öğrencilerin zorba öğrencilere göre öz güvenleri düşüktür (Kılıç ve

Kılıç, 2013: 27) ve endişeli, çekingen, içedönük oldukları gözlemlenmektedir (Ögel, Tan ve Ege, 2006: 58). Bununla beraber nevrotiklik düzeyleri daha yüksektir ve bu durum güvensizlik ile öfkenin yanı sıra sinirlilik ve dürtüsellik hakim olduğu bir imaj sergilemelerine neden olmaktadır (Zhang vd., 2021: 9; Persson, 2009: 387; Kodžopeljić, 2014: 736). Bu öğrencilerin sık sık sosyal geri çekilme yaşamaları yalnızlık hislerinin artmasına neden olmakta, buna bağlı olarak depresif duygular göstermektedirler (Bolwin, Hymel, Bukowski: 769). Kurban öğrenciler okula karşı ani bir ilgi eksikliği, notların düşmesi, akranlarıyla konuşurken aşağılayıcı bir dil kullanmaları, tek başlarına oynamaları veya yetişkinlerle takılmayı tercih etmeleri ve hiç uyumamaları veya gün boyu uyumak istemeleri gibi ortak davranışlar sergilemektedirler (Coloroso, 2015: 3)

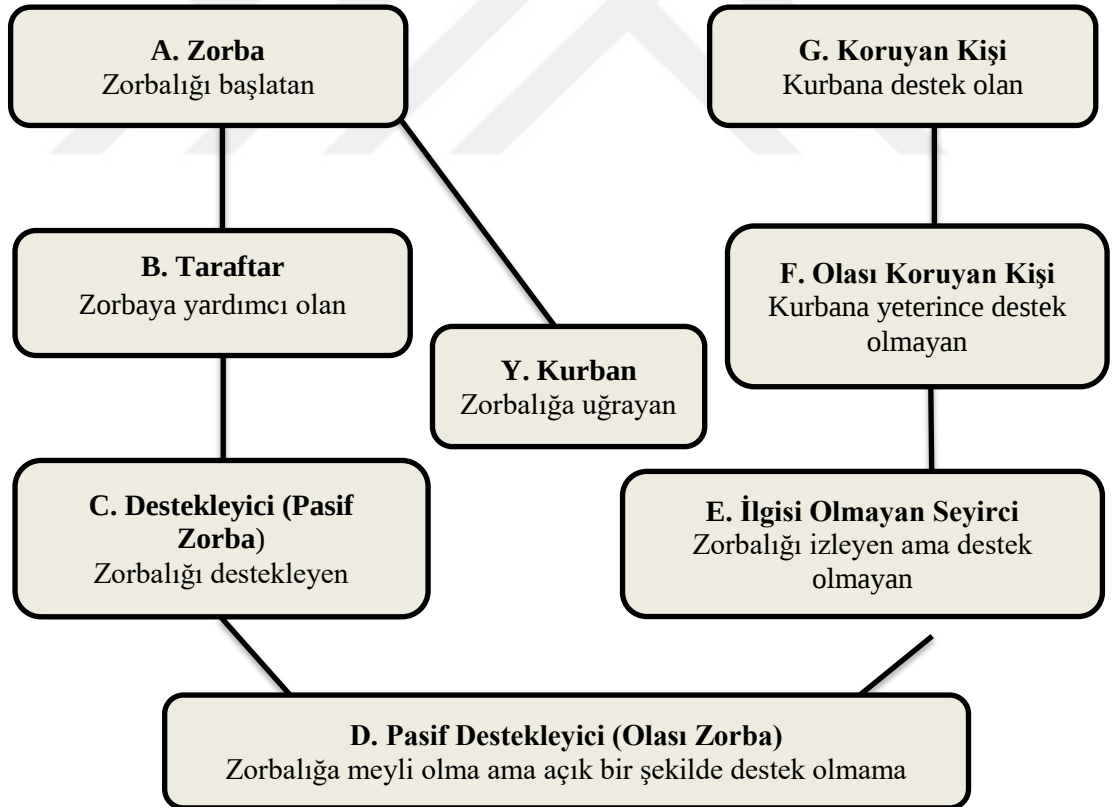
Yapılan araştırma bulgularına bakıldığında kurban davranışlarında da tıpkı zorbalılar gibi ebeveyn tutumlarının izlerini görmek mümkündür. Finnegan ve diğerlerinin (1998: 1082) kurban olma statüsünün ailesel etkileriyle ilgili yaptıkları çalışmada mağduriyet, kurban erkekler için annenin aşırı koruyuculuğuyla; kızlar için ise annenin düşmanca ve reddedici olarak algılanması, kızların iletişim ihtiyacını tehdit eden ebeveynlik davranışları ve başkalarıyla yakın ve etkili ilişki kurmak için gereken sosyal becerilerin gelişmemesiyle ilişkilendirilmiştir. Benzer şekilde Önder ve Yurtal (2008: 827) yaptıkları çalışmada, kurban statüsündeki öğrencilerin ailelerinin aşırı korumacı tutum sergilediklerini ortaya koyarak bu durumun sosyal becerilerinin gelişmesine engel olduğunu ifade etmişlerdir. Baldry ve Farrington (1998: 251-252) ise zorbalığa maruz kalan öğrencilerin evde aşırı korunuyor olabileceklerini, nadiren kendi kararlarını verme ve kendilerini savunma şansına sahip olabileceklerini belirtmektedir.

c) İzleyici

Seyirciler veya izleyiciler ihmal veya aracılık eylemleri yoluyla zorbaya yardım ve yataklık eden destekleyicilerdir (Coloroso, 2003: 5). İzleyici statüsündeki öğrenciler zorbanın kendisine de zarar verebileceği düşüncesinden, kurbanı nasıl yardım edeceğini bilemediklerinden veya yapacakları müdahalenin durumu daha da kötüleştireceğine olan inançlarından dolayı, yaşanan zorbalık durumlarında kurbanı yardım etmekten çekinmektedirler. Diğer yandan bazı izleyiciler de yaşanan zorbalık olayının kendi problemleri olmadığını, kurbanların yakın arkadaşları olmamasından dolayı seyirci kalabilmektedirler (Coloroso, 2003: 67-68).

Nitekim yapılan araştırmalar zorbalık karşısında tepkisizliğin zorbalığı desteklediklerini göstermektedir. Kaiser ve Rasminsky (2003: 13-15) izleyici statüsünde yer alan veya zorba ve mağdur statüsünde yer almayan öğrencilerin zorbalığı pasif ve aktif olarak iki farklı şekilde destekleyebildiklerini belirtmiştir. Buna göre pasif destekleme yaşanan zorbalık olaylarında, izleyicilerin yaşanan zorbalığı önemsememeleri, sessiz kalmaları veya zorbanın zorbaca bir davranışta bulunmamış gibi muamele etmeleri şeklindeyken, aktif destekleme zorbalığı eylemsel veya sözel desteklemek, mağdurun ortamdan uzaklaşmasına engel olarak gerçekleşmektedir.

Zorbalık ile ilgili en kapsamlı çalışmaları yapmış olan Olweus (1993), zorbalık döngüsünde de izleyicilerin konumunu açık bir şekilde göstermiştir. Şekil incelendiğinde A, B, C ve D olarak belirtilenler zorbalığı desteklerken, E hiçbir şey yapmayan seyirci veya izleyici, F ve G’de kurbanı yardım etmeye çalışan kişilerden oluşmaktadır (Akt: Coloroso, 2003: 64)

Şekil 2.1: Zorbalık Döngüsü

(Coloroso, 2003’ten uyarlanmıştır)

2.1.1.2. Akran Zorbalığının Türleri

Genel olarak zorbalık türleri fiziksel zorbalık, sözel zorbalık, toplumdan dışlama, söylenti çıkarıp yayma ve bir kişinin malına zarar verme şeklinde beş kategoriden oluşmaktadır (Eren, Bakan ve Yıldız, 2023: 125). Gürhan (2017: 178)'a göre ise zorbalık davranışları doğrudan ve dolaylı zorbalık olarak gruplanabilmektedir:

Tablo 2.1: Akran Zorbalığının Türleri

Doğrudan Zorbalık		Dolaylı Zorbalık
Sözel	Lakap takma, alay etme, sinirlendirme	Dedikodu çıkartmak
Fiziksel	İtme, tekme atma, kişinin eşyalarını izinsiz almak, zarar vermek veya çalmak	Arkadaşlarını kışkırtarak hedefine ulaşmak
Sözel/Fiziksel Olmayan	Tehdit etmek veya cinsel içerikli hareketler yapmak	Arkadaş ortamında istemediği kişileri dışlamak, dışlanması için de arkadaşlarını yönlendirmek

Kaynak: Gürhan, 2017: 178

Akran zorbalığına yönelik en kapsamlı çalışmayı Colorosso (2003) zorbalığı üç ana kategori altında toplamıştır (Akt: Açıkgöz, 2017: 37):

a) Fiziksel Zorbalık: Fiziksel zorbalık itme, vurma gibi kişiye fiziksel temas ile canını yakma ve zarar verme amacı taşıyan davranışları kapsamaktadır (Burnukara ve Uçanok, 2012: 69). Fiziksel zorbalık, zorbalık türünün en belirgin şekli olması sebebiyle en kolay tanımlanabilir zorbalık türlerindendir. Fiziksel zorbalık yapan öğrencinin yaşı ve fiziki gücü arttıkça verdiği zarar da artmaktadır. Colorosso (2003) zorbalık türleri arasında fiziksel zorbalığın %30 oranında rapor edildiğini ifade etmektedir.

b) Sözel Zorbalık: Sözel zorbalık dalga geçme, alay etme, lakap takma, küçük düşürme, fiziki-kişilik özellikleri; ırkına yönelik hakaret, dedikodu şeklinde gerçekleşmektedir. Sözel eylemler ile karakterize olması zorbalık için başvurulacak

en kolay zorbalık türüyken mağdurlar için ise katlanılması en zor zorbalık türlerindendir. Çünkü eylemler düzenli yapılı hale geldiğinde zorbalığa uğrayan öğrencinin güvenliğini kaybetmesi ve saldırıya daha fazla hedef olması beklenmektedir.

c) İlişkisel Zorbalık: Öğrenciler arasında tanımlanması, tespit edilmesi en zor zorbalık türüdür. Zorba, kurbanı gruptan dışlama, yalnızlaştırma davranışlarında bulunur. Diğer yandan ilişkisel akran zorbalığı kurban ile ilgili dedikodu çıkarma ve yayma, dışlanma vb. şeklinde gerçekleşen; kişinin sosyal mevkiine, akran ilişkilerine, ait olma duygusuna zarar vermek amacı ile yapılan davranışlardır (Burnukara ve Uçanok, 2012: 69). Amaç kurbanı planlı bir şekilde zayıflatmaktır.

Akran zorbalığı türlerinin yaygınlığı bağlamında literatürde yer alan araştırmalara bakıldığında kültürler arasında farklılıkların olduğu görülmektedir. Barzilai ve diğerlerinin (2017: 180) Avrupa’da Genç Hayatları Kurtarmak ve Güçlendirmek adlı çalışmalarına katılan 10 Avrupa Birliği ülkesindeki 168 okul ve 11.100 öğrencide, mağduriyet yaygınlığının %9.4’ü fiziksel, %36.1’i sözlü ve %33.0 ilişkisel zorbalık şeklindedir. Çalışmada erkeklerin fiziksel ve sözel mağduriyete uğrama olasılığı yüksekken, kızların ilişkisel mağduriyete daha yatkın olduğu ortaya konulmuştur. Bulgurcu (2011: 69-71) yaptığı çalışmada öğrencilerin en çok sözel zorbalığa maruz kaldıklarını bunu fiziksel zorbalığın izlediğini, okulda görülen en yaygın zorbalığın yine sözel zorbalık, en az görülen zorbalık türünün ise söylenti yayma olduğunu belirtmektedir. Wang ve diğerlerinin (2009: 372-373) 7182 öğrenci ile yaptığı araştırmada ise son 2 ayda başkalarına zorbalık yapma ya da okulda en az bir kez zorbalığa maruz kalma yaygınlık oranları fiziksel olarak yüzde 20,8, sözlü olarak yüzde 53,6, sosyal olarak yüzde 51,4 ve elektronik olarak yüzde 13,6 şeklindedir. Mağdur statüsünde olan öğrenciler ise sırası ile fiziksel, sözel ve ilişkisel zorbalığa daha fazla maruz kaldığı belirtilmiştir.

Araştırma bulguları dikkate alındığında ülkeler arasında görülen zorbalık türlerinin yaygınlığının değişmesi; ülkelerin birey ve toplum odaklı olmalarına, zorbalıkla ilgili eğitim politikalarına, okulların disiplin yöntemlerine, okul iklimlerine, zorbalığı teşvik eden veya engelleyen etmenlere göre değiştiği söylenebilir.

2.2. Bağımlılık

Bireylerin yaşamlarını çeşitlendiren ve zenginleştiren alışkanlıklarının hayatlarını zorlaştırmaya, sorunlarını çözmede sekteye uğratmaya, bireyin psiko-sosyo-bilişsel

alanlarında tehlikeli olmaya ve kontrol edilemeyen bir duruma evrilmeye başlaması bağımlılık ile ifade edilebilmektedir (Öztürk, 1989). Bağımlılık, genel olarak bireyin kalıtsal özelliklerini, psikolojik yapısını, sosyal çevresini ve bağımlılığın durumsal yönlerini kapsayan birçok faktörü içermektedir (Griffiths, 2003: 558-559). Bununla beraber bireyin eylemlerinin akabinde veya bir madde kullanımının ardından haz alması sonucu, bu eylem veya madde kullanımına karşı daha fazla istek duyması ve kontrolünü kaybetmesi (Yılmaz, 2019: 39); bireyin kendisinin ve duygularının kontrolünü kaybetmesi sonucunda günlük işlerini bozacak nitelikte bağımlılık nesnesi ile meşgul olması (Sümer vd., 2015: 193) olarak tanımlanmaktadır.

DSM IV'e göre bağımlılık tanısı konulabilmesi için aşağıdaki tanı ölçütlerinden en az üçünün 12 aylık sürede, klinik yönden belirgin rahatsızlık ve sorunlara yol açacak şekilde bulunuyor olması gereklidir: (Öztürk, 1989: 688 -689)

1. Tolerans gelişmiş olması: maddenin etkisinin azalması ve istenen etkiyi elde etmek için alınan madde miktarının artırılması
2. Kesilme sendromu: madde alımı azaldığında ya da kesildiğinde maddeye özgü kesilme (yoksunluk) belirtilerinin ortaya çıkması
3. Madde kullanımı üzerinde denetimin yitimi: maddenin niyetlenilenden daha çok miktarlarda ve daha uzun sürelerle alınması; başlayınca durduramama
4. Maddeyi azaltma ya da bırakma isteği ve çabalarına karşın bırakamama
5. Madde kullanımı ile ilgili etkinliklere (maddeyi bulmak için, madde kullanırken ve madde etkisi altında) çok zaman ayırma
6. Sosyal, mesleki yükümlülöklere, başka etkinliklere zaman ayıramama ya da az zaman ayırma, sorumlulukları ihmal etme, aksatma
7. Sosyal ve yasal sorunların, bedensel ve ruhsal sağlık sorunlarının varlığına karşın madde kullanımını sürdürme

2.2.1. İnternet Bağımlılığı

İnternet gelişen ve değışen küresel dünyada eğitimin yanı sıra eğlence, ticaret ve iletişim alanlarında da temel bir araç haline gelmiştir. Bununla birlikte kolay erişim, anonimlik, sınırsız ve ücretsiz olan birden çok sosyal ağın varlığı ve bireyin ait olma

hissini karşılamaının yanında hayatın hengamesinden, zorluklarından, kişisel sıkıntılardan kurtulmak için bu sanal ağlara başvurmaı internet bağımlılığının doğmasına sebep olmuştur (Shek, Sun ve Yu, 2013: 2775). İnternet bağımlılığı olarak adlandırılan aşırı ve kontrolsüz kullanım, bu geniş potansiyelin olumsuz sonuçlarından biri olarak görölmüştür (Starcevic, 2013: 16)

Bağımlılık bozuklukları yelpazesinde internet bağımlılığına karşılık gelen net tanı ölçütlerinin olmaması, internet bağımlılığının kavramının da tanımlanması ve değerlendirilmesini zorlaştırmaktadır. Literatürde sorunlu internet bağımlılığı ve aşırı internet kullanımı olarak da adlandırılan internet bağımlılığı kavramı; bilgisayar kullanımı ve internet erişimi ile ilgili olarak işlevsel bozulmalara ve birtakım sorunlara yol açan aşırı meşguliyetler ve internet kullanmaya özgü yeteri kadar kontrol edilemeyen dürtüler veya davranışlar ile karakterize bir bağımlılık olarak ifade edilmiştir (Weinstein ve Lejoyeux, 2010: 277). Benzer şekilde Shek (2013: 2775) internet bağımlılığını, bireyin internet kullanımında kontrolü kaybetmesi ve kişinin günlük yaşamında belirgin zorlantılara ve işlevsel bozulmalara neden olması olarak tanımlamaktadır. Nitekim Young (2009: 7)'a göre de bazı insanların internet ile gereğinden fazla meşgul olmaları ve elektronik cihazların kullanımlarında kontrolü kaybetmeleri okul, iş ve ilişkilerini tehlikeye atmalarına neden olmaktadır.

Aşırı internet kullanımının davranış biçimi, tolerans, yoksunluk, tekrarlayan azaltma veya bırakma başarısızlığı ve günlük yaşamda bozulma gibi nedenlerinden dolayı madde bağımlılığı ile benzerlikler gösterdiği düşünülmektedir. Nitekim aşırı internet kullanıcıları üzerinde yapılan nörolojik ve nörogörüntüleme çalışmaları benzer biyolojik değişikliklerin olduğunu göstermektedir (Kurniasanti vd., 2019: 82). Bununla beraber psikolojik literatürde internet bağımlılığına ilişkin tanımlama, zihinsel meşguliyet, ruh hali değişiklikleri, geri çekilme, sıkıntı, işlevsel bozulma gibi madde bağımlılıklarının özelliklerini paylaşıyor olması; internet bağımlılığının bir dürtü kontrol bozukluğu olarak sınıflandırılmasına yol açmaktadır (O'Reilly, 1996: 1882; Shapira vd., 2000: 267; Young, 1996: 899). Diğer yandan Young (2009: 241) internet bağımlılığının patolojik kumar tanı ölçütleri ile örtüşmesinden dolayı karşılaştırmalar yapıldığını ifade etmektedir. İnternet bağımlılığını, aynı kumar bağımlılığı gibi kişinin ilişkisel, sosyal ve mesleki alanlarında sorunlara sebebiyet vermesinden dolayı, çoğu zaman anlaşılması güç olan klinik bir hastalık olarak tanımlamaktadır.

2.2.1.1. İnternet Bağımlılığı Tanı Kriterleri

İnternet bağımlılığının DSM 5'te bir bozukluk olarak yer alıp almayacağı tartışması hala güncelliğini korumaktadır. İnternet bağımlılığına yönelik net kriterlerin olmaması ise internetin aşırı kullanımı ile ilgili sıklık, süreç, tedavi gibi birçok faktörle ilgili de tutarsız raporlamalara neden olmaktadır (Andiç ve Batıgün, 2019: 2). Tüm bunlara rağmen internetin aşırı kullanımına yönelik birçok araştırma yapıldığı ve internet bağımlılığını madde kullanım, patolojik kumar oynama, dürtü kontrol, obsesif kompulsif gibi çeşitli bozukluklar ile açıklamaya çalışarak kendi tanı kriterlerini oluşturdukları görülmüştür.

a) Young'un Kriterleri

Young (2009: 237-239) ruh sağlığı çalışanlarının tedavilerinde veya yaptıkları çalışmalarda internetin bağımlılık yapıcı kullanımını resmiyette sorunlu bir davranış olarak tanımlamaması sebebiyle alana katkı sağlamak ve netlik kazandırmak amacı ile DSM 4 (APA, 1994) tarafından tanımlanan patolojik kumar oynama bozukluğundan yola çıkarak internet bağımlılığı kriterlerini geliştirmiş ve internet bağımlılığını sarhoşluk vermeyen bir dürtü kontrol bozukluğu olarak tanımlanabileceğini ifade etmiştir. Bu nedenle bağımlılık yarattığını düşündüğü internet için bir tarama aracı sağlamak hedefi ile 8 soruluk kısa bir teşhis anketi geliştirmiştir:

1. İnternet ile aşırı meşgul olduğunuzu düşünüyor musun?
2. Doyuma ulaşabilmek amacı ile internet kullanım sürenizi giderek arttırıyor musun?
3. İnternet kullanımını kontrol etmek ya da azaltmak için birden çok defa başarısız girişimin oldu mu?
4. İnterneti kullanmayı bıraktığında gergin veya asabi hissediyor musun?
5. Ön gördüğünden daha fazla mı internette süre harcıyorsun?
6. İnternet sebebi ile önemli bir hedefini, işini veya ilişkini ihmal ettin mi?
7. Aşırı internet kullanımını yakın çevrenden gizledin mi?

8. İnterneti yaşadığın problemlerden bir kaçış yolu olarak mı görüyorsun? (Young, 2009: 238)

b) Shapira ve Diğerlerinin Kriterleri

Shapira ve diğerleri (2003: 207-212) sorunlu internet kullanımının bireylerin farklı bir hastalık sınıfını mı yoksa diğer psikiyatrist hatalılarıyla ilintili ortaya çıkan bir belirti veya savunma mekanizmasını mı temsil ettiğinin belirlenmesinin önemli olduğunu düşünerek belirti gösteren bireylerin problemli internet kullanımının net bir şekilde tanımlanması ve kriterlerin belirlenmesi için tanı ölçütleri geliştirmişlerdir.

Buna göre internet bağımlılığının bir dürtü kontrol bozukluğu olarak tanımlanmasını önererek bahsedilen bozukluğun, genellikle bireyin bağımlı olduğu davranışları yapmadan önce sinirli, gergin olduğu ama eylemden sonra ise rahatladığı davranışlar ile komplike olduğunu ifade etmektedirler. Tüm bunlardan yola çıkarak problemli internet kullanımı için aşağıdaki geniş tanı ölçütlerini önermektedirler:

A. İnternet kullanırken aşırı biçimde meşguliyet, aşağıdakilerden en az biri ile kendini gösterir.

1. İnternet kullanırken kontrolün kaybedilmesi sonucunda aşırı meşgul olma
2. Başlangıçta planlanandan çok daha fazla uzun süre interneti kullanma

B. İnternet kullanımının belirgin bir şekilde kişiyi kişisel-sosyal-mesleki alanlarında problem yaratması

C. Problemli internet kullanımının sadece mani veya hipomani dönemlerinde ortaya çıkmaması ve Eksen-1 bozukluklarıyla daha iyi açıklanamaması.

c) Beard ve Wolf'un Kriterleri

Beard ve Wolf (2001: 377-381) internetin dünyayı etkisi altına alan ve kullanıcılarına pek çok fayda sağlayan yeni bir teknoloji olmasının beraberinde birçok olumsuz sonucu da doğurduğunu ifade etmektedir. Buna göre insanların internet ile aşırı meşgul olmaya başlaması, kontrollerini kaybetmelerine, iş ve ilişkilerini tehlikeye atmalarına neden olmaktadır. Bununla beraber internet bağımlılığının patolojik kumar oynama kriterleriyle örtüşmesi sıklıkla karıştırılmaları, kendi tanı kriterlerini belirlemelerine neden olmuştur:

1. İnternet ile aşırı meşgul olma
2. Doyum elde edebilmek için interneti uzun süreler kullanma
3. Aşırı internet kullanımını kontrol etme, azaltma veya durdurmada başarısız girişimler
4. İnternet kullanımını bırakmaya çabalarırken aşırı gergin ve sinirlilik halleri
5. Başlangıçta hedeflenenden daha fazla internette vakit geçirme

Ayrıca aşağıdaki kriterlerden en az birinin bireyde olması gerekmektedir:

1. İnternet sebebi ile ilişkilerinde işinde veya kariyer fırsatlarında ciddi sorunlar yaşamak
2. Aşırı internet kullanımı ile ilgili etrafındakilere doğruyu söylememek
3. İnterneti yaşadığı sıkıntılar veya zorluklardan kurtulmak için kullanmak

d) Ko ve Diğerlerinin Kriterleri

Ko ve diğerleri (2005: 728) özellikle sağlık profesyonellerine internet bağımlılığı alanında kolaylık ve klinik vakaları karşılaştırma olanağını sağlamak amacı ile tanı kriterleri oluşturmuşlar, toplamda 13 araştırmacı tarafından yapılan çalışmada 9 kriter ve internet bağımlılığının karakterize belirtileri, internet kullanımına bağlı işlevsel bozulma ve özel kriterler olmak üzere üç ana kriter belirlemişlerdir:

A. Aşağıdaki belirtilerin en az 6'sı veya daha fazlası kişide mevcut ise:

1. İnternet etkinlikleri ile meşgul olma
2. İnterneti kullanmayı kontrol etmede başarılı olamama
3. İnternette daha fazla süre geçirerek doyum elde etme
4. Aşağıdakilerden herhangi biri ile kendini gösteren çekilme
 - i. İnternet kullanmadan birkaç gün geçirdikten sonra derin huzursuzluk hali, gerginlik veya aşırı sinirlenme
 - ii. Yoksunluk belirtileri sebebiyle interneti kullanmak
5. Planlanandan daha fazla internetle meşguliyet
6. İnternette geçirilen süreyi azaltmak isteme
7. İnternette gereğinden fazla zaman harcamak

8. İnternete girebilmek amacıyla gerekli ekipmanlara ulaşmak için yoğun çaba
9. Bireyin kendisinde var olduğunu bildiği kalıcı veya tekrarlayan fiziksel ve psikolojik sorunlara rağmen internet kullanımına devam etme

B. Aşağıdaki belirtilerden biri (veya daha fazlası) mevcut ise:

1. Sorumluluklarını engellemesine rağmen internet kullanımı
2. Sosyal ilişkilerde sorunların yaşanması
3. İnternet kullanımı sebebi ile okul kurallarına uymama

C. İnternet bağımlılığı Psikotik bozukluk veya Bipolar 1 bozukluk ile daha iyi açıklanamaz.

e) Tao ve Diğerlerinin Kriterleri

Tao ve diğerleri (2010: 562-563) internet bağımlılığının tanı kriterlerini geliştirmek ve kriterlere bağlı geçerliliği ve ayırt edici potansiyelleri değerlendirmek amacı ile bir çalışma yapmış ve sonucunda internet bağımlılığı tanı kriterlerini oluşturmuşlardır:

i) Belirti Kriteri

Aşağıdaki belirtilerin tamamı bulunmalıdır:

1. İnterneti kullanım ile ilgili sürekli zihinsel meşguliyet
2. İnterneti kullanmadığında oluşan aşırı gerginlik

Aşağıdaki belirtilerin en az biri (veya daha fazlası) bulunmalıdır:

1. Daha fazla doyuma ulaşmak için internet kullanım süresinde artış
2. İnternet kullanımını azaltmada veya kontrol etmede başarısızlıklar
3. İnternetin yarattığı fiziksel veya psikolojik sorunlara rağmen kullanıma devam edilmesi
4. İnternet kullanımından dolayı daha önce zevk alınan etkinliklerin terk edilmesi
5. Çeşitli olumsuz duygu/durumlardan kurtulmak için internet kullanımı

ii) Dışlama Kriteri

İnternetin aşırı kullanılması psikotik veya bipolar bozuklukla daha iyi açıklanamamalıdır.

iii) Klinik Olarak Değer Düşüklüğü Kriteri

Bireyin internet kullanımı sonucunda ilişkilerinde, işinde ciddi problemler yaşaması gereklidir.

iiii) Süre Kriteri

İnternet bağımlılığının süresi en az 3 aydır devam ediyor olması ve iş veya eğitim dışında kişinin günde en az 6 saat internet kullanımı olmalıdır.

f) DSM-5 Tanı Kriterleri

En son 1984 yılında yayınlanan Ruhsal Bozuklukların Tanısal ve Sayımsal El Kitabı (DSM), ABD ve diğer birçok ülkede psikiyatrist bozukluklarda birincil sınıflandırma sistemi olarak kabul edilmektedir. Amerikan Psikiyatri Birliği (APA) yeni psikiyatrist bozuklukların tanımlanması ve mevcut tanılarının da revize edilmesi amacı ile toplandığında internet bağımlılığı kavramını madde dışı bağımlılıkların klinik olarak zararlarına yönelik en fazla kanıtı olan bozukluk olarak tanımlamışlar ve “hakkında daha fazla çalışmaya ihtiyaç duyulan durumlar” bölümüne alınmasına karar vermişlerdir (Petry ve O’Brien, 2013: 1186-1187).

Amerikan Psikiyatri Birliği (APA) 3. bölümde “internette oyun oynama bozukluğu” olarak tanımlanan kavram için 9 ölçüt belirlemiştir (APA, 2013):

1. İnternet veya internet oyunları ile aşırı meşguliyet
2. İnternet ile meşgul olunmadığında yoksunluk (geri çekilme)
3. Giderek daha fazla internet ile geçirilen zamanın artması (tolerans)
4. İnterneti veya internet oyunlarını bırakmada başarısız sonuçlar
5. İnternet oyunlarından dolayı daha önce zevk alınan etkinlikleri terk etme
6. Bireyin internet sonucunda yaşadığı psikolojik-sosyal-fiziksel problemlere rağmen internette oyun oynamaya devam etme
7. İnternet oyunlarında geçirdikleri süreye ilişkin çevresine yalan söyleme
8. Olumsuz ruh halinden kurtulmak için internette oyun oynama
9. İnternette oyun oynanmasından dolayı ilişki, iş veya eğitim/kariyer alanlarında ciddi problemler yaşama ve fırsatları kaçırma

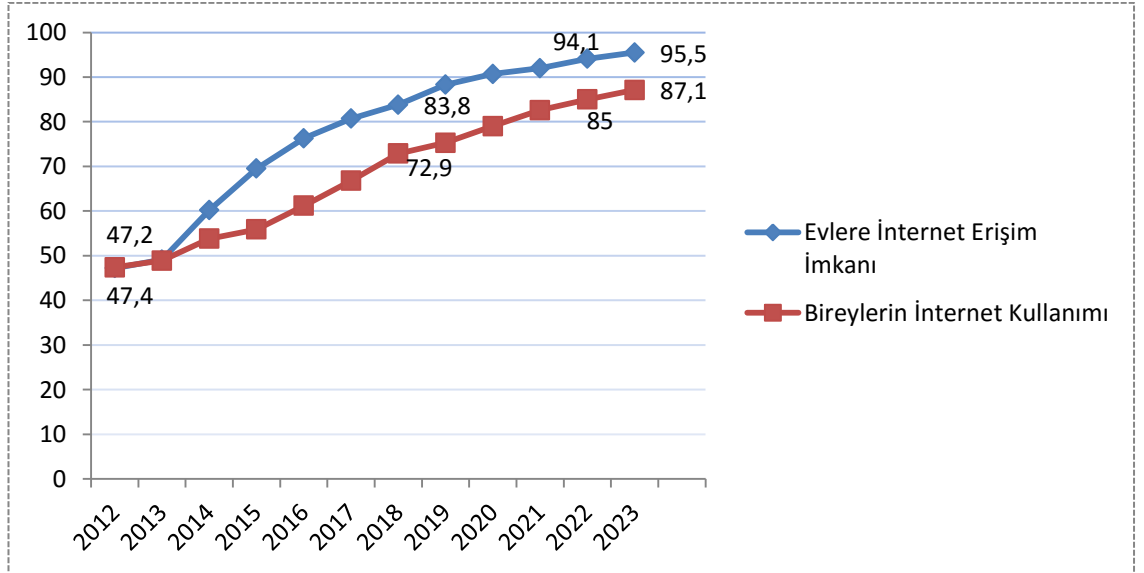
Genel olarak araştırmacıların ve DSM-5'in çalışmaları incelendiğinde internet bağımlılığı yaşayan bireylerde özellikle internet ile aşırı zihinsel meşguliyet, interneti kullanım süresinin kontrolünde güçlükler yaşama, giderek daha fazla internette zaman geçirme ve bireylerin yaşamlarının çeşitli alanlarında belirgin problemler gibi ortak tanı kriterleri olduğu görülmektedir.

2.2.1.2. İnternet Bağımlılığının Yaygınlığı

TÜİK (2023) verilerine göre Türkiye’de 2023 yılında evden internete erişim imkanı olan hanelerin oranı bir önceki yıla göre 1.4 puan artarak %95.5’e yükselmiş, internet kullanım oranı 16-74 yaş grubundaki bireylerde 2022 yılında %85 iken bu oran 2023 yılında %87 seviyesine çıkmıştır. Bununla beraber 2022 yılında erkeklerin %89.1’i internet kullanırken, 2023 yılında bu oran %90.9’a yükselmiş; kadınlarda ise 2022 yılında %80.9 olan internet kullanım oranı 2023 yılında %83.3’e ulaşmıştır.

Türkiye’de son 10 yılda evlere internet erişim imkanı ve bireylerin internet kullanım oranlarını Grafik 2.1’de gösterilmiştir: (TÜİK, 2023)

Grafik 2.1: Son 10 Yılda Evlere İnternet Erişimi ve İnternet Kullanım Oranları

Kaynak: TÜİK (2023) Hanehalkı Bilişim Teknolojileri (BT) Araştırmasından uyarlanmıştır.

We Are Social Küresel Dijital Raporuna (2023a) göre ise bugün dünyada 5.16 milyar internet kullanıcısı vardır ve bu veriler dünyada toplam nüfusun %64'ünün artık çevrimiçi olduğu anlamına gelmektedir. Rapora göre mevcut veriler, küresel internet kullanıcısı toplamının son 12 ayda %1.9 arttığını göstermektedir. Ayrıca rapor, dünyada her 10 kişiden 6'sından fazlasının hâlihazırda internet kullandığını ve yakın zamanda dünya nüfusunun üçte ikisine yakının çevrimiçi olacağını belirtmektedir. We Are Social Türkiye Dijital Raporuna (2023b) bakıldığında ise Türkiye nüfusunun yalnızca %16'sının çevrimdışı kaldığını ve internet kullanmadığını göstermektedir.

Bununla beraber literatür incelendiğinde, Türkiye'de internet bağımlılığı ile ilgili çalışmalarda son 10 yılda artış yaşandığı ve daha çok bağımlılığın sıklığını ele alan araştırmaların yapılmış olduğu görülmektedir. Son 15 yılda ergenlerde internet bağımlılığının görülme sıklığına ilişkin araştırmalar ve sonuçlarda Tablo 2.2'de gösterilmiştir.

Tablo 2.2: Son 15 Yılda Ergenlerde İnternet Bağımlılığının Görülme Sıklığı Araştırmaları

Araştırmacı	Araştırmanın Yapıldığı Yer	Araştırma Grubu	İnternet Bağımlılığı Oranı	Riskli İnternet Kullanım Oranı	Ölçek
Canbaz vd. (2009: 64)	Samsun	1315	%1.2	%19.9	YİBÖ (Young, 1998)
Tarı Cömert ve Ögel (2009: 9)	İstanbul	2209	%4.5	%21.2	İnternet Bağımlılığı Tanı Ölçütleri (Young, 1998a)
Yılmaz vd. (2014: 133)	Balıkesir	2853	%16	-	İBÖ (Kayri ve Günüş, 2010)
Metin vd. (2015: 204)	Zonguldak	771	%7.9	-	CİBO (Chen vd., 2003)
Sıgırlı (2017: 1)	İstanbul	1377	%3.7	%10.8	YİBÖ (Young, 1998)

Kaval (2018: 226)	İzmir	2197	%10.2	%64.9	YİBÖ (Young, 1998)
Yavuz (2018: 1064)	İstanbul	997	%1.1	%11.8	İnternet Bağımlılığı Tanı Ölçütleri (Young, 1998a)
Sağlan (2019: 52)	Eskişehir	3353	%13.8	-	YİBÖ (Young, 1998)
Çınar ve Mutlu (2019: 138)	Kırıkkale	432	%16.5	-	YİBÖ (Young, 1998)
Topçu (2020: 57)	İstanbul	547	%1.8	%18.8	İnternet Bağımlılığı Tanı Ölçütleri (Young, 1998a)
Çay (2022: 33)	İstanbul	367	%17	-	İnternet Bağımlılığı Tanı Ölçütleri (Young, 1998a)

Tablodaki araştırmalar incelendiğinde ergenlerde internet bağımlılığı sıklığının %1 ile %17 arasında değiştiği görülmektedir. Bunun yanında ergenlerin riskli internet kullanımının ise yadsınamayacak derecede yüksek olduğu söylenebilir. Riskli internet kullanımının ileride internet bağımlılığına evrilebileceği göz önüne alındığında ise ülkemizde internet bağımlılığının potansiyel tehlike olarak görülebileceğini söylemek mümkündür.

Dünya çapında gerçekleştirilen araştırmalara bakıldığında, Cheng ve Li (2014: 757-758) tarafından, 31 ülkeden 89.281 katılımcı ile 80 raporu içeren internet bağımlılığının yaygınlığına ilişkin yapılmış olan meta-analiz çalışmasında en düşük oranının %2.6 ile Kuzey ve Batı Avrupa’da, en yüksek oranın ise %10.9 olarak Orta Doğu’da olduğu görülmüş; bununla beraber internet bağımlılığının küresel yaygınlığı %6 olarak belirtilmiştir.

Öte yandan Müller ve arkadaşlarının (2015: 565-566) aşırı oyun oynama bozukluğunu araştırmak amacı ile Almanya, Yunanistan İzlanda, Hollanda, Polonya, Romanya ve İspanya’nın dahil olduğu 7 Avrupa ülkesinden 12.938 ergenle gerçekleştirdiği çalışmada ergenlerin %16’sının internette oyun oynama bozukluğu tanı kriterlerini taşıdığı, %5,1’inin ise riskli grupta yer aldığı bulunmuştur. Başka bir

Avrupa ülkesi olan Finlandiya’da yaşları 12 ile 18 arasında değişen 7292 ergen ile yapılan çalışmada ise internet bağımlılığının yaygınlığı erkeklerde %4.6, kızlarda ise %4.7 bulunmuştur (Kaltiala- Heino vd., 2004: 89). Benzer şekilde Yunanistan’da yaşları 12-18 arasında değişen 2200 ergen ile yapılan çalışmada da internet bağımlılığı yaygınlığı %11 olarak bulunmuştur (Siomos vd., 2008: 653).

Avrupa’nın yanı sıra Asya’da da internet bağımlılığını yaygınlığına, sıklığına yönelik birçok araştırma yapılmıştır. Güneydoğu Asya’dan 7 ülkenin dahil edildiği bir meta-analiz çalışmasında internet bağımlılığı ve oyun bozuklukları için sırasıyla %20 ve %10.1 birleştirilmiş yaygınlık oranı bulunmuştur (Chia vd., 2020: 1). Benzer şekilde, Asya Ergen Risk Davranışı Araştırma Şirketinin, ergenlerde internet davranışları ve bağımlılığının yaygınlığını test etmek amacı ile Çin, Hong Kong, Japonya, Güney Kore, Malezya ve Filipinlerde 12-18 yaş arası toplam 5366 ergenle bir çalışma yürütülmüştür. Araştırma sonucuna göre yaygınlık oranları Filipinler’de %4.9, Hong Kong’ta %3, Malezya’da %2.4, Güney Kore’de %12, Çin’de %2.2 ve Japonya’da %3.1 olarak bulunmuştur. Araştırma bulguları Avrupa ülkelerine kıyasla Asya ülkelerindeki internet bağımlılığının daha yüksek olduğuna işaret etmektedir (Mak vd., 2014: 722-723). Hong Kong’ta 6.sınıftan 12.sınıfa kadar 6 yıl boyunca öğrencilerin internet bağımlılığı davranışlarını belirlemek için yapılan boylamsal bir çalışmada ise ergenlerin internet bağımlılığı yaygınlık oranları %17 ile %26.8 arasında değişkenlik gösterdiği bulunmuştur (Shek ve Yu, 2016: 22). Bununla beraber Amerika Birleşik Devletleri’nde ergenler arasında problemli internet kullanımının yaygınlığını tespit etmek amacı ile yapılan 3560 öğrenciden oluşan kesitsel bir araştırmanın sonucuna göre internet kullanımının yaygınlığı %4 olarak açıklanmıştır (Liu vd., 2011: 836).

2.2.1.3. İnternet Bağımlılığını Açıklayan Kuramlar

İnternet bağımlılığı kavramı net tanı kriterlerine sahip olmadığından dolayı, alanında uzman araştırmacılar, internet bağımlılığına yönelik açıklamalarda bulunmuşlardır. Bu bölümde internet bağımlılığını açıklayan araştırmacıların kuramlarına yer verilmiştir.

a) Young'un Patolojik İnternet Kullanımına İlişkin Açıklamaları

Young (1996), DSM IV (Amerikan Psikiyatrik Birliği, 1995)'te tanımlanmış olan Patolojik Kumar Oynama Bozukluğu kriterlerini baz alarak patolojik internet kullanımını incelemek amacıyla yaptığı çalışmalar sonucunda, internet bağımlısı olan ve olmayan kişilerin internet uygulamalarında da belirli farklılıklar olduğunu tespit etmiştir. Buna göre, bağımlı olmayan kişilerin interneti genellikle çeşitli alanlarda bilgi edinmek veya daha önceden tanıştıkları insanlarla sohbet etmek için kullandıklarını; bağımlılık yaşayan kişilerin internet kullanım amaçlarını ise etkileşim kurmak, yeni insanlarla tanışmak ve sosyalleşmek olarak ifade etmiştir. Bununla beraber bulgulara tutarlı olarak internet bağımlılığına etki eden sosyal destek, cinsel tatmin ve tanınma/güç olmak üzere üç etmen sınıflandırmıştır:

Sosyal Destek: Young sosyal desteğin iki veya daha fazla insanın uzun süreler bilgisayar yolu ile iletişim kurması sonucunda oluştuğunu ifade ederek yakın çevrelerinde sosyal destek anlamında eksiklik yaşayan bireylerin bu eksikliği sanal ortamda kapatabildiğini ve sosyal temelleri geliştirmek için alternatif olarak interneti kullanma olasılıklarının daha yüksek olduğunu ifade etmektedir. Ayrıca geleneksel toplum temelli mahallelerinin parçalanmasının, boşanma ve yeniden evlenme oranlarının artmasının toplumda sosyal desteğe olan ihtiyacı arttırdığını, buna bağlı olarak internet bağımlılığının da artış gösterdiğini açıklamıştır.

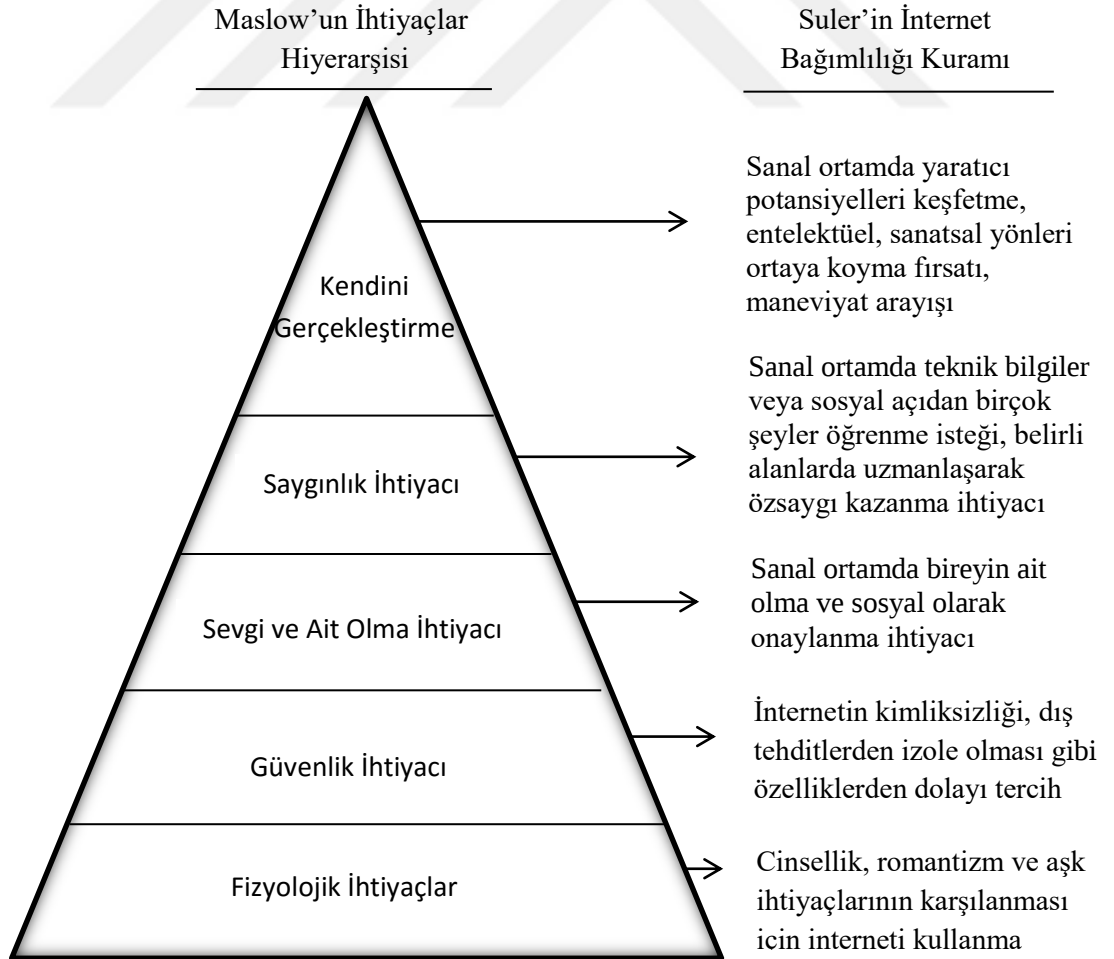
Cinsel Doyum: Young günlük hayatta kendilerini çekici hissetmeyen bireylerin bağımlılığa daha fazla eğilim göstermekte olduğunu ifade etmiş, bu durumu bağımlıların sanal ortamda bir başka kişiyi bulmanın gerçek hayattan daha kolay olduğunu düşünmeleri; sanal ortamın yasadışı cinsel dürtüleri gerçekleştirmekte kendilerini özgür hissetmelerine, herhangi bir reddedilme veya tepki korkusu olmadan gerçek hayattakinden rahat davranmalarına olanak sağlaması düşüncesi ile açıklamıştır. Bununla beraber Young'a göre, sanal ortamda bireyselliğin ortadan kalkması ve anonimlik, sosyal normların ve engellemelerin zayıflamasına neden olmakta, böylelikle bağımlıların cinsel açıdan engellenmiş davranışları kolaylaşmakta ve bağımlılık davranışlarını arttırmaktadır.

Tanınma ve Güç: Young internet bağımlısı olan kişilerin güçlü olmayı arzuladıklarını ifade etmiş; gerçek hayatta bunu gerçekleştiremeyen kişilerin oyun karakterleri ile özdeşleşerek bu ihtiyaçlarını karşıladığını ortaya koymuştur. Buna

göre kişiler bu özdeşleşme ile kişisel deneyim yaşayarak özgüven kazanmaktadırlar ve böylelikle kendilerini yapılandırarak günlük yaşamda sergileyemedikleri kişisel özelliklerini geliştirmektedirler. Dolayısıyla zayıf bir insan güçlü olabilirken, korkak bir insan cesur hale gelebilmektedir.

b) Suler'in Kuramı

Suler (1999: 385-391) internetin pek çok ortamında insanların kendilerini siber yaşamların büyümesine kaptırdığını, giderek daha fazla zaman geçirdiğini ve bazen de hayatlarını ihmal ettiklerini ifade etmektedir. Suler'e göre insanı motive eden şeyler birbiri içine geçmiş ihtiyaçlardan oluşur ve insanların herhangi bir şeye tutkulu ya da takıntılı hale gelmesinin sebebini kişinin tutkularına hitap etmesiyle açıklar. Buna göre insanlar ihtiyaçlarını bastırdığında ya da başka bir tarafa yönlendirdiğinde tatmin döngüsü bağımlılık yaratabilmektedir. Suler, bahsettiği bu ihtiyaçları Maslow'un ihtiyaçlar hiyerarşisi ile ilişkilendirmekte; bu etkileşimleri ve ihtiyaçları anlamının, insanların interneti neden ve nasıl sağlıklı ya da problemli kullandığına ışık tutacağını ifade etmektedir.

Şekil 2.2: Maslow'un İhtiyaçlar Hiyerarşisi ve Suler'in İnternet Bağımlılığı Kuramı

Not: Suler, J. (1996). Why is this thing eating my life? Computer and cyberspace addiction at the “palace”. <http://users.rider.edu/~suler/psycyber/eatlife.html> makalesinden uyarlanmıştır.

Suler (1996)'e göre bireylerin internete girme sebeplerinin başında fizyolojik ihtiyaçları yatmaktadır ve bu fizyolojik ihtiyacın başat gereksinimi ise cinselliktir. Sanal ortamda bireyler hâkim olma, kontrol etme gibi cinsel içerikli anti-sosyal davranışlardan dolayı interneti kullanabilmekte, bireylerin bu ve benzeri meşguliyetleri biyolojik dürtü seviyelerinin üzerine çıkabilmekte ve bağımlılık yaratabilmektedir.

Suller her insanın bir başkası ile iletişim kurmaya, sosyalliğe, ait olmaya doğası gereği ihtiyacı olduğunu; benlik duygusunun başkaları tarafından kabul edilmeye ve onaylanmaya dayandığını ifade etmektedir. Suller'e göre internet ortamında çok çeşitli grupların var olması her insanın kendisine uygun gruplara dâhil olmasına, iletişim kurmasına olanak sağlamaktadır; böylelikle kişi kendi ilgi alanına uygun gruplara dâhil olduğunda grup bağlılığı ihtiyacını karşılamaktadır. Bu durum kimi zaman dostluk ve aidiyet duygusunu geliştirirken, kimi zaman da olumsuz sonuçlara sebebiyet vererek bağımlılığa yol açabilmektedir.

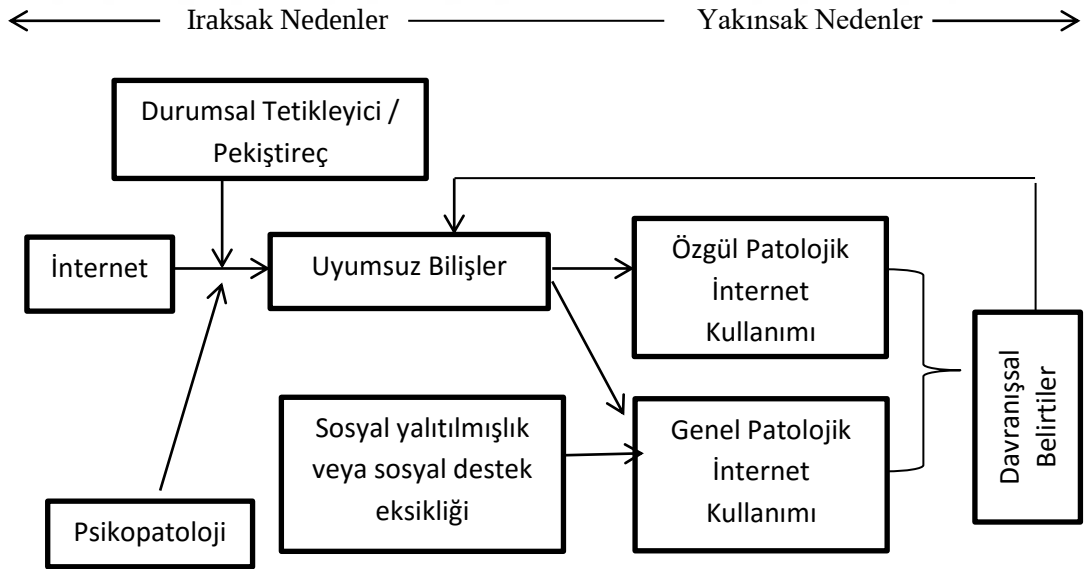
Bununla beraber insanların sürekli bir şeyler öğrenmeye, bilgiye, başarıya ve başarılarından kaynaklanan özgüvene ihtiyaçları olduğunu, internet uçsuz bucaksız yapısının ise bu ihtiyaçlarının karşılanmasına olanak sağladığından bahsetmektedir. Teknik ve sosyal açıdan gelişmiş ortamların birçok düzeyini keşfetmek ve bunları kontrol etmek, sonsuz bir merak ve özsaygıyı da beraberinde getirebilmektedir. Suller (1996) kimi insanların da bu yön ile statüye ulaşma çabasında olduğunu ve bu durumun bazen normal, sağlıklı olabilirken bazen de bireyin çevrimiçi ortamlarda derinlerine kök salmış başarısızlık, yetersizlik duygularını telafi etme, onaylanma, beğenilme sonucunda bir kısır döngüye, arayışa girerek bağımlılığa sebep olabildiğini ifade etmektedir.

c) Davis'in Patolojik internet Kullanımı Modeli

Davis (2001: 187-192) internet bağımlılığı kavramının yaygın kullanımına rağmen bir yandan da terimsel olarak yanlış kullanıldığını savunmaktadır. Davis'e göre

literatürde bağımlılık kavramı kişi ile kullandığı uyaranlar arasındaki fizyolojik bağımlılığı ifade etmekte, bu sebeple DSM-IV bağımlılığı bir maddenin veya benzeri bir uyarıcının patolojik kullanımını tanımlamak için kullanmamaktadır. Bu nedenle Davis yeni bir model geliştirmiş ve geliştirdiği modelde bağımlılık kavramı yerine “patolojik internet kullanımı” kavramını kullanmıştır.

Davis, gerçek internet bağımlılarını ve şüpheli deneysel tasarımın ürünleri olan vakalar arasında ayırım yapmak için özgül ve genel olmak üzere iki farklı patolojik internet kullanımı modeli tanımlamıştır. *Özgül Patolojik İnternet Kullanımı*, internetin belirli bir iş görme durumuna bağımlı olan kişilerden oluşur. Belirli bir iş görme ticaret, kumar vs. olabilecek şekilde internetin yalnızca bir yönü ile ilgilidir ve tek içeriğe özgü olduğundan internet olmadığında da bağımlı davranışlar kişide devam etmektedir. *Genel Patolojik İnternet Kullanımı* ise internetin daha çok sosyal boyutu ile ilgilidir. Buna göre, kişi internette net bir amaç olmadan çevrimiçi olarak zaman harcar, zamanını çoğunluğu sohbet odalarında, e postalarda geçirir ve bu da sosyal temasına olanak sağlar. Bu durum bireyin pekiştirme ihtiyacını, sanal bir platformda sosyal hayatta kalma isteğinin de artmasına neden olur.

Şekil 3.3: Davis'in Patolojik İnternet Kullanımı Modeli

Not: Şekil Davis'in (2001) “A Cognitive-Behaviorial Model Of Pathological Internet Use” makalesinde uyarlanmıştır.

Davis, patolojik internet kullanımı modelinde *ıraksak* ve *yakınsak* olmak üzere iki temel nedenden bahsetmektedir. *Iraksak* nedenlerin doğasında kişinin stresi yatmaktadır. Şekilde de görüldüğü üzere anormal davranışlar bireyde stres yaratabilmektedir. Davis anormal davranışların bağımlılıkta tek faktör olmadığını ama internet bağımlılığı yaşayan kişilerin büyük çoğunluğunda depresyon, sosyal kaygı vb. patolojilerin olduğunu ifade etmektedir. Davis'e göre bireyin stres sebebiyle internete yönelmesi, ardından gelen tepkiyle pekişmektedir ve yanıt olumlu ise birey aktiviteye devam etmektedir. Daha sonra ise birey, ilk olayla ilişkili olan tepkinin aynısını elde etmek için aktiviteyi daha sık gerçekleştirmek istemektedir. *Yakınsak* nedenlerin merkezinde ise bireyin kendisi ve dünyası hakkındaki uyumsuz bilişleri yer almaktadır. Buna göre bireyler kendileri ve çevreleri hakkında olumsuz görüşlere sahiptirler ve interneti tehdit edici olmayan bir şekilde başkalarından daha olumlu yanıtlar almak için kullanılmaktadırlar. Bir başka ifadeyle bireyler, kendilikleri hakkındaki bilişsel çarpıtmalarından ve bu düşüncelerin ruminasyonundan dolayı internete yönelmektedirler.

d) Caplan'ın Problemlili İnternet Kullanımı Modeli

Caplan (2003: 625-640), bireylerin psikosyal sağlığının çevrimiçi sosyal etkileşimlerini de etkilediğini ve bununla problemlili internet kullanımının ilişkili olduğunu düşünmektedir. Yaptığı çalışmalarda da bireyin psikososyal alanlarda yaşadığı sıkıntının internet kullanımına bağlı olumsuz sonuçlar üzerinde etkili olduğuna, sosyalleşme tercihlerinde aracılık ettiğine dair bulgular tespit etmiştir.

Caplan (2003: 627)'a göre çeşitli psikososyal alanlarında sorun yaşayan bireylerin diğer sosyal ortamlara göre sanal sosyal ortamları daha az tehditkâr ve daha pekiştirici olarak algılamaları sebebiyle, internet ortamlarını ve çevrimiçi sosyal alanları sağlıklı kişilere kıyasla tercih etme olasılıkları daha yüksektir. Caplan, bu ortamları tercih eden bireylerin giderek daha takıntılı ve zorlantılı davranışlar sergilediklerini, aşırı kullanmanın sonucu olarak da evde ve iş yerlerinde olumsuz durumlar yaşadıklarını ve zaten sorun yaşadığı psikososyal çevresinin giderek daha da kötüleştiğini ifade etmektedir.

Caplan, problemlili internet kullanım modeli teorisini ortaya koymak amacı ile 3 ayrı hipotez geliştirmiştir ve bu hipotezlerini araştırmaları ile sınamıştır. İlk olarak

psikososyal alanlarda sorun yaşayan bireylerin sanal ortamları daha fazla tercih ettiğini düşünmüş, yaptığı araştırma ile de psikosyal iyilik hali ile çevrimiçi sosyal etkileşim arasında negatif anlamlı bir ilişki tespit etmiştir. Bununla beraber bireylerin yaşadıkları yalnızlık ve depresyonun da sosyal etkileşim tercih düzeyler ile ilişkili olduğunu bulmuştur.

İkinci hipotez, bireylerin sanal ortamları tercih etme düzeylerinin, problemleri internet kullanım semptomları ve internet kullanmaktan dolayı ortaya çıkan olumsuz sonuçlar arasında pozitif ilişki olduğudur. Araştırma sonuçları bu hipotezi doğrular niteliktedir.

Bireyin psikososyal iyiliği ile internet kullanımından doğan olumsuz sonuçlar arasında negatif ilişki olduğu şeklinde açıklanan üçüncü hipotezle ilgili yapılan araştırma sonucunda ise hipotez doğrulanarak bireylerin psikososyal açıdan iyilik yapma davranışları arttıkça, internet kullanımının ve internet kullanımından doğan olumsuzluklarının azaldığı görülmüştür.

2.3. Beden İmajı

Beden imajı kavramının yapısının, doğasının, tarihsel perspektif içinde farklılıklar gösteriyor olması, onun pek çok tanımını da beraberinde getirmiştir. Literatürde beden imajı genellikle bireyin zihninde meydana gelen bir imaj olarak tanımlanmaktadır. Diğer bir tabir ile beden imajı bireyin vücudunun diğer insanlara nasıl görüldüğü ile ilgilidir (Featherstone, 2010: 194). Bireyin bedeniyle ilgili tüm algılamaları olan beden imgesi, bireyin dış görünüşünden, duyuşsal süreçlerinden kaynaklanır ve bireyin bedeni ile ilgili hislerinin dışa vurumu şeklinde kendini gösterir (Öngören, 2015: 38). Tiggemann (2003: 29) bireylerin boy uzunluklarından, gözlerinin renginden sorumlu tutulmadıkları kadar vücut boyutlarından, kilolarından sorumlu tutulduğunu ifade etmektedir. Dolayısı ile beden imajını fiziki görünüm, beden yapısı ve ağırlığı ile ilgili bir kavram olarak nitelendirmektedir.

Öngören (2015: 29) beden imajının bireyin fiziksel görüntüsünün içsel bir sunumu olduğunu ve bu sunumun bireyin duygu, düşüncelerinden etkilendiğini, bireyin kendisi ile ilgili öznel algılarından kaynaklandığını ifade etmektedir. Beden imajının bilişsel boyutu, bedenin fiziksel yapısı, bedenin tüm duyuşlarıyla birlikte ve tüm bunların bileşimi ile ortaya çıkan duygular, deneyimler ve davranışların başat faktör

olduğu bir algıdır. Kişinin bedenine yönelik verdiği tepkiler de bu faktörlerin etkilerine göre şekillenmektedir (Öngören, 2015 : 30-32).

Beden imajını etkileyen bilişsel boyutun yanı sıra duyuşsal boyutlar da önemli birer etkidir. Bireyin bedeni ile ilgili bilişleri algı, duygu ve düşüncelerden oluşurken; duyuşsal boyut ise bireylerin bedenlerinden hoşnut olup olmadıklarını, memnuniyetlerini, bedenlerindeki çeşitli alanları kabul düzeyleri gibi duygusal etkenleri içermektedir (Altınok ve Kara, 2017: 171). Bireylerin duygusal bedenleri, açıklanması veya ifade edilmesi daha zor olan bazen dışarıdan gözlenmeyen fark edilmeyen yönlerden oluşmaktadır (Featherstone, 2010: 1996-1998).

Genel olarak biyolojik ve psikolojik etkenlerin yanında kültürel ve sosyal etkenleri de içererek çok katmanlı bir yapı olarak görülen beden imajı (Cash vd., 1991: 367), kişinin bedenine dair olumlu veya olumsuz algılardan oluşan (Harter, 1998: 553); yaşamın sonuna kadar kişinin öz değerinin ve ruh sağlığının önemli bir yönü olarak görülmüştür (Geller vd., 2000: 339).

2.3.1. Olumlu Beden İmajı

Olumlu beden imajı, kişinin bedeninden duyduğu memnuniyeti ifade etmekte; bedene duyulan saygı, bedeni kabul etme, bedene karşı olumlu düşünceler ve bedeni kabul etme olmak üzere dört temel nitelikten oluşmaktadır (Öztürk vd., 2015: 738). Doğumdan itibaren gelişmeye başlayan olumlu imaj, ebeveynlerin kişiye fiziki sevgisi, dokunuşu, gülümsemesi gibi etkenlerden etkilenmektedir. (Bölükoğlu, 2019: 5). Bununla beraber beden algısı benlik ile de yakından ilişkilidir. Sağlıklı ve sosyal açıdan uyumlu birey, kendini gerçekçi ve olumlu değerlendireceği için bireylerin kendine dair özellikleri kabul edebilen pozitif bir benlik edinebilmesi, beden algısını da olumlu yönde etkilemektedir (Oktan ve Şahin, 2010: 545-546).

Olumlu beden imajına sahip olan bireyler, olumsuz algıya sahip olanlara kıyasen daha yakın ilişkiler kurabilmekte ve arkadaşına sahip olma düzeylerinin de daha fazla olduğu görülmektedir (Haspolat ve Kağan, 2010: 148) Diğer yandan bireylerin benlik saygıları sosyal görüşlerini de etkilemektedir. Bireylerin sosyal yönden görüşlerini olumlu algılamaları benlik saygılarını da yükseltmektedir (Çelik ve Güzel, 2018: 248). Bakıldığında sosyal açıdan başarılı olma ve olumlu benlik imajı arasında karşılıklı bir ilişkiden söz edilebilir.

2.3.2. Olumsuz Beden İmajı

Bakıldığında ergenlikte yoğun olarak görebilen bedeni kabul ile ilgili sorunlar, kişinin bedenine dair aşırı olumsuz duygu ve düşünceler; sosyal ortamlarda yaşanan kaygı ve kaçınma olarak kendini gösterebilmektedir (Kalafat ve Kıncal, 2006: 42). Bireylerde uyum sorunlarına sebep olabilen beden imajlarına dair tutarsızlıkları, olumsuz düşünceleri veya memnuniyetsizlikleri genellikle ideal benlik ile gerçek benlik arasındaki uçurumdan kaynaklanmakta, insanların mevcut kişisel özelliklerine ek olarak sahip olmak istedikleri, bireylerin imajlarını da olumsuz etkileyebilmektedir (Heron ve Smyth, 2013: 276).

Bireylerin topluma uyum sağlayabilmeleri için birtakım sosyal beceriler edinmesi ve bu becerilerin diğer dönemlere kıyasla ergenlik döneminde kazanması beklenmektedir. Ergenlik döneminde eksik kalan sosyal beceriler bireylerin yaşamlarında farklı problem alanları oluşturmaktadır. (Kalafat ve Kıncal, 2006: 42) Alanyazın incelendiğinde beden memnuniyetsizliği yaşayan bireylerin daha fazla beden dismorfik bozukluklarına sahip oldukları (Tiggeman ve Mccourt, 2013: 624), olumsuz beden algısına sahip bireylerin yakın ilişkilerinde daha fazla sorun yaşadıkları ve benlik saygılarının düşük olduğu (Erdoğan ve Tütüncü, 2015: 89) ve bireylerde daha fazla sosyal karşılaştırma yapmaya sebep olduğu (Bahtiyar, 2021: 23) bulguları bu görüşü kanıtlamaktadır.

2.3.3. Beden İmajını Etkileyen Faktörler

Bu bölümde beden imajını etkilediği düşünülen çeşitli faktörlere yer verilmiştir.

2.3.3.1. Sosyal ve Kültürel Faktörler

Bedenin olumlu veya olumsuz değerlendirilmesinin önemli bir bileşeninin bireylerin ideal ve gerçek bedensel özelliklerinin arasındaki tutarsızlık olduğu göz önüne alındığında, beden ideallerinin nasıl şekillendiğini ve aktarıldığını anlamanın da önemli olduğu söylenebilir.

Beden imajı ile ilgili araştırmalar, beden ölçü ideallerini irdelemekle yola çıkmaktadır. Bakhshi (2011: 374) kadınların önemli bir kısmının bedenlerinden memnuniyet duymamakla birlikte fiziksel aktivitelere yoğunlaştıklarını ve diyet programlarını uyguladıklarını ortaya koymuştur. Swami (2015:44) bedensel

ideallerdeki en büyük farklılıkların sosyoekonomik statü açısından değişiklik gösteren bölgeler arasında olduğu savını öne sürmekte, özellikle sosyoekonomik refah düzeyi gelişmiş bölgelerde ideal beden, zayıf beden ile eş görüldüğünü ifade etmektedir. Buna karşın etnik köken fark etmeksizin dünya genelinde ince beden idealinin güçlendirildiğini ortaya koyan çalışmalar vardır (Bakhshi, 2011: 374).

Beden imajında etkili olan bir diğer sosyo-kültürel faktör de beden kavramının kadın için daha önemli olduğuna dair toplumsal algılardır. Bu toplumsal bir norm haline geldiğinde kadınlar yaşamları boyunca beden imajları ile ilgilenmek ve mücadele etmek zorunda kalmaktadırlar (Fontaine, 1991: 669). Tüm bunlar dikkate alındığında sosyal ve kültürel etkenler kadınlarda daha etkili olmakla birlikte her iki cinsiyette de beden imajını olumlu veya olumsuz etkileyebilmektedir.

2.3.3.2. Medya Faktörü

Kitle iletişim araçları insanların zihinlerini sürekli kurcalayarak, düşünce ve davranışlarını kontrol altına almaya, kendi istediği tipte insanlar yaratmaya çalışmaktadır (Demez, 2012: 518-521). Bunun sonuçlarından biri olarak medyanın ideal bedenin güzellikle ve zayıflıkla ilgili olduğuna dair gündem oluşturmasıyla son yıllarda beden imajına atfedilen önem gittikçe artmakta (Doğan, Sapmaz ve Totan, 2011: 122), sağlıklı bir bedene sahip olmak, giyiniş, diyet gibi birçok etkende doğru tercihler yapmak ile eş değer haline gelmektedir (Demez, 2012: 518-521).

Araştırma sonuçları da ideal vücudun zayıf olması gerektiğini ifade eden ve bunu tasvir eden medya araçlarına maruz kalmanın, özellikle kadınlarda beden imajı bozukluğuna etki ettiğini öne sürmektedir (Grabe, Word ve Hyde, 2018: 460). Medyanın özellikle kadınlara yönelik “zayıf kadın ideal kadındır” söylemlerine sıkça yer vermesi, genç kadınlar için gerçekçi olmayan beklentiler yaratmakta, beden memnuniyetsizliği ve yeme bozukluklarına yol açmaktadır (Holmstrom, 2004: 196). Benzer şekilde Yamamiya ve diğerleri (2005: 74) da yapmış oldukları araştırmada, medyada zayıf ve güzel kadınların görsellerine maruz kalmanın, genç kadınların beden imajını ve ruh hallerini olumsuz etkilediği sonucuna varmışlardır. Bununla beraber medya özellikle kadın bedenine yönelik mesajlar veriyor olsa da, doksanlı yıllarla birlikte erkek bedeni ile ilgili de mesajlarda artış görülmüştür. Erkek için ideal bedenın kaslı olması gerektiğini ifade eden bu mesajlar, erkek bedenine dair

yeni bir temsil yaratmakla birlikte erkek bedenini de idealleştirmiştir (Öztürk, 2012: 46).

Özetle, dönemsel olarak içeriği yapılandırılan ideal benlik sunumları, günlük hayata nispeten medyada daha hızlı üretilip yayıldığı için kadınlara ve erkeklere daha kolay ulaşabilmekte, böylelikle cinsiyet ayrımı yapmaksızın bireylerin benlik algılarına ve dolayısıyla benlik imajlarına etki edebilmektedir.

2.3.3.3. Ergenlik Dönemi ve Akran Faktörü

Ergenlik, bireylerin bilişsel ve duygusal gelişimlerinin hız kazandığı; bağımsızlık alanlarının genişlediği ve akranlarla geçirilen zamanın arttığı bir dönemdir (Sümer ve Şendağ, 2009: 87). Ergenlerin beden imajlarının şekillenmesinde akranların ebeveynlerinden daha etkin bir rol oynadığı (Aliyev ve Türkmen, 2014: 229) göz önünde bulundurulduğunda, akranlarla geçirilen zamanın artmasının ergenlerin beden algılarında olumlu/olumsuz tutumlara yol açması muhtemeldir. Nitekim Dohnt ve Tiggeman (2006: 931-932), akranların birbirleri arasında ideal beden tartışmaları gerçekleştiğini söylemekte, özellikle kızlar arasında tartışılan zayıflık algısının gittikçe zayıflık arzusuna dönüşebileceğini ifade etmektedir. Bununla beraber ergenler diğer gelişim dönemlerine göre sosyal karşılaştırmaya en meyilli ve bu karşılaştırmadan en olumsuz etkilenen grup olarak görülmektedir (Van de Aar, Peters ve Crone, 2018: 256).

Ergenler beden imajlarındaki bozulmalara ve memnuniyetsizliklere diğer gelişim dönemlerine göre daha eğilimlidirler (Aliyev ve Türkmen, 2014: 229). Ergenlerin bedenlerine dair mesajlar almalarının, birbirlerinin bedenlerini değiştirmeye yönelik baskı oluşturmalarının ve birbirlerinin dış görünüşleri hakkında alaycı söz ve davranışlarının (Ata, Ludden ve Lally, 2007: 1026) bu durumu etkileyeceği söylenebilir. Bununla beraber ergen kızlar ve erkekler arasında görülen, akranlarının çekiciliğini tanımlamaya yönelik ortak beklentileri, boy ve yüz özellikleri olmaktadır. Ayrıca kızlar ideal bedende daha fazla kiloya odaklanırken, erkekler ise vücut yapısına odaklanmaktadır (Jones, 2001: 651-652).

Özetle akran etkileşiminin arttığı ve bu etkileşimin bireyde tutum değişikliğine en fazla yol açtığı görülen ergenlik döneminde, akranların bedene yönelik duygu, düşünce ve davranışlarının ergenlerin kendi bedenlerine yönelik algılarını açıkça etkilediği görülmektedir. Akranlar arasında oluşan ideal beden tanımı ile ergenin

kendi bedeni arasında fark algılandığında, durumun beden algısı bozukluklarına yol açabileceğini söylemek mümkündür.

2.3.3.4. Ebeveyn Tutumları Faktörü

Beden imajının bireylerin kişilik oluşumlarının önemli bir yönünü oluşturması (Yılmaz, 2009: 8-9), çocuklarının benlik oluşumlarında ve öz saygı geliştirmelerinde önemli bir faktör olan ebeveynlerin tutumlarını (Anderson ve Hughes, 1989:463) akla getirmektedir. Yorumlar, eleştiriler, alay ve algılanan ebeveyn baskısı gibi ebeveynlerden gelen değerlendirmeler, bedenle ilgili memnuniyetsizliklerin ortaya çıkmasında etkili görünmektedir (Selvi, 2018: 10). Bununla beraber özellikle annelerin çocuklarının yeme davranışları üzerindeki kontrollerinin beden memnuniyetsizliği açısından etkileri olabileceği düşünülmektedir. Nitekim, Scaglioni ve arkadaşları (2008: 22)'nin yapmış oldukları araştırmada ebeveynlerin, çocuklarına yönelik neyi ne kadar yemeleri gerektiğine dair aşırı kontrolcü tutumları ve diyet programlarını çocuklarına uygulama çabaları gibi etmenlerin çocuklarının aşırı kilolu olmasına katkıda bulunabileceğini ortaya koymaları bu görüşü kanıtlamaktadır.

Bu durumlar beden memnuniyetsizliği açısından da ebeveyn-çocuk etkileşimine dair anlamlı korelasyonlar olduğunu göstermektedir (Scaglioni, Salvion ve Galimberti, 2008: 22).

2.4. İlgili Araştırmalar

Bu bölümde sırası ile akran zorbalığı, internet bağımlılığı ve beden imajı ile ilgili yurtiçinde ve yurtdışında yapılan araştırmalara yer verilmiştir. İlgili araştırmaların verilmesinde kronolojik sıra ölçüt alınmış ve bu çalışma için önemli olan sonuçlar eklenmiştir.

2.4.1. Akran Zorbalığı İle İlgili Araştırmalar

2.4.1.1. Yurtiçinde Yapılan Araştırmalar

Pekel (2004: 75-78) akran zorbalığının gruplarını (zorba, kurban, zorba/kurban, izleyici) belirlemek ve belirledikleri grupların sosyometrik statü, yalnızlık ve akademik başarılarını karşılaştırmak amacıyla bir araştırma gerçekleştirmiştir. Araştırmaya 5. ve 6. Sınıfa giden 718 kız ve erkek öğrenci katılmıştır. Yapılan araştırmanın sonucunda zorba/kurban çocuklar reddedilmiş statüde yer alırken,

izleyici statüsünde yer alan çocuklar ise diğer gruplara göre daha popüler çıkmıştır. Diğer yandan zorba/kurban öğrencilerin tüm diğer akran zorbalığı gruplarına göre daha fazla düzeyde reddedildikleri bulunmuştur. Gruplar yalnızlık açısından değerlendirildiklerinde kurban ve zorba/kurban öğrencilerin daha yalnız oldukları bulunmuştur. Son olarak akademik başarıya ilişkin karşılaştırmalar zorba/kurban öğrencilerin tüm gruplara göre daha düşük akademik başarıya sahip oldukları görülmüştür.

Akgün (2005: 45-49) ergenlerin akran zorbalığına uğrama ve zorbalık yapma davranışlarında ebeveyn tutum ve ilişkilerinin rolünü incelemek amacıyla bir araştırma yürütmüştür. Bu amaç doğrultusunda araştırmaya 268 kız, 111 erkek olmak üzere 379 ergen dâhil edilmiştir. Ergenlerin yaşları 13 ile 17 arasında değişmektedir. Araştırma sonuçları zorbalık yapan öğrencilerin ebeveynlerini daha az denetleyici olarak algıladıkları, ebeveynlerinden destek alamadıklarını ve babaları ile olumsuz bir iletişimlerinin olduğunu göstermiştir. Akran zorbalığına maruz kalma açısından bakıldığında ise bu öğrencilerin ebeveynlerinin daha ilgisiz, az sevecen oldukları, denetleme düzeylerinin düşük olduğu ve çocuklarının bağımsızlıklarını yeteri kadar desteklemedikleri sonucuna varılmıştır.

Haskaya (2016: 49) ortaokula devam eden öğrencilerin akran zorbalığına maruz kalma düzeyleri ile öğrencilerin okula yabancılaşma algıları arasındaki ilişkiyi ortaya koyma amacıyla bir araştırma gerçekleştirmişlerdir. Araştırmaya 5, 6, 7 ve 8. Sınıfa devam eden 193 kız 207 erkek öğrenci dâhil edilmiştir. Araştırma sonucunda akran zorbalığına maruz kalma düzeyi arttıkça öğrencilerin okula yabancılaşma puanlarının da arttığı görülmüştür. Okulunda düşük düzeylerde zorbalığa maruz kalan bir öğrencinin okula yabancılaşma algısı daha düşük olurken, maruz kalma düzeyi arttıkça yabancılaşma algılarının da arttığı tespit edilmiştir.

Sezen ve Murat (2018: 173-175) 409 lise öğrencisi ile yaptığı araştırmada ergenlerin zorbalık eğilimleri, internet bağımlılıkları ve duygusal zeka düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. Araştırma sonuçlarına göre fiziksel ve sözel zorbalık, dışlama, söylenti yayma, eşyalara zarar verme gibi akran zorbalığı uygulayan öğrencilerin internete bağımlılıklarının da yüksek olduğu bulunmuştur. Diğer yandan zorbalık yapan öğrenciler ile duygusal zekaları arasında negatif ve anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür. Zorba öğrenciler içinde bulundukları duygusal durumları tam

olarak idrak edemediklerini, zorba davranışlarının içsel mekanizmalarındaki kontrollerinin zayıflığı ile ilgili olduğu görülmüştür.

Gür ve arkadaşları (2020: 77) ergenlik dönemindeki akran zorbalığının zorba ve kurban açısından yaygınlığını, buna eşlik eden risk faktörlerini ve akran zorbalığı ile duygu dışavurumu arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla bir araştırma yapmışlardır. Araştırmaya yaşları 11-16 arasında değişen 431 kız ve erkek katılmıştır. Araştırma sonucuna göre ilköğretim ikinci kademe öğrencileri arasında zorbalığın yaygınlığı %47 olarak bulunmuştur. Hem zorba hem de kurban statüsünde yer alan öğrencilerin davranış ve duygusal sorunları da yüksekken, prososyal davranışları ise düşük bulunmuştur. Bununla birlikte zorba ve kurban öğrencilerin diğerlerine göre ailelerini daha az destekleyici ve müdahaleci algıladıkları bulunmuştur. Aile ikliminde çocukların ebeveynleri müdahaleci olarak algılaması zorbalığa maruz kalmayı 1.04 kat etkilerken, zorba/kurban olmayı ise 1.08 kat arttırdığı saptanmıştır.

2.4.1.2. Yurtdışında Yapılan Araştırmalar

Holt, Kaufman Kantor ve Finkelhor (2008: 42) zorbalığa dair ebeveynlerin bakış açılarını, çocukların zorbalığa dâhil olması konusunda ebeveyn/çocuk uyumunu ve zorba-kurban ile aile özelliklerini incelemek amacıyla bir araştırma gerçekleştirmişlerdir. Araştırmanın örneklemini 205 5. Sınıf öğrencisi ve velilerinden oluşmaktadır. Araştırma sonuçlarına göre öğrenciler tarafından bildirilen zorbalık ve mağduriyet oranları ebeveynlere göre daha yüksek bulunmuştur ve ebeveynler özellikle çocuklarının zorbalık davranışları gösterdiğinden habersiz oldukları saptanmıştır. Son olarak araştırma sonuçları kurban statüsünde olan öğrencilerin aile profillerinde daha yüksek eleştiri, daha az kural ve kötü muamele; zorba öğrencilerin aile profilinde denetim eksikliği ve aile içi şiddete maruz kalma ile karakterize olduğu bulunmuştur.

Espelage ve Holt (2013: 123) yaptıkları çalışma ile ergenler arasındaki akran dinamikleri ve zorbalık davranışı arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Çalışmaya 6, 7 ve 8. Sınıfta okuyan toplam 422 ortaokul öğrencisi dâhil edilmiştir. Katılımcıların yaklaşık %15'i zorbalık kriterlerini karşılarken, erkekler kızlara kıyasen daha fazla zorbalığa maruz kaldıklarını bildirmişlerdir ve bunun yanında daha çok zorba olarak gösterilmişlerdir.

Veenstra ve arkadaşları (2014: 1-6-7) öğretmenlerin zorbalığa ilişkin tutum, yeterlilik ve çabalarının zorbalığı etkileyip etkilemediklerine ilişkin araştırma gerçekleştirmişlerdir. 2776 öğrenci ile yapılan araştırma, öğrencilerin öğretmenlerinin zorbalığı azaltma konusundaki yeterliliğine ilişkin algılarının, akranlarının bildirdiği zorbalığın daha düşük düzeyle olması ile ilişkili olduğunu göstermiştir. Araştırma sonuçları ayrıca öğretmenlerin yeterli görülmediği ve zorbalığı azaltmak için büyük çaba sarf etmek zorunda kalındığı sınıflarda zorbalığa karşı tutumları olan ile zorbalığı önleme çabası olmayan öğrencilerin en yüksek düzeyde zorbalığa maruz kaldığını göstermiştir.

Tsaouis (2016: 186) bir meta-analiz çalışması yaparak benlik saygısı ile zorbalık davranışının, zorba ve mağdur açısından etkililiğini tespit etmek amacıyla bir araştırma yapmışlardır. Çocuklarda ve ergenlerde benlik saygısı ile zorba/kurban arasındaki ilişkiyi inceleyen 936 çalışmadan oluşturulan havuzdan, dâhil edilme kriterlerini karşılayan, tekrarlamayan 121 çalışma belirlenmiştir. Yapılan metalanaliz çalışma sonucunda, akran mağduriyetinin yani kurban statüsünün bireylerin benlik saygısı ile negatif ilişkide ve ortalama etki büyüklüğünde olduğu bulunmuştur. Zorbalık davranışı ile benlik saygısı arasında da negatif bir ilişki bulunmuştur.

Esposito, Bacchini ve Affuso (2019: 1) okulda yaşanan zorbalık ve akran reddi ile intihar amaçlı olmayan kendine zarar verme davranışı arasında ilişkiyi incelemek amacı ile bir araştırma yapmışlardır. Araştırmanın örneklemini 253 erkek ve 387 kız oluşturmaktadır. Araştırma sonuçları akran ilişkilerinin bireylerin kendine zarar verme davranışlarında anahtar rol oynadığını göstermiştir. Zorbalığa dâhil olmanın intihar amaçlı olmayan kendine zarar verme davranışına katılma olasılığını arttırdığı, diğer yandan akranları tarafından reddedilmenin kurbanlar veya zorba/kurbanlar için kendine zarar verme davranışını en az bir defa gösterdikleri saptanmıştır.

2.4.2. İnternet Bağımlılığı ile İlgili Araştırmalar

2.4.2.1. Yurtiçinde Yapılan Araştırmalar

Bayraktutan (2005: 157-165) aile içi ilişkiler ile internet kullanımı arasındaki nedensellik ilişkisini incelemek amacıyla bir araştırma gerçekleştirmiştir. Araştırma bir lisede öğrenim gören 645 kişiyi kapsayan 11. Sınıf öğrencilerinden oluşmaktadır.

Araştırma bu öğrenciler arasında bulunan 100 öğrenci ile yüz yüze görüşülerek gerçekleştirilmiştir. Araştırma sonuçlarına göre aile ilişkilerinde yaşanan bozulmalarla birlikte ailelerin çocukları üzerindeki etkisi azalırken, sosyal medyanın etkisi artmaktadır. Ailelerin çocuklarına yeterince sosyal destek verememeleri, ilgilerinin asgari düzeye düşmesi ile internet çocuklar için yeni bir alternatif olarak ortaya çıkmış ve etkisini arttırmıştır. Diğer yandan araştırma sonuçları yaşadığı sorunları ailesine anlatamayan, iletişimin kopuk olduğu ailelerde yaşayan çocukların internet kullanım sürelerinin de yüksek olduğu bulunmuştur.

Batıgün ve Hasta (2010: 213) yaptığı araştırma ile internet bağımlılığı, yalnızlık ve kişilerarası ilişki tarzları arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. Araştırmaya 213 kişi katılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre örneklemin %14'ünün internet bağımlısı olduğu, haftada 15 saat ve üzeri internet ile vakit geçirdiği bulunmuştur. Ayrıca internet bağımlılığı olan bireylerin olmayanlara göre sosyal etkileşimlerinde ketleyici iletişim tarzına daha çok başvurduğu ve yalnızlık düzeylerinin daha yüksek olduğu bulunmuştur.

Soydan (2015: 66-74) internet bağımlılığı, depresyon ve yaşam doyumu arasındaki ilişkiyi incelediği bir araştırma yapmıştır. Araştırmaya 184'ü kız ve 209'u erkek 393 öğrenci dâhil edilmiştir. Araştırma sonuçlarının ilkinde göre internet bağımlılığı ile depresyon arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Öğrencilerin internet bağımlılıkları yükseldikçe depresyon düzeyleri de yükselmektedir. İnternet bağımlılığının yaşam doyumu arasındaki ilişki ise negatif çıkmıştır. Öğrencilerin internet bağımlılığı yükseldikçe yaşamdan aldıkları doyum azalmaktadır. Ayrıca internet bağımlılığı düzeyinin erkeklerde daha fazla olduğu bulunmuştur. Son olarak bireylerin yaşları arttıkça internet bağımlılıklarının düştüğü de saptanmıştır.

Ateş ve Sağar (2021: 95-96) yaptıkları araştırma ile bilişsel esneklik ve duygu düzenleme becerileri değişkenlerinin üniversite öğrencilerinin internet bağımlılığı düzeylerini yordayıp yormadıklarını incelemişlerdir. Araştırma sonucunda internet bağımlılığı ile bilişsel esneklik ve duygu düzenleme becerisi arasında negatif ve anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Öğrencilerin internet bağımlılığı düzeyleri arttıkça bilişsel esneklik ve duygu düzenleme becerileri azalmaktadır. Ayrıca araştırma sonucu bilişsel esneklik ve duygu düzenleme becerileri birlikte internet bağımlılığının %19'unu yordadığı bulunmuştur.

Erdem ve Dost (2024: 213) öğrencilerin sosyal medya bağımlılık düzeylerinin cinsiyet, ebeveyn eğitim düzeyinin sosyal medya kullanım süresine göre farklılaşıp farklılaşmadığını ve psikolojik ihtiyaç doyumu ile utangaçlığın internet bağımlılığını ne derecede yordadığına ilişkin bir araştırma yapmışlardır. Araştırmayı 393'ü kadın, 193'ü erkek toplam 552 lisans öğrencisi oluşturmaktadır. Araştırma sonuçlarına göre sosyal medya bağımlılık düzeyi ebeveyn eğitim durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermezken, kadınların erkeklere göre daha fazla sosyal medya bağımlılıklarının olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca sosyal medya bağımlılığını psikolojik ihtiyaç değişkeninin alt boyutu özerklik ihtiyacı negatif ve anlamlı şekilde yordarken, utangaçlık sosyal medya bağımlılığını pozitif yönde ve anlamlı biçimde yordadığı bulunmuştur.

2.4.2.2. Yurtdışında Yapılan Araştırmalar

Kim ve Chong (2005: 103) yaptığı araştırma ile ebeveyn-çocuk iletişimi ve akran ilişkisinin çocukların internet bağımlılığı üzerindeki etkisini incelemişlerdir. Araştırma 642 ilkokul öğrencisi ile yapılmıştır. Araştırmanın sonuçlarına göre ebeveynleri ile daha fazla iletişim sorunu yaşayan ve özellikle anneleri ile daha kapalı iletişim kuran, diğer yandan akran desteği düşük olan çocukların internete daha fazla bağımlı olduğu görülmüştür. Kızların internet bağımlılığı yaşamada anneleri ile olan iletişim sorunu ve akran ilişkilerinde çatışmalar erkeklere kıyasen daha etkili olduğu tespit edilmiştir.

Tsitsika ve arkadaşları (2011: 866) ergenler arasındaki internet bağımlılığı ile ilişkili profilleri incelemek ve psikiyatrik eş tanıları değerlendirmek amacıyla bir vaka kontrol çalışması yapmışlardır. Araştırmacılar ayakta tedavi gören 129 ergen arasından internet bağımlılığına sahip olan 36 ergeni vaka grubu, 43 ergeni ise kontrol grubu olarak tanımlamışlardır. Araştırmanın sonucuna göre internet bağımlılığına sahip olan ergenlerin boşanmış ebeveynlere ya da işlevsiz aile ilişkilerine sahip olma olasılığının önemli derecede daha yüksek olduğu bulunmuştur. Ayrıca akademik performansları düşük olan, okula devamsızlık yapma arzusuna sahip ergenlerin de internet bağımlılığı oranı yüksek bulunmuştur.

Chen ve Gau (2016: 458) çocuk ve ergenlerde uyku sorunları ile internet bağımlılığı arasındaki ilişkileri boylamsal olarak değerlendirme amacıyla bir araştırma yürütmüşlerdir. 3, 5, ve 8. Sınıflardan 1253 çocuk ve ergenle Mart 2013'ten Ocak

2014'e kadar boylamsal bir çalışma sonucunda internet bağımlılığına sahip olan çocuk ve ergenlerde insomnia (yeterli sürede ve dinlendirici uyku uyuyamama), uykusuzluk, sirkadyen ritim gibi uyku bozukluklarının daha fazla görüldüğü tespit edilmiştir.

Rachubinska ve arkadaşları (2021: 2591) internet bağımlılığı yaşayan bireylerin kişilik özellikleri açısından değerlendirmek amacıyla bir araştırma gerçekleştirmişlerdir. Bireylerin internet bağımlılığını Costa ve McCrae'nin Beş Büyük Modeli'ne göre inceleyen çalışmada 556 katılımcı yer almıştır. Yapılan araştırmanın sonucuna göre bireylerin internet bağımlılığı artarken vicdanlılık kişilik özelliği puanları azalmaktaydı ayrıca deneyime daha açık olan bireylerin internet bağımlılığı puanları da yüksek çıkmaktaydı. Son olarak bireylerde nevrotiklik kişilik özelliği arttıkça internet bağımlılık düzeylerinin de yükseldiği tespit edilmiştir.

Tang ve arkadaşları (2024: 43-45) çocukluk travması ile internet bağımlılığı arasındaki ilişkileri incelemek ve etki büyüklüğü test etmek amacıyla bir meta-analiz gerçekleştirmişlerdir. Yapılan meta-analiz ve dahil edilme kriterleri sonunda çalışmaya 19 çalışma dahil edilmiştir. Meta-analizin sonuçları, önceki çalışmalarla tutarlı olarak çocukluk çağı travması ile internet bağımlılığı arasındaki pozitif korelasyonu doğrulamıştır. Araştırma sonuçları erken çocukluk dönemindeki travmatik deneyimlerin, özellikle ihmal ve istismarın ergenlerde patolojik internet kullanım riskini arttırdığı bulunmuştur. Ayrıca olumsuz çocukluk deneyimleri yaşayan çocukların daha az aile sıcaklığı hissetme eğiliminde olmaları, daha düşük öz saygı ve öz değer duygularına sahip olmaları bağımlılık davranışlarını geliştirme olasılıklarını arttırdığı bulunmuştur.

2.4.3. Beden İmajı İle İlgili Araştırmalar

2.4.3.1. Yurtiçinde Yapılan Araştırmalar

Göksan (2007: 44-45) ergenlerin beden imajlarına yönelik tutumlarını ve beden dismorfik bozukluklarının yaygınlığını tespit etmek amacı ile bir araştırma yapmıştır. Araştırmanın örneklemini 271 9. Sınıf öğrencisi oluşturmuştur. Araştırma sonuçlarına göre kızların erkeklere kıyasen bedenlerinden daha az hoşnut oldukları, kiloları ile ilgili daha fazla endişe taşıdığı, vücudunun herhangi bir bölgesi ile ilgili daha fazla olumsuz düşüncelere sahip olduğu bulunmuştur.

Aslan ve Koç (2018: 73-75) ergenlik döneminde olan ortaokul öğrencilerinin beden imajı ve sosyal kaygı düzeylerinin çeşitli demografik değişkenlerle ilişkisini araştırmak amacı ile bir çalışma yürütmüştür. Çalışma grubu 6, 7 ve 8. Sınıflarda okuyan 325 kız, 340 erkek olmak üzere toplam 665 öğrenci ile yürütülmüştür. Araştırma sonuçlarına göre sosyal kaygı düzeyleri ile beden imajı arasında negatif ve anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Öğrencilerin sosyal kaygı düzeyleri arttıkça bedenlerinden memnuniyet düzeyleri azalmaktadır

Nernekli (2017: 57-59) psikolojik dayanıklılık, beden imajı ve duygusal yeme arasındaki ilişkileri saptamak ve bu değişkenlerin psikolojik dayanıklılıkla ilişkisini belirlemek amacı ile bir araştırma gerçekleştirmişlerdir. Araştırma grubunu 212 erkek ve 96 kadın oluşturmuştur. Araştırmanın temel amacı kapsamında öğrencilerin bedenlerin şekli ile ilgili kaygılarının yüksek veya düşük olması psikolojik dayanıklılıklarını etkilemezken, beden imajı ile duygusal yeme arasında anlamlı bir ilişki saptanmıştır. Beden imajlarından kaynaklı kaygı düzeyleri yüksek olan bireylerin duygusal yeme düzeyleri de yüksek bulunmuştur.

Bayar (2019: 184-185) öz şefkat, depresif duygulanım ve cinsiyetin beden imajını yordayıp yordamadığını test etmek amacı ile bir araştırma gerçekleştirmişlerdir. Araştırmanın çalışma grubunu 178 kadın, 50 erkek toplam 230 lisans öğrencisi oluşturmuştur. Araştırma sonucuna göre öz şefkat beden imajını pozitif yönde yordarken, depresif duygulanım ve cinsiyetin ise negatif yönde yordadığı sonucuna ulaşılmıştır. Yani bireylerin kendilerine ait şefkatlerinin yüksek olması onların beden imajlarının olumlu olmasını açıklarken, diğer yandan depresif duygular yaşayan bireylerin de beden imajlarının olumsuz olmasını açıklamaktadır.

Erkul (2024: 161-163) yaptığı araştırmada medyanın ve aile tutumunun ergenlik dönemindeki kadınların yeme tutumlarını, beden imajına ve yeme bozukluklarına etkisini irdilemiştir. Araştırma sonucunda medyanın kadınlara yönelik gerçekçi olmayan ideal beden mesajlarının, zayıflık ve ince beden ile ilgili tasvirlerinin genç kadınların beden imajlarını olumsuz etkilediği, ideal beden ile kendi bedenlerini sürekli kıyaslamaları sonucunda benlik saygılarının, öz güvenlerini düşüğünü ve tüm bunların bireyde yeme bozukluklarını sebep olduğunu göstermiştir.

2.4.3.2. Yurtdışında Yapılan Araştırmalar

Kastonski, Fisher ve Gullone (2004: 1317) iki gelişimsel dönem olan çocuk ve ergenlikteki beden memnuniyetsizliğini yaygınlığını tespit etmek amacı ile 448 erkek ve 508 kızdan oluşan örneklem üzerinde araştırma yapmışlardır. Araştırma ile öğrencilerden beden imajlarına yönelik öz bildirimler alınmıştır, bunun yanında tüm katılımcıların da boy-kiloları belirlenmiştir. Araştırma sonuçlarına göre kızlarda vücut ağırlıkları dikkate alındığında beden memnuniyetsizliklerinde önemli artışların mevcut olduğu, bu durumun kızların zayıf olma arzularını yansıttığı bulunmuştur. Erkeklerde ise aşırı kilolu olanlar daha zayıf olmak arzusundayken, zayıf olan erkekler ise daha iri olmak istediği saptanmıştır.

Grabe, Word ve Hyde (2008: 460) medyanın, kitle iletişim araçlarına maruz kalmanın kadınlarda beden imajı bozukluğuyla bağlantılı olup olmadığını meta-analiz ile ortaya koyma amacıyla bir araştırma yapmışlardır. Bu araştırmayı kadınların beden memnuniyetsizliği, zayıf idealin içselleştirilmesi, yeme davranışları ve bunlarla ilgili inançlar gibi konuları içeren 77 deneysel ve korelasyonel çalışmadan oluşan bir örneklemle incelemişlerdir. Bulgular Ideal bedeni zayıflık üzerinden tasvir eden kitle iletişim araçlarına, medya görüntülerine maruz kalmanın, kadınların bedenleri ile ilgili kaygı ve endişelerini, memnuniyetsizliklerini etkilediğini göstermiştir.

Scherer ve arkadaşları (2010: 198) ergenlerde beden imajlarının, cinsel olgunlaşma ve yeme bozuklukları belirtileri ile ilişkisini incelemek amacıyla bir araştırma yürütmüşlerdir. Araştırmanın örneklemi 325 ergen oluşturmuştur. Araştırma sonucuna göre ergenlerin bedenlerinden memnuniyetsizlik yaygınlığı %75.8 çıkmıştır, ayrıca %61.5'i ise vücut ağırlıklarını azaltmak istedikleri bulunmuştur.

Irvine ve arkadaşları (2019: 2) bedenin içsel temsillerinin vücut şemasının normal bir ortamda nasıl etkileşime girdiklerine ve birbirlerini nasıl etkilediklerine dair deneysel bir araştırma yapmışlardır. Sağlıklı, yetişkin 100 kadından bir çift sürgülü kapının arasından geçebilecekleri en küçük boşluğu değerlendirmeler istenmiştir. Daha sonra katılımcıların tahminlerinin, gerçekte geçebilecekleri en küçük boyutlarının tahminleri ile karşılaştırmaları istenmiş ayrıca tahminlerini yaparken tutumsal ve algısal beden imajlarına dair ek bilgiler toplanmıştır. Deneysel araştırma sonucunda bireylerdeki algısal beden imajının benmerkezci motor imgelem sağlama görevindeki

performansa aracılık ettiği, bu durumun ise yalnızca yüksek beden imajı ve düşük özsaygıya sahip olan katılımcılarda olduğu bulunmuştur. Ayrıca araştırma sonucuna göre katılımcılar vücutlarındaki algıladıkları boyutlar ile gerçek boyutları arasındaki eşitsizlikleri, vücutlarında yağ ve kas açısından büyük farklılıklara sahip olan beden parçaları ile ilişkilendirmişlerdir. Bu durumun nedeninin bireylerin çarpık bedensel düşüncelerine, duygusal belirginliklerin aracılık ettiğinden kaynaklandığı bulunmuştur.

Datta ve arkadaşları (2024: 17-18-20) sosyal medyanın ve akran baskısının beden imajı üzerinde psiko-sosyal etkilerini belirlemek amacıyla bir araştırma yürütmüşlerdir. Bahsi geçen değişkenlerin etkisini derinlemesine incelemek amacı ile nitel yöntemlerle görüşmeler gerçekleştirerek tematik analizler yapmışlardır. Araştırmanın örnekleminin sosyal medyayı düzenli kullanan, herhangi bir yeme bozukluğu olmayan ve beden/duruş bozukluğu yaşamamış 15-25 yaşları arasında 34 kişi oluşturmaktadır. Yapılan görüşmeler sonucunda katılımcılar sosyal medyanın gerçekçi olmayan beklentiler ile ideal beden standartlarını baştan dizayn ettiğini, bunların beden imajına zarar verdiği görüşündeydiler. Ayrıca olumsuzluk yaratacak bedensel imajları teşvik eden içeriklere maruz bırakılmalarının azaltılmasını istiyorlardı.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YÖNTEM

Bu bölümde araştırma modeline, araştırma grubuna, veri toplama araçlarına, veri toplama sürecine ve verilerin analizine ilişkin bilgiler yer almaktadır.

3.1. Araştırma Modeli

Bu çalışmanın temel amacı, akran zorbalığının yordayıcıları olarak beden imajı ve internet bağımlılığının rolüdür. Araştırmada nicel araştırma modellerinden olan iki ya da daha çok değişkenin arasında birlikte bir değişimin varlığı ve/veya değişimin derecesini belirlemenin amaçlandığı ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır (Karasar, 2014).

3.2. Araştırma Grubu

Araştırmanın katılımcıları, 2023-2024 eğitim öğretim yılında İstanbul İli Bağcılar ilçesinde bulunan Millî Eğitim Bakanlığı'na bağlı resmi ortaokullarda öğrenim gören öğrencilerden oluşmaktadır. Bu okullarda araştırmanın amacı konusunda öğrenciler bilgilendirilmiş ve araştırmaya gönüllü öğrenciler örneklem olarak belirlenmiştir. Araştırmanın katılımcılarının belirlenmesinde amaçlı örnekleme yöntemlerinden maksimum çeşitlilik örneklemesinden yararlanılmıştır. Maksimum çeşitlilik örneklemesinde temel amaç probleme taraf olabilecek bireylerin çeşitliliğini maksimum derecede yansıtmaktır. Başka bir ifade ile maksimum çeşitliliğe dayalı bir örneklem oluşturmada amaç, çeşitlilik gösteren durumlar arasında herhangi ortak ya da paylaşılan olguların olup olmadığını bulmaya çalışmak ve bu çeşitliliğe göre problemin farklı boyutlarını ortaya koymaktır (Yıldırım ve Şimşek, 2000). Araştırma grubu farklı sınıf düzeylerinden (6, 7, 8. Sınıf) gönüllü olan 460 ortaokul öğrencisinden oluşmaktadır. Çalışmaya katılan öğrencilerin demografik bilgileri, frekans (f) ve yüzdelik değerleri (%) aşağıdaki tabloda verilmiştir:

Tablo 3.1: Katılımcıların Demografik Bilgileri

Gruplar		Frekans (f)	Yüzdelik (%)
Cinsiyet	Kadın	230	%50
	Erkek	230	%50
Sınıf	6. Sınıf	162	%35,2
	7.Sınıf	148	%32,2
	8. Sınıf	150	%32,6
Ebeveyn Tutumu	Kontrolcü	32	%7
	Otoriter	104	%22,6
	İhmalkâr	39	%8,5
	Demokratik	285	%62
Gelir Düzeyi	Düşük	33	%7,2
	Orta	353	%76,7
	Yüksek	74	%16,1
Anne Eğitim Durumu	İlkokul	172	%37,4
	Ortaokul	119	%25,9
	Lise	110	%23,9
	Üniversite veya üstü	59	%12,8
Baba Eğitim Durumu	İlkokul	99	%21,5
	Ortaokul	143	%31,1
	Lise	147	%32
	Üniversite veya üstü	71	%15,4

Tablo 3.1'e göre, araştırmaya 230'u kız (%50), 230'u erkek (%50) olmak üzere toplam 460 öğrenci katılmıştır. Öğrencilerin 162'si (%35,2) 6. sınıf, 148'i (%32,2) 7. sınıf, 150'si (%32,6) 8. sınıf, düzeyindedir. Öğrencilerin algıladıkları ebeveyn tutumları değişkenine göre, ebeveynlerinin 32'si (%7) kontrolcü, 104'ü (22,6) otoriter, 39'u (8,5) ihmalkâr ve 285'i (%62) demokratik ebeveyn tutumlarına sahiptir. Öğrencilerin algıladıkları sosyoekonomik düzeye göre 33'ü (%7,2) alt, 353'ü (%76,7) orta ve 74'ü (%16,1) üst sosyoekonomik seviyededir Anne eğitime göre, öğrencilerin annelerinin 172'si (%37,4) ilkokul, 119'u (%25,9) ortaokul, 110'u (%23,9) lise ve 59'u (%15,4) üniversite veya üstü eğitim düzeyindedir. Baba eğitime göre, öğrencilerin babalarının 99'u (%21,5) ilkokul, 143'ü (%31,1) ortaokul, 147'si (%32) lise ve 71'i (%15,4) üniversite veya üstü eğitim düzeyindedir.

3.3. Veri Toplama Araçları

Bu araştırmada veri toplamak amacıyla Akran Zorbalığını Belirleme Ölçeği, Beden İmajı Ölçeği ve İnternet Bağımlılığı Ölçeği kullanılmıştır. Bununla birlikte öğrencilerin demografik özelliklerini (cinsiyet, yaş, sınıf seviyesi ve sosyo-ekonomik düzeyleri) ölçmek amacıyla araştırmacı tarafından bir anket hazırlanmıştır.

3.3.1. Kişisel Bilgi Formu

Araştırmada bazı bilgileri elde edebilmek amacıyla Kişisel Bilgi Formu hazırlanmıştır. Formda cinsiyet, yaş, sınıf, kardeş sayısı, anne ve babanın eğitim durumu ayrıca algılanan sosyo-ekonomik düzey gibi bilgileri elde etmek amacıyla maddeler yer almaktadır.

3.3.2 Akran Zorbalığını Belirleme Ölçeği

2015 yılında Ayas ve Pişkin tarafından, okullarda ergen akran grupları arasında görülen zorbalık olaylarını yapan “zorba” ve bu tür olaylara maruz kalan “kurban” öğrencileri belirlemek amacıyla geliştirilmiştir. Ölçek 53 madde ve 6 alt boyuttan oluşmaktadır. Ölçeğin Cronbach Alpha değeri .93 olarak saptamıştır. Ölçeğin uyarlanan son doğrulayıcı faktör analizi sonuçlarına göre uyum değerlerinin kabul edilebilir sınırlar içinde olduğu gözlenmiştir. ($\chi^2/sd=6.05$, GFI= .87, CFI= .96 ve SRMR= .052)

Bu çalışma için Akran Zorbalığını Belirleme Ölçeği puanlarının Cronbach Alpha değerleri yeniden hesaplanmıştır. “Kurban” alt boyutunun Cronbach Alpha değeri .951, “zorba” alt boyutunun ise .959 olarak ölçülmüştür.

3.3.3 Beden İmajı Ölçeği

2022 yılında Saylan ve Soyyiğit tarafından, ergenlik ve genç yetişkinlik dönemlerindeki bireylerin beden imajını ölçmek amacıyla geliştirilmiştir. Ölçek 21 madde ve 4 alt boyuttan oluşmaktadır. Ölçeğin Cronbach Alpha değerini. 1.faktör için .88, 2.faktör için .85, 3.faktör için .79, 3. Faktör için .79, 4. Faktör için .79, totalde .92 olarak hesaplanmıştır. Ölçeğin uyarlanan son doğrulayıcı faktör analizi sonuçlarına göre uyum değerlerinin kabul edilebilir sınırlar içinde olduğu gözlenmiştir. ($\chi^2/sd=1.72$, GFI= .87, CFI= .95 ve SRMR= .063)

Bu çalışma için Beden İmajı Ölçeği puanlarının Cronbach Alpha değerleri yeniden hesaplanmış olup, “Beden İmajı” toplam puanı .880, “bedeni olumsuz algılama” alt boyutu .857, “değerlendirme duyarlılığı” alt boyutu .818, “bedeni olumlu algılama” alt boyutu .710, “bedeni değiştirme” alt boyutu .823 olarak hesaplanmıştır.

3.3.4. İnternet Bağımlılığı Ölçeği

Şahin ve Korkmaz’ın 2011 yılında Türkçe diline uyarladığı ölçek, toplam 19 madde ve üç faktörden (boyut) oluşmaktadır. Ölçeğin “Kontrol Kaybı” boyutunda 7, “Online Kalma İsteği” boyutunda 4, “Sosyal İlişkilerde Olumsuzluk” boyutunda ise 8 soru bulunmaktadır. Alt faktörlerde yer alan maddeler; (1) Hiçbir zaman, (2) Nadiren, (3) Bazen, (4) Genellikle, (5) Her zaman şeklinde ölçeklendirilmiştir. Ölçeğin Cronbach Alpha değerini. 1.faktör için .90, 2.faktör için .88, 3.faktör için .92 totalde .85 olarak hesaplanmıştır. Ölçeğin uyarlanan son doğrulayıcı faktör analizi sonuçlarına göre uyum değerlerinin kabul edilebilir sınırlar içinde olduğu gözlenmiştir. ($\chi^2/sd=1.71$, GFI= .90, CFI= .97 ve SRMR= .045)

Bu çalışma için Beden İmajı Ölçeği puanlarının Cronbach Alpha değerleri yeniden hesaplanmış olup, “İnternet Bağımlılığı” toplam puanları .927, “kontrol kaybı” alt boyutu .822, “daha fazla online kalma isteği” alt boyutu .836, “sosyal ilişkilerde olumsuzluk” alt boyutu .872 olarak ölçülmüştür.

3.4. Veri Toplama Süreci

Araştırmada kullanılan ölçeklerin basılı kopyası araştırmacı tarafından hazırlanmış, Bağcılar İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü’nden alınan izinle yüz yüze bir şekilde örneklem grubundaki öğrencilere ulaştırılmıştır. Öğrencilere ulaştırılmasında Bağcılar’daki ortaokul ve liselerde görev yapan rehber öğretmenlerle iş birliği yapılmıştır. Ölçeklerin yer aldığı formların üst kısmına yönerge eklenmiş gönüllülük ve gizlilik özellikle vurgulanmıştır.

3.5. İşlem ve Veri Analizi

Verilerin analiz işleminin yapılması için SPSS 22 programından yararlanılmıştır. Araştırmada kullanılan ölçme araçlarından alınan puanların veri analizine geçmeden önce, ölçeklerden elde edilen puanların normallik değerleri incelenmiştir. 460

öğrencinin verdiği cevaplar sonucunda elde edilen puanların normallik değerlerine göre; akran zorbalığı ölçeğinin kurban boyutu çarpıklık değeri (skewness) .954, basıklık değeri (kurtosis) .493; zorba boyutunun çarpıklık değeri .379, basıklık değeri .074; internet bağımlılığı ölçeğinin çarpıklık değeri .847, basıklık değeri .608; internet bağımlılığı alt ölçeklerinden kontrol kaybı boyutunun çarpıklık değeri .623, basıklık değeri .019, sosyal ilişkilerde olumsuzluk alt boyutunun çarpıklık değeri 1.227, basıklık değeri 1.305, daha fazla online kalma isteği alt boyutunun çarpıklık değeri .572, basıklık değeri -.551; beden algısı ölçeğinin çarpıklık değeri .512, basıklık değeri -.202, beden algısı alt ölçeklerinden bedeni olumsuz algılamanın çarpıklık değeri .745, basıklık değeri -.131, değerlendirme duyarlılığı alt ölçeğinin çarpıklık değeri .117, basıklık değeri -.871, bedeni olumlu algılama alt ölçeğinin çarpıklık değeri .228, basıklık değeri -.431, bedeni değiştirme alt ölçeğinin çarpıklık değeri .178, basıklık değeri -1.075 olarak ölçülmüştür. Bachman'a (2004) göre; çarpıklık ve basıklık katsayıları -2 ile +2 arasında ise dağılım normallik göstermektedir. Buna göre kullanılan ölçme araçlarından elde edilen puanların normal dağıldıkları görülmektedir. Dağılım normallik gösterdiği için verilerin analizinde nicel araştırma yöntemlerinden parametrik testler uygulanmıştır. Öncelikle çalışmada kullanılan ölçeklerin betimsel istatistikleri; frekans, yüzdelik, aritmetik ortalama ve standart sapma değerleri üzerinden hesaplanmıştır. Daha sonra çalışma sorularıyla paralel şekilde, iki ve ikiden çok grup ortalamaları arasındaki farkın anlamlılığı için t testi ve tek yönlü varyans analizleri (ANOVA), varyansların homojenliği için ise Levene F Testi uygulanmıştır. Ayrıca iki değişken arasındaki ilişkiyi ortaya koymak için Pearson Korelasyon Analizi yapılmış ve bağımsız değişken olan beden imajı ve internet bağımlılığının, bağımlı değişken akran zorbalığı üzerindeki yordama gücünü saptayabilmek için çoklu regresyon analizinden faydalanılmıştır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR

Bu bölümde yapılan analizler sonucunda ulaşılan bulgular ele alınmıştır.

4.1. Akran Zorbalığı (Kurban, Zorba), İnternet Bağımlılığı (Kontrol Kaybı, Daha Fazla Online Kalma İsteği, Sosyal İlişkilerde Olumsuzluk) ve Beden Algısı (Bedeni Olumsuz Algılama, Değerlendirme Duyarlılığı, Bedeni Olumlu Algılama, Bedeni Değiştirme) Ölçeklerine İlişkin Betimsel İstatistiklerin İncelenmesi

Bu bölümde araştırmada kullanılan ölçeklerin ve ölçeklerin alt boyutlarının puanlarına ilişkin betimsel istatistikler verilmiş ve verilere ilişkin istatistiksel işlemlerin bulguları tablolar halinde gösterilmiştir.

Tablo 4.1: Akran Zorbalığı, İnternet Bağımlılığı ve Beden Algısı Ölçekleri ve Alt Ölçeklerine İlişkin Betimsel İstatistiklerin İncelenmesi

Ölçekler	Minimum	Maksimum	Ortalama	Standart S.
Kurban	53.00	234.00	102.73	36.16
Zorba	53.00	265.00	80.12	30.14
İnt. Bağ.	19.00	95.00	42.98	16.90
Kontrol Kaybı	7.00	35.00	17.25	6.73
DFOKİ	4.00	20.00	9.81	4.65
SİO	8.00	40.00	15.91	7.78
Beden Algısı	21.00	105.00	56.65	16.67
Bedeni O'suz A.	7.00	35.00	16.29	7.28
Değ. Duy.	5.00	25.00	14.05	5.72
Bedeni O'lu A.	5.00	25.00	15.21	4.86
Bedeni Değ.	4.00	20.00	11.08	4.97

Tablo 4.1'e bakıldığında Akran Zorbalığı alt ölçeklerinden Kurban puanlarının aritmetik ortalaması 102.73, standart sapması 36.16, Zorba puanlarının aritmetik

ortalaması 80.12, standart sapması 30.14; İnternet Bağımlılığı Ölçeği'nin aritmetik ortalaması 42.98, standart sapması 16.90, İnternet Bağımlılığı Ölçeği'nin alt boyutlarından Kontrol Kaybı puanlarının aritmetik ortalaması 17.25, standart sapması 6.73, Daha Fazla Online Kalma İsteği puanlarının aritmetik ortalaması 9.81, standart sapması 4.65, Sosyal İlişkilerde Olumsuzluk puanlarının aritmetik ortalaması 15.91, standart sapması 7.78; Beden Algısı Ölçeği'nin puanlarının aritmetik ortalaması 56.65, standart sapması 16.67, Beden Algısı Ölçeği'nin alt boyutlarından Bedeni Olumsuz Algılama puanlarının aritmetik ortalaması 16.29, standart sapması 7.28, Değerlendirme Duyarlılığı puanlarının aritmetik ortalaması 14.05, standart sapması 5.72, Bedeni Olumlu Algılama puanlarının aritmetik ortalaması 15.21, standart sapması 4.86, Bedeni Değiştirme puanlarının aritmetik ortalaması 11.08, standart sapması 4.97 olarak hesaplanmıştır.

4.2. Akran Zorbalığı (Kurban, Zorba), İnternet Bağımlılığı (Kontrol Kaybı, Daha Fazla Online Kalma İsteği, Sosyal İlişkilerde Olumsuzluk) ve Beden Algısı (Bedeni Olumsuz Algılama, Değerlendirme Duyarlılığı, Bedeni Olumlu Algılama, Bedeni Değiştirme) Ölçeklerinin Sosyo-Demografik Değişkenlere Göre İncelenmesi

Bu bölümde ölçeklerin ve alt boyutlarının cinsiyet, sınıf, ebeveyn tutumu, öğrencilerin algıladıkları sosyoekonomik düzeyleri, anne ve baba eğitim durumlarına göre t testi ve anova sonuçlarına ilişkin bulgulara yer verilmiştir.

Tablo 4.2: Akran Zorbalığı Ölçeği ve Alt Boyutları, İnternet Bağımlılığı Ölçeği ve Alt Boyutları ve Beden İmajı Ölçeği ve Alt Boyutları Puanlarının Cinsiyet Değişkenine göre t Testi Sonuçları

	Cinsiyet	N	X±S	Sd	t	P
Kurban	Kadın	230	99.16±34.22	458	-2.123	.034
	Erkek	230	106.29±37.73			
Zorba	Kadın	230	75.30±23.35	458	-3.473	.001
	Erkek	230	84.95±35.06			
İnt. Bağ.	Kadın	230	42.81±16.09	458	-.218	.828
	Erkek	230	43.16±17.71			
KontrolKaybı	Kadın	230	17.42±6.84	458	.532	.595
	Erkek	230	17.08±6.64			
DFOKİ	Kadın	230	9.76±4.49	458	-.230	.818
	Erkek	230	9.86±4.81			

SİO	Kadın	230	15.63±6.89	458	-.828	.408
	Erkek	230	16.20±8.02			
Beden İmajı	Kadın	230	56.70±18.09	458	.061	.951
	Erkek	230	56.60±15.56			
Bedeni O'suz A.	Kadın	230	16.30±7.16	458	.006	.995
	Erkek	230	16.29±7.41			
Değ. Duy.	Kadın	230	14.56±5.72	458	1.920	.055
	Erkek	230	13.54±5.68			
Bedeni O'lu A.	Kadın	230	14.77±4.62	458	-1.971	.049
	Erkek	230	15.66±5.06			
Bedeni Değ.	Kadın	230	11.06±4.85	458	-.084	.933
	Erkek	230	11.10±5.10			

Tablo 4.2'ye göre öğrencilerin Akran Zorbalığı Ölçeği “kurban” alt puanları cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir [$t(458) = -2.123, p < .05$]. Kız öğrencilerin kurban boyutunda puan ortalamaları ($\bar{X} = 106.29$), erkek öğrencilerin puan ortalamalarına ($\bar{X} = 99.16$) daha yüksektir. Akran Zorbalığı Ölçeği “zorba” alt puanları cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir [$t(458) = -3.473, p < .05$]. Erkek öğrencilerin zorba boyutunda puan ortalamaları ($\bar{X} = 84.95$) kız öğrencilerin puan ortalamalarına ($\bar{X} = 75.30$) daha yüksektir.

İnternet Bağımlılığı Ölçeği puanları cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir [$t(458) = -.218, p > .05$]. İnternet Bağımlılığı Ölçeği “kontrol kaybı” alt puanları cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir [$t(458) = .532, p > .05$]. İnternet Bağımlılığı Ölçeği “daha fazla online kalma isteği” alt puanları cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir [$t(458) = -.230, p < .05$]. İnternet Bağımlılığı Ölçeği “sosyal ilişkilerde olumsuzluk” alt puanları cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir [$t(458) = -.828, p > .05$].

Beden Algısı Ölçeği toplam puanları cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir [$t(458) = .061, p < .05$]. Beden Algısı Ölçeği “bedeni olumsuz algılama” alt puanları cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir [$t(458) = .006, p > .05$]. Beden Algısı Ölçeği “değerlendirme duyarlılığı” alt puanları cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir [$t(458) = 1.920, p < .05$]. Beden Algısı Ölçeği toplam puanları “bedeni olumlu algılama” alt puanları cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir [$t(458) = -1.971, p < .05$]. Erkek öğrencilerin bedeni olumlu algılama ortalamaları ($\bar{X} = 15.66$) kız öğrencilerin puan ortalamalarına ($\bar{X} = 14.77$) göre daha

yüksektir. Beden Algısı Ölçeği “bedeni değiştirme” alt puanları cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir [$t(458) = -.84, p > .05$].

Akran Zorbalığı Ölçeğinin alt boyutlarının sınıf düzeyi değişkenine göre Anova sonuçları Tablo 4.3’te verilmiştir.

Tablo 4.3: Akran Zorbalığı Ölçeği Alt Boyutlarının Sınıf Düzeyi Değişkenine Göre Anova Sonuçları

Değ.		N	X±S	VK	KT	Sd.	KO	F	p
Kurban	6.Sınıf	162	102.04±34.13	GA	1637.12	2	818,56	.625	.536
	7.Sınıf	148	100.83±36.33	Gİ	5985.44	457	1309.71		
	8.Sınıf	150	105.34±38.14	T	6001.57	459			
Zorba	6.Sınıf	162	77.32±29.40	GA	4669.19	2	2349.59	2.603	.075
	7.Sınıf	148	78.60±29.13	Gİ	4125.23	457	902.64		
	8.Sınıf	150	84.66±31.57	T	4172.43	459			

Tablo 4.3’e göre Kurban puanları sınıf değişkenine göre anlamlı farklılık göstermemektedir [$f(2-459) = .625, p > .05$]. Zorba puanları sınıf değişkenine göre anlamlı farklılık göstermemektedir [$f(2-459) = 2.603, p > .05$].

Akran Zorbalığı Ölçeğinin alt boyutlarının ebeveyn tutumu değişkenine göre Anova sonuçları Tablo 4.4’te verilmiştir.

Tablo 4.4: Akran Zorbalığı Ölçeği Alt Boyutlarının Ebeveyn Tutumu Değişkenine Göre Anova Sonuçları

Değ.		N	X±S	VK	KT	Sd.	KO	F	p
Kurban	Kontrolcü	32	109.93±36.11	GA	2291.71	3	7639.23	6.03	.000
	Otoriter	104	112.99±37.95	Gİ	5772,85	456	1265.91		
	İhmalkâr	39	109.46±40.37	T	6001,57	459			
	Demokratik	285	97.25±33.90						
Zorba	Kontrolcü	32	89,68±42.21	GA	2411.98	3	8038.66	9.32	.000
	Otoriter	104	88,49±33.77	Gİ	3930.44	456	862.04		
	İhmalkâr	39	91,25±38.75	T	4172.43	459			
	Demokratik	285	74,48±23.97						

Tablo 4.4'e göre "Kurban" alt boyutu puanları ebeveyn tutumu değişkenine göre anlamlı farklılık göstermektedir [$f(3-459) = .603, p < .05$]. Kurban boyutunda ebeveyn tutumunun hangi grup lehine anlamlı farklılık gösterdiğine bakılması için Scheffe Testi ($.95 > .05$) incelenmiştir. Scheffe Testi'ne göre otoriter ebeveyn tutumu demokratik tutum grupları arasında otoriter tutum lehine anlamlı farklılık gösterdiği bulunmuştur.

"Zorba" alt boyutu puanları ebeveyn tutumu değişkenine göre anlamlı farklılık göstermektedir [$f(3-459) = 9.32, p < .05$]. Zorba boyutunda ebeveyn tutumunun hangi grup lehine anlamlı farklılık gösterdiğine bakılması için Tamhane Testi ($.00 < .05$) incelenmiştir. Tamhane Testi'ne göre otoriter ebeveyn tutumu demokratik tutum grupları arasında otoriter tutum lehine anlamlı farklılık gösterdiği bulunmuştur.

Akran Zorbalığı Ölçeğinin alt boyutlarının algılanan sosyoekonomik düzeyi değişkenine göre Anova sonuçları Tablo 4.5'te verilmiştir.

Tablo 4.5: Akran Zorbalığı Ölçeği Alt Boyutlarının Algılanan Sosyoekonomik Düzey Değişkenine Göre Anova Sonuçları

Değ.		N	X±S	VK	KT	Sd.	KO	F	p
Kurban	Düş.	33	102.48±38.22	GA	37.55	2	18.77	.014	.986
	Ort.	353	102.61±35.80	Gİ	6001.01	457	1313.21		
	Yük.	74	103.37±37.39	T	6001.57	459			
Zorba	Düş.	33	70.21±14.17	GA	6134.65		3067.32	3.41	.034
	Ort.	353	79.75±29.70	Gİ	4110.78		899.50		
	Yük.	74	86.32±35.88	T	4172.43				

Tablo 4.5 incelendiğinde "Kurban" alt boyutu puanları algılanan sosyoekonomik düzey değişkenine göre anlamlı farklılık göstermemektedir [$f(2-459) = .014, p > .05$]. "Zorba" alt boyutu puanları ise algılanan sosyoekonomik düzey değişkenine göre anlamlı farklılık göstermektedir [$f(2-459) = 3.41, p < .05$]. Zorba alt boyutunun algılanan sosyoekonomik düzey değişkeninde hangi grup lehine anlamlı farklılık gösterdiğine bakılması için Tamhane Testi ($.005 < .05$) incelenmiştir. Tamhane Testi'ne göre yüksek sosyoekonomik düzey ile düşük sosyoekonomik grupları arasında yüksek sosyoekonomik düzey lehine anlamlı bir farklılığa ulaşılmıştır.

Akran Zorbalığı Ölçeğinin alt boyutlarının anne ve baba eğitim durumu değişkenine göre Anova sonuçları Tablo 4.6'te verilmiştir.

Tablo 4.6: Akran Zorbalığı Ölçeği Alt Boyutlarının Anne ve Baba Eğitim Durumu Değişkenine Göre Anova Sonuçları

Değ.		N	X±S	VK	KT	Sd.	KO	F	p	
Anne Eğitim Durumu	Kurban	İlk	172	106.75±39.50	GA	6036.13	3	2013.10	1.54	.202
		Ort	119	101.91±33.16	Gİ	5941.25	456	1302.92		
		Lise	110	101.05±31.90	T	6001.57	459			
		Ün. ü.	59	95.76±38.50						
	Zorba	İlk	172	80.55±31.68	GA	7611.40	3	2537.13	2.82	.038
		Orta	119	85.42±31.95	Gİ	4095.02	456	898.23		
		Lise	110	78.00±25.31	T	4172.43	459			
		Ün ü.	59	72.15±28.64						
Baba Eğitim Durumu	Kurban	İlk	99	104.02±38.20	GA	424.17	3	141.39	.108	.956
		Ort	143	103.31±34.60	Gİ	5997.40	456	1315.24		
		Lise	147	101.64±35.84	T	6001.57	459			
		Ün. ü.	71	102.00±37.30						
	Zorba	İlk	99	81.30±29.26	GA	2885.35	3	961.78	1.05	.366
		Ort	143	82.67±33.61	Gİ	4143.07	456	908.60		
		Lise	147	79.21±27.05	T	4172.43	459			
		Ün. ü.	71	75.23±30.02						

Tablo 4.6 incelendiğinde Akran Zorbalığı Ölçeği “Kurban” alt puanları anne eğitim düzeyine göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir [$f(3-459)= 1.54, p>.05$]. Akran Zorbalığı Ölçeği “Zorba” alt puanlarının anne eğitim düzeyine göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir [$f(3-459)= 2.82, p<.05$]. Zorba alt boyutunun anne eğitim durumu değişkeninde hangi grup lehine anlamlı farklılık gösterdiğine bakılması için Tamhane Testi ($.005 < .05$) incelenmiştir. Tamhane Testi’ne göre ortaokul ile üniversite veya üstü grupları arasında ortaokul lehine anlamlı bir farklılığa ulaşılmıştır. Akran Zorbalığı Ölçeği “Kurban” alt puanları baba eğitim düzeyine göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir [$f(3-459)= .108, p>.05$]. Akran Zorbalığı Ölçeği “Zorba” alt puanları baba eğitim düzeyine göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir [$f(3-459)= 1.05, p>.05$].

İnternet Bağımlılığı Ölçeği ve Alt Boyutlarının sınıf düzeyi değişkenine göre Anova sonuçları Tablo 4.7’de verilmiştir.

Tablo 4.7: İnternet Bağımlılığı Ölçeği ve Alt Boyutlarının Sınıf Düzeyi Değişkenine Göre Anova Sonuçları

Değ.		N	X±S	VK	KT	Sd.	KO	F	p
İnt. Bağ.	6	162	39.79±16.40	GA	2980.72	2	1490.36	5.313	.005
	7	148	45.92±17.95	Gİ	1281.22	457	280.50		
	8	150	43.54±15.85	T	1311.94	459			
Kontrol Kaybı	6	162	16.04±6.78	GA	414.99	2	207.49	4.642	.010
	7	148	18.31±7.07	Gİ	2042.24	457	44.70		
	8	150	17.51±6.73	T	2084.24	459			
DFOKİ	6	162	8.91±4.40	GA	366.80	2	183.40	8.747	.000
	7	148	11.05±4.78	Gİ	9582.48	457	20.96		
	8	150	9.56±4.55	T	9949.29	459			
SİO	6	162	14.82±6.97	GA	298.90	2	149.45	2.689	.069
	7	148	16.55±8.05	Gİ	2540.12	457	55.58		
	8	150	16.47±7.34	T	2570.02	459			

Tablo 4.7 incelendiğinde İnternet Bağımlılığı Ölçeği sınıf düzeyi değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir [$f(2-459)= 5.313$, $p<.05$]. İnternet Bağımlılığı Ölçeği’nin hangi sınıf düzeyi grupları arasında anlamlı farklılığının belirlenmesi için Scheffe Testi incelenmiştir ($p>.05$). Scheffe Testi sonuçlarına göre 6. Sınıf ve 7. Sınıf grupları arasında 7. Sınıf lehine anlamlı bir farklılığa ulaşılmıştır.

İnternet Bağımlılığı Ölçeği alt boyutlarından “kontrol kaybı” puanları sınıf düzeyi değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir [$f(2-459)= 4.642$, $p<.05$]. “Kontrol Kaybı” alt ölçeğinin hangi sınıf düzeyi grupları arasında anlamlı farklılığının belirlenmesi için Scheffe Testi incelenmiştir ($p >.05$). Scheffe Testi sonuçlarına göre 6. Sınıf ve 7. Sınıf grupları arasında 7. Sınıf lehine anlamlı bir farklılığa ulaşılmıştır.

İnternet Bağımlılığı Ölçeği alt boyutlarından “daha fazla online kalma isteği” puanların sınıf düzeyi değişkenine göre anlamlı farklılık göstermektedir [$f(2-459)= 8.747$, $p<.05$]. “Daha Fazla Online Kalma İsteği” alt ölçeğinin hangi sınıf düzeyi grupları arasında anlamlı farklılığının belirlenmesi için Scheffe Testi incelenmiştir (p

>.05). Scheffe Testi sonuçlarına göre göre 6. Sınıf ve 7. Sınıf grupları arasında 7. Sınıf lehine anlamlı bir farklılığa ulaşılmıştır.

İnternet Bağımlılığı Ölçeği alt boyutlarından “sosyal ilişkilerde olumsuzluk” puanların sınıf düzeyi değişkenine göre anlamlı farklılık göstermemektedir [$f(2-459)= 2.689, p>.05$].

İnternet Bağımlılığı Ölçeği ve Alt Boyutlarının ebeveyn tutumu değişkenine göre Anova sonuçları Tablo 4.8’de verilmiştir.

Tablo 4.8: İnternet Bağımlılığı Ölçeği ve Alt Boyutlarının Ebeveyn Tutumu Değişkenine Göre Anova Sonuçları

Değ.		N	X±S	VK	KT	Sd.	KO	F	p
İnt. Bağ	Kontr.	32	52.40±17.52	GA	1441.64	3	4803.88	18.76	.000
	Oto.	104	49.77±20.17	Gİ	1167.30	456	256.05		
	İhm.	39	48.94±17.14	T	1311.94	459			
	Dem.	285	38.63±13.80						
Kontrol Kaybı	Kontr.	32	21.50±7.10	GA	1999.63	3	666.54	16.13	.000
	Oto.	104	19.37±7.88	Gİ	1884.60	456	41.324		
	İhm.	39	19.71±6.88	T	2084.24	459			
	Dem.	285	15.66±5.65						
DFOKİ	Kontr.	32	12.46±5.02	GA	644.75	3	214.92	10.53	.000
	Oto.	104	11.14±4.98	Gİ	9304.53	456	20.40		
	İhm.	39	10.48±4.86	T	9949.293	459			
	Dem.	285	8.94±4.22						
SİO	Kontr.	32	18.43±8.20	GA	2690.00	3	896.66	17.7	.000
	Oto.	104	19.25±9.14	Gİ	2301.01	456	50.46		
	İhm.	39	18.74±7.33	T	2570.02	459			
	Dem.	285	14.03±6.00						

Tablo 4.8 incelendiğinde İnternet Bağımlılığı Ölçeği puanları ebeveyn tutumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir [$f(3-459)= 18.761, p<.05$]. İnternet Bağımlılığı Ölçeği’nin ebeveyn tutumu grupları arasında anlamlı farklılığının belirlenmesi için Tamhane Testi incelenmiştir ($p<.05$). Tamhane Testi sonuçlarına göre kontrolcü ve demokratik ebeveyn tutumları arasında kontrolcü ebeveyn tutumu lehine anlamlı bir farklılığa ulaşılmıştır. Yine otoriter-demokratik ve ihmalkar-demokratik ebeveyn tutumları arasında sırası ile otoriter ve ihmalkar ebeveyn tutumları lehine anlamlı bir farklılığa ulaşılmıştır.

İnternet Bağımlılığı Ölçeği alt boyutlarından “kontrol kaybı” puanları ebeveyn tutumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir [$f(3-459)= 16.130$, $p<.05$]. “Kontrol Kaybı” alt ölçeğinin hangi ebeveyn tutumları arasında anlamlı farklılığının belirlenmesi için Tamhane Testi incelenmiştir ($p<.05$). Tamhane Testi sonuçlarına göre kontrolcü ve demokratik ebeveyn tutumları arasında kontrolcü ebeveyn tutumu lehine anlamlı bir farklılığa ulaşılmıştır. Yine otoriter-demokratik ve ihmalkâr-demokratik ebeveyn tutumları arasında sırası ile otoriter ve ihmalkâr ebeveyn tutumları lehine anlamlı bir farklılığa ulaşılmıştır.

İnternet Bağımlılığı Ölçeği alt boyutlarından “daha fazla online kalma isteği” puanları ebeveyn tutumu değişkenine göre anlamlı farklılık göstermektedir [$f(3-459)= 10.533$, $p<.05$]. “Daha Fazla Online Kalma İsteği” alt ölçeğinin hangi ebeveyn tutumları arasında anlamlı farklılığının belirlenmesi için Scheffe Testi incelenmiştir ($p >.05$). Scheffe Testi sonuçlarına göre kontrolcü ve demokratik ebeveyn tutumları arasında kontrolcü ebeveyn tutumu lehine anlamlı bir farklılığa ulaşılmıştır. Yine otoriter-demokratik ve ihmalkar-demokratik ebeveyn tutumları arasında sırası ile otoriter ve ihmalkar ebeveyn tutumları lehine anlamlı bir farklılığa ulaşılmıştır.

İnternet Bağımlılığı Ölçeği alt boyutlarından “sosyal ilişkilerde olumsuzluk” puanları ebeveyn tutumu değişkenine göre anlamlı farklılık göstermektedir [$f(3-459)= 17.768$, $p<.05$]. “Sosyal İlişkilerde Olumsuzluk” alt ölçeğinin hangi ebeveyn tutumları arasında anlamlı farklılığının belirlenmesi için Tamhane Testi incelenmiştir ($p<.05$). Tamhane Testi sonuçlarına göre kontrolcü ve demokratik ebeveyn tutumları arasında kontrolcü ebeveyn tutumu lehine anlamlı bir farklılığa ulaşılmıştır. Yine otoriter-demokratik ve ihmalkar-demokratik ebeveyn tutumları arasında sırası ile otoriter ve ihmalkar ebeveyn tutumları lehine anlamlı bir farklılığa ulaşılmıştır.

İnternet Bağımlılığı Ölçeği ve Alt Boyutlarının algılanan sosyoekonomik düzey değişkenine göre Anova sonuçları Tablo 4.9’de verilmiştir.

Tablo 4.9: İnternet Bağımlılığı Ölçeği ve Alt Boyutlarının Algılanan Sosyoekonomik Düzey Değişkenine Göre Anova Sonuçları

Değ.		N	X±S	VK	KT	Sd.	KO	F	p
İnt. Bağ.	Düş.	33	44.57±17.73	GA	99.61	2	49.80	.174	.841
	Ort.	353	42.79±16.88	Gİ	1310.33	457	286.81		
	Yük.	74	43.20±16.80	T	1311.94	459			
Kontrol Kaybı	Düş.	33	17.36±6.60	GA	.503		.252	.006	.994
	Ort.	353	17.25±6.79	Gİ	2084.73		45.60		
	Yük.	74	17.21±6.63	T	2084.24				
DFOKİ	Düş.	33	9.69±4.59	GA	2.13		1.06	.049	.952
	Ort.	353	9.85±4.66	Gİ	9947.16		21.76		
	Yük.	74	9.68±4.67	T	9949.29				
SİO	Düş.	33	17.51±8.45	GA	112.97		56.49	1.009	.365
	Ort.	353	15.69±7.34	Gİ	2558.04		55.99		
	Yük.	74	16.29±7.66	T	2570.02				

Tablo 4.9 incelendiğinde İnternet Bağımlılığı Ölçeği ebeveyn tutumu düzeyi değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir [$f(2-459) = .174, p > .05$]. İnternet Bağımlılığı Ölçeği alt boyutlarından “kontrol kaybı” puanları ebeveyn tutumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir [$f(2-459) = .006, p > .05$]. İnternet Bağımlılığı Ölçeği alt boyutlarından “daha fazla online kalma isteği” puanları ebeveyn tutumu değişkenine göre anlamlı farklılık göstermemektedir [$f(2-459) = .049, p > .05$]. İnternet Bağımlılığı Ölçeği alt boyutlarından “sosyal ilişkilerde olumsuzluk” puanları ebeveyn tutumu değişkenine göre anlamlı farklılık göstermemektedir [$f(2-459) = 1.009, p > .05$].

İnternet Bağımlılığı Ölçeği ve Alt Boyutlarının anne eğitim düzeyi değişkenine göre Anova sonuçları Tablo 4.10’da verilmiştir.

Tablo 4.10: İnternet Bağımlılığı Ölçeği ve Alt Boyutlarının Anne Eğitim Düzeyi Değişkenine Göre Anova Sonuçları

Değ.		N	X±S	VK	KT	Sd.	KO	F	p
İnt. Bağ.	İlkokul	172	43.18±17.03	GA	553.49	3	184.49	.644	.587
	Ortaokul	119	44.23±16.14	Gİ	1306.45	456	286.44		
	Lise	110	42.63±17.43	T	1311.94	459			
	Ünv ve üst.	59	40.55±17.17						
Kontrol Kaybı	İlkokul	172	17.04±6.94	GA	85.45	3	28.48	.626	.599
	Ortaokul	119	17.91±6.10	Gİ	2075.78	456	45.52		
	Lise	110	17.21±6.98	T	20843.24	459			
	Ünv.ve üst.	59	16.59±6.94	T	20843.24	459			
DFOKİ	İlkokul	172	9.81±4.66	GA	47.17	3	15.72	.724	.538
	Ortaokul	119	10.19±4.58	Gİ	9902.12	456	21.71		
	Lise	110	9.78±4.92	T	9949.29	459			
	Ünv.ve üst.	59	9.10±4.26						
SİO	İlkokul	172	16.31±7.68	GA	107.13	3	35.71	.636	.592
	Ortaokul	119	16.12±7.15	Gİ	2559.89	456	56.12		
	Lise	110	15.63±7.33	T	25702.02	459			
	Ünv.ve üst.	59	14.86±7.85						

Tablo 4.10 incelendiğinde İnternet Bağımlılığı Ölçeği anne eğitim düzeyi değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir [$f(3-459) = .644, p > .05$]. İnternet Bağımlılığı Ölçeği alt boyutlarından “kontrol kaybı” puanları anne eğitim düzeyi değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir [$f(3-459) = .626, p > .05$]. İnternet Bağımlılığı Ölçeği alt boyutlarından “daha fazla online kalma isteği” puanları anne eğitim düzeyi değişkenine göre anlamlı farklılık göstermemektedir [$f(3-459) = .724, p > .05$]. İnternet Bağımlılığı Ölçeği alt boyutlarından “sosyal ilişkilerde olumsuzluk” puanları anne eğitim düzeyi değişkenine göre anlamlı farklılık göstermemektedir [$f(3-459) = .636, p > .05$].

İnternet Bağımlılığı Ölçeği ve Alt Boyutlarının baba eğitim düzeyi değişkenine göre Anova sonuçları Tablo 4.10’da verilmiştir.

Tablo 4.11: İnternet Bağımlılığı Ölçeği ve Alt Boyutlarının Baba Eğitim Düzeyi Değişkenine Göre Anova Sonuçları

Değ.		N	X±S	VK	KT	Sd.	KO	F	p
İnt. Bağı.	İlkokul	99	43.54±17.60	GA	321.36	3	107.12	.373	.772
	Ortaokul	143	43.63±16.71	Gİ	1308.58	4563	286.95		
	Lise	147	42.85±16.31	T	1311.94	459			
	Ünv ve üst.	71	41.19±17.71						
Kontrol Kaybı	İlkokul	172	17.47±7.20	GA	44.53	3	14.84	.325	.807
	Ortaokul	119	17.47±6.48	Gİ	2079.70	456	45.61		
	Lise	110	17.21±6.62	T	2084.24	459			
	Ünv. ve üst.	59	16.57±6.89						
DFOKİ	İlkokul	172	9.75±4.85	GA	49.80	3	16.60	.765	.514
	Ortaokul	119	10.03±4.60	Gİ	9899.49	456	21.70		
	Lise	110	9.99±4.75	T	9949.29	459			
	Ünv. ve üst.	59	9.08±4.27						
SİO	İlkokul	172	16.31±7.54	GA	43.44	3	14.48	.257	.856
	Ortaokul	119	16.12±7.62	Gİ	2565.58	456	56.26		
	Lise	110	15.63±6.95	T	2570.02	459			
	Ünv. ve üst.	59	15.53±8.25						

Tablo 4.11 incelendiğinde İnternet Bağımlılığı Ölçeği baba eğitim düzeyi değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir [$f(3-459) = .772, p > .05$]. İnternet Bağımlılığı Ölçeği alt boyutlarından “kontrol kaybı” puanları baba eğitim değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir [$f(3-459) = .807, p > .05$]. İnternet Bağımlılığı Ölçeği alt boyutlarından “daha fazla online kalma isteği” puanları baba eğitim değişkenine göre anlamlı farklılık göstermemektedir [$f(3-459) = .514, p > .05$]. İnternet Bağımlılığı Ölçeği alt boyutlarından “sosyal ilişkilerde olumsuzluk” puanları baba eğitim değişkenine göre anlamlı farklılık göstermemektedir [$f(3-459) = .856, p > .05$].

Beden İmajı Ölçeği ve Alt Boyutlarının sınıf düzeyi değişkenine göre Anova sonuçları Tablo 4.12’de verilmiştir.

Tablo 4.12: Beden İmajı Ölçeği ve Alt Boyutlarının Sınıf Düzeyi Değişkenine Göre Anova Sonuçları

Değ.		N	X±S	VK	KT	Sd.	KO	F	p
Beden İmajı	6.Sınıf	162	55.72± 15.74	GA	218.36	2	109.18	.391	.676
	7.Sınıf	148	57.06± 16.81	Gİ	1274.36	457	278.88		
	8.Sınıf	150	57.26± 17.56	T	1276.73	459			
Bedeni O'suz A.	6.Sınıf	162	16.00± 6.78	GA	24.27	2	12.13	.228	.796
	7.Sınıf	148	16.56± 7.43	Gİ	2431.10	457	53.21		
	8.Sınıf	150	16.34± 7.67	T	24341.38	459			
Değ. Duy.	6.Sınıf	162	13.75± 5.54	GA	22.48	2	11.24	.342	.710
	7.Sınıf	148	14.23± 5.96	Gİ	1501.92	457	32.84		
	8.Sınıf	150	14.20± 5.68	T	1503.41	459			
Bedeni O'lu A.	6.Sınıf	162	15.35± 4.72	GA	8.38	2	4.19	.176	.838
	7.Sınıf	148	15.03± 5.04	Gİ	1085.43	457	23.76		
	8.Sınıf	150	15.25± 4.86	T	1086.82	459			
Bedeni Değ.	6.Sınıf	162	10.60± 4.81		61.52	2	30.76	1.243	.290
	7.Sınıf	148	11.22± 4.99		1131.16	457	24.75		
	8.Sınıf	150	11.46± 5.12		1137.69	459			

Tablo 4.12 incelendiğinde Beden İmajı Ölçeği sınıf düzeyi değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir [$f(2-459) = .676, p > .05$]. Beden İmajı Ölçeği alt boyutlarından “bedeni olumsuz algılama” puanları sınıf düzeyi değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir [$f(2-459) = .796, p > .05$]. Beden İmajı Ölçeği alt boyutlarından “değerlendirme duyarlılığı” puanları sınıf düzeyi değişkenine göre anlamlı farklılık göstermemektedir [$f(2-459) = .710, p > .05$]. Beden İmajı Ölçeği alt boyutlarından “bedeni olumlu algılama” puanları sınıf düzeyi değişkenine göre anlamlı farklılık göstermemektedir [$f(2-459) = .838, p > .05$]. Beden İmajı Ölçeği alt boyutlarından “bedeni değiştirme” puanları sınıf düzeyi değişkenine göre anlamlı farklılık göstermemektedir [$f(2-459) = .290, p > .05$].

Beden İmajı Ölçeği ve Alt Boyutlarının ebeveyn tutumu değişkenine göre Anova sonuçları Tablo 4.13’te verilmiştir.

Tablo 4.13: Beden İmajı Ölçeği ve Alt Boyutlarının Ebeveyn Tutumu Değişkenine Göre Anova Sonuçları

Değ.		N	X±S	VK	KT	Sd.	KO	F	p
Beden İmajı	Kont.	32	58.87±14.94	GA	1025.94	3	3418.31	13.276	.000
	Oto.	104	64.24±18.87	Gİ	1174.78	456	257.48		
	İhm.	39	60.43±17.79	T	1276.73	459			
	Dem.	285	53.12±14.74						
Bedeni O'suz A.	Kont.	32	16.71±6.00	GA	1782.52	3	594.17	12.011	.000
	Oto.	104	19.36±8.41	Gİ	2255.85	456	49.47		
	İhm.	39	18.46±7.51	T	2434.38	459			
	Dem.	285	14.82±6.50						
Değ. Duy.	Kont.	32	14.84±5.47	GA	303.11	3	101.03	3.128	.026
	Oto.	104	15.40±6.08	Gİ	1473.29	456	32.30		
	İhm.	39	14.05±5.76	T	1503.41	459			
	Dem.	285	13.48±5.54						
Bedeni O'lu A.	Kont.	32	16.21±3.89	GA	303.09	3	101.03	4.361	.005
	Oto.	104	16.33±5.00	Gİ	1056.73	456	23.16		
	İhm.	39	16.05±5.81	T	1137.69	459			
	Dem.	285	14.58±4.68						
Bedeni Değ.	Kont.	32	11.09±4.73	GA	670.32	3	223.44	9.518	.000
	Oto.	104	13.13±5.31	Gİ	1070.36	456	23.47		
	İhm.	39	11.87±5.10	T	1137.69	459			
	Dem.	285	10.22±4.63						

Tablo 4.13 incelendiğinde Beden Algısı Ölçeği puanları ebeveyn tutumu değişkenine göre anlamlı farklılık göstermektedir [$f(3-459)= 13.276$, $p<.05$]. Beden Algısı Ölçeği'nin ebeveyn tutumu grupları arasında anlamlı farklılığının belirlenmesi için Tamhane Testi incelenmiştir ($p<.05$). Tamhane Testi sonuçlarına göre otoriter ve demokratik ebeveyn tutumları arasında otoriter tutum lehine anlamlı bir farklılığa ulaşılmıştır.

Beden Algısı Ölçeği alt boyutlarından “bedeni olumsuz algılama” puanları ebeveyn tutum değişkenine göre anlamlı farklılık göstermektedir [$f(3-459)= 12.011$, $p<.05$]. “Bedeni Olumsuz Algılama” alt ölçeğinin ebeveyn tutumu grupları arasında anlamlı

farklılığının belirlenmesi için Tamhane Testi incelenmiştir ($p<.05$). Tamhane Testi sonuçlarına göre otoriter ve demokratik ebeveyn tutumları arasında otoriter tutum lehine anlamlı bir farklılığa ulaşılmıştır.

Beden Algısı Ölçeği alt boyutlarından “değerlendirme duyarlılığı” puanları ebeveyn tutum değişkenine göre anlamlı farklılık göstermektedir [$f(3-459)= 3.128$, $p<.05$]. “Değerlendirme Duyarlılığı” alt ölçeğinin ebeveyn tutumu grupları arasında anlamlı farklılığının belirlenmesi için Scheffe Testi incelenmiştir ($p>.05$). Scheffe Testi sonuçlarına göre otoriter ve demokratik ebeveyn tutumları arasında otoriter tutum lehine anlamlı bir farklılığa ulaşılmıştır.

Beden Algısı Ölçeği alt boyutlarından “bedeni olumlu algılama” puanları ebeveyn tutum değişkenine göre anlamlı farklılık göstermektedir [$f(3-459)= 4.361$, $p<.05$]. “Bedeni Olumlu Algılama” alt ölçeğinin ebeveyn tutumu grupları arasında anlamlı farklılığının belirlenmesi için Tamhane Testi incelenmiştir ($p<.05$). Tamhane Testi sonuçlarına göre otoriter ve demokratik ebeveyn tutumları arasında otoriter tutum lehine anlamlı bir farklılığa ulaşılmıştır.

Beden Algısı Ölçeği alt boyutlarından “bedeni değiştirme” puanları ebeveyn tutum değişkenine göre anlamlı farklılık göstermektedir [$f(3-459)= 4.361$, $p<.05$]. “Bedeni Değiştirme” alt ölçeğinin ebeveyn tutumu grupları arasında anlamlı farklılığının belirlenmesi için Scheffe Testi incelenmiştir ($p<.05$). Scheffe Testi sonuçlarına göre otoriter ve demokratik ebeveyn tutumları arasında otoriter tutum lehine anlamlı bir farklılığa ulaşılmıştır.

Beden İmajı Ölçeği ve Alt Boyutlarının algılanan sosyoekonomik düzey değişkenine göre Anova sonuçları Tablo 4.14’te verilmiştir.

Tablo 4.14: Beden İmajı Ölçeği ve Alt Boyutlarının Algılanan Sosyoekonomik Düzey Değişkenine Göre Anova Sonuçları

Değ.		N	X±S	VK	KT	Sd.	KO	F	p
Beden İmajı	Düş.	33	62.36±18.18	GA	3023.23	2	1511.61		
	Ort.	353	57.12±16.43	Gİ	1246.49	457	272.74	5.54	.004
	Yük.	74	51.77±16.11	T	1276.73	459			
Bedeni O’suz A.	Düş.	33	18.81±8.19	GA	421.80	2	210.90	4.02	.018
	Ort.	353	16.40±7.20	Gİ	2391.57	457	52.34		
	Yük.	74	14.62±6.91	T	2434.38	459			

Değ. Duy.	Düş.	33	15.54±6.28	GA	539.06	2	269.53	8.49	.000
	Ort.	353	14.41±5.61	Gİ	1449.34	457	31.71		
	Yük.	74	11.67±5.41	T	1503.41	459			
Bedeni	Düş.	33	16.12±5.34	GA	29.04	2	14.52	.612	.543
O'lu A.	Ort.	353	15.14±4.63	Gİ	1083.78	457	23.71		
	Yük.	74	15.18±5.70	T	1086.82	459			
Bedeni	Düş.	33	12.15±5.44	GA	86.67	2	43.33	1.75	.174
Değ.	Ort.	353	11.15±4.93	Gİ	1128.02	457	24.70		
	Yük.	74	10.28±4.94	T	1137.69	459			

Tablo 4.14 incelendiğinde Beden Algısı Ölçeği puanları algılanan sosyoekonomik düzey değişkenine göre anlamlı farklılık göstermektedir [$f(2-459)= 5.54, p<.05$]. Beden Algısı Ölçeği'nin algılanan sosyoekonomik düzey grupları arasında anlamlı farklılığının belirlenmesi için Scheffe Testi incelenmiştir ($p>.05$). Scheffe Testi sonuçlarına göre düşük-yüksek ve orta-yüksek sosyoekonomik düzey grupları arasında sırası ile düşük ve orta sosyoekonomik düzey lehine anlamlı farklılığa ulaşılmıştır.

Beden Algısı Ölçeği alt boyutlarından “bedeni olumsuz algılama” puanları algılanan sosyoekonomik düzey değişkenine göre anlamlı farklılık göstermektedir [$f(2-459)= 4.02, p<.05$]. “Bedeni Olumsuz Algılama” alt ölçeğinin algılanan sosyoekonomik düzey grupları arasında anlamlı farklılığının belirlenmesi için Scheffe Testi incelenmiştir ($p>.05$). Scheffe Testi sonuçlarına göre düşük-yüksek sosyoekonomik grupları arasında düşük sosyoekonomik düzey lehine anlamlı bir farklılığa ulaşılmıştır.

Beden Algısı Ölçeği alt boyutlarından “değerlendirme duyarlılığı” puanları algılanan sosyoekonomik düzey değişkenine göre anlamlı farklılık göstermektedir [$f(2-459)= 8.49, p<.05$]. “Değerlendirme Duyarlılığı” alt ölçeğinin algılanan sosyoekonomik düzey grupları arasında anlamlı farklılığının belirlenmesi için Scheffe Testi incelenmiştir ($p>.05$). Scheffe Testi sonuçlarına göre düşük-yüksek ve orta-yüksek sosyoekonomik düzey grupları arasında sırası ile düşük ve orta sosyoekonomik düzey lehine anlamlı farklılığa ulaşılmıştır.

Beden Algısı Ölçeği alt boyutlarından “bedeni olumlu algılama” puanları algılanan sosyoekonomik düzey değişkenine göre anlamlı farklılık göstermemektedir [$f(2-$

459)= .612, $p>.05$]. Beden Algısı Ölçeği alt boyutlarından “bedeni değiştirme” puanları algılanan sosyoekonomik düzey değişkenine göre anlamlı farklılık göstermemektedir [$f(2-459)= 1.75$, $p>.05$].

Beden İmajı Ölçeği ve Alt Boyutlarının anne eğitim durumu değişkenine göre Anova sonuçları Tablo 4.15’te verilmiştir.

Tablo 4.15: Beden İmajı Ölçeği ve Alt Boyutlarının Anne Eğitim Durumu Değişkenine Göre Anova Sonuçları

Değ.		N	X±S	VK	KT	Sd.	KO	F	p
Beden İmajı	İlk.	172	57.23±16.87	GA	924.94	3	308.32	1.109	.345
	Ort.	119	58.02±15.75	Gİ	1267.75	456	277.94		
	Lise	110	55.96±16.90	T	1276.73	459			
	Ünv ü.	59	53.49±17.41						
Bedeni O’suz A.	İlk.	172	16.55±7.32	GA	125.06	3	41.68	.785	.503
	Ort.	119	16.82±7.28	Gİ	2421.31	456	53.10		
	Lise	110	15.82±7.13	T	2434.38	459			
	Ünv ü.	59	15.32±7.46						
Değ. Duy.	İlk.	172	14.58±14.58	GA	144.58	3	48.19	1.476	.220
	Ort.	119	14.29±14.29	Gİ	1488.83	456	32.65		
	Lise	110	13.52±13.52	T	1503.41	459			
	Ünv ü.	59	13.05±13.05						
Bedeni O’lu A.	İlk.	172	15.16±15.16	GA	26.82	3	8.94	.376	.770
	Ort.	119	15.21±15.21	Gİ	1084.00	456	23.77		
	Lise	110	15.56±15.56	T	1086.82	459			
	Ünv ü.	59	14.74±14.74						
Bedeni Değ.	İlk.	172	10.93±10.93	GA	77.32	3	25.77	1.040	.374
	Ort.	119	11.68±11.68	Gİ	1129.36	456	24.77		
	Lise	110	11.04±11.04	T	1137.69	459			
	Ünv ü.	59	10.37±10.37						

Tablo 4.15 incelendiğinde Beden Algısı Ölçeği puanları algılanan anne eğitim durumu değişkenine göre anlamlı farklılık göstermemektedir [$f(3-459)= 1.109$, $p>.05$]. Beden Algısı Ölçeği alt boyutlarından “bedeni olumsuz algılama” puanları algılanan anne eğitim durumu değişkenine göre anlamlı farklılık göstermemektedir

[f(3-459)= .785, p>.05]. Beden Algısı Ölçeği alt boyutlarından “değerlendirme duyarlılığı” puanları anne eğitim durumu değişkenine göre anlamlı farklılık göstermemektedir [f(3-459)= 1.476, p>.05]. Beden Algısı Ölçeği alt boyutlarından “bedeni olumlu algılama” puanları anne eğitim durumu değişkenine göre anlamlı farklılık göstermemektedir [f(3-459)= .376, p>.05]. Beden Algısı Ölçeği alt boyutlarından “bedeni değiştirme” puanları baba eğitim durumu değişkenine göre anlamlı farklılık göstermemektedir [f(3-459)= 1.040, p>.05].

Beden İmajı Ölçeği ve Alt Boyutlarının baba eğitim durumu değişkenine göre Anova sonuçları Tablo 4.16’te verilmiştir.

Tablo 4.16: Beden İmajı Ölçeği ve Alt Boyutlarının Baba Eğitim Durumu Değişkenine Göre Anova Sonuçları

Değ.		N	X±S	VK	KT	Sd.	KO	F	p
Beden İmajı	İlk.	99	57.02± 15.88	GA	908.96	3	302.98	1.090	.353
	Ort.	143	57.82± 16.60	Gİ	1267.77	456	277.984		
	Lise	147	56.78± 17.18	T	1276.73	459			
	Ünv ü.	71	53.52± 16.79						
Bedeni O’suz A.	İlk.	99	16.04± 7.27	GA	116.51	3	38.83	.731	.534
	Ort.	143	16.83± 7.00	Gİ	2422.87	456	53.12		
	Lise	147	16.40± 7.50	T	2434.38	459			
	Ünv ü.	71	15.32± 7.41						
Değ. Duy.	İlk.	99	14.51± 5.86	GA	81.00	3	27.00	.824	.481
	Ort.	143	14.37± 5.53	Gİ	1495.40	456	32.79		
	Lise	147	13.77± 5.83	T	1503.41	459			
	Ünv ü.	71	13.36± 5.68						
Bedeni O’lu A.	İlk.	99	15.27± 4.60	GA	40.35	3	13.45	.567	.637
	Ort.	143	15.55± 4.86	Gİ	1082.46	456	23.74		
	Lise	147	15.13± 5.00	T	1086.82	459			
	Ünv ü.	71	14.64± 4.97						
Bedeni Değ.	İlk.	99	11.19± 4.92	GA	80.67	3	26.89	1.086	.355
	Ort.	143	11.06± 4.95	Gİ	1129.01	456	24.77		
	Lise	147	11.46± 5.19	T	1137.69	459			
	Ünv ü.	71	10.18± 4.62						

Tablo 4.16 incelendiğinde Beden Algısı Ölçeği puanları algılanan baba eğitim durumu değişkenine göre anlamlı farklılık göstermemektedir [f(3-459)= 1.109, p>.05]. Beden Algısı Ölçeği alt boyutlarından “bedeni olumsuz algılama” puanları

algılanan baba eğitim durumu değişkenine göre anlamlı farklılık göstermemektedir [$f(3-459)= .785, p>.05$]. Beden Algısı Ölçeği alt boyutlarından “değerlendirme duyarlılığı” puanları baba eğitim durumu değişkenine göre anlamlı farklılık göstermemektedir [$f(3-459)= 1.476, p>.05$]. Beden Algısı Ölçeği alt boyutlarından “bedeni olumlu algılama” puanları baba eğitim durumu değişkenine göre anlamlı farklılık göstermemektedir [$f(3-459)= .376, p>.05$]. Beden Algısı Ölçeği alt boyutlarından “bedeni değiştirme” puanları algılanan baba eğitim durumu değişkenine göre anlamlı farklılık göstermemektedir [$f(3-459)= 1.040, p>.05$].

4.3. Akran Zorbalığı (Kurban, Zorba), İnternet Bağımlılığı (Kontrol Kaybı, Daha Fazla Online Kalma İsteği, Sosyal İlişkilerde Olumsuzluk) ve Beden Algısı (Bedeni Olumsuz Algılama, Değerlendirme Duyarlılığı, Bedeni Olumlu Algılama, Bedeni Değiştirme) Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Bu bölümde sırası ile Akran Zorbalığı Ölçeği ve alt boyutları puanları ile İnternet Bağımlılığı Ölçeği ve alt boyutları puanları; Akran Zorbalığı Ölçeği ve alt boyutları puanları ile Beden İmajı Ölçeği ve alt boyutları puanları; İnternet Bağımlılığı Ölçeği ve alt boyutları puanları ile Beden İmajı Ölçeği ve alt boyutları puanları arasındaki ilişkiye bakılmıştır.

Öğrencilerin Akran Zorbalığı Ölçeği ve alt boyutları puanları ile İnternet Bağımlılığı Ölçeği ve alt boyutları puanları arasındaki ilişki Tablo 4.17’de gösterilmiştir.

Tablo 4.17: Akran Zorbalığı Ölçeği Ve Alt Boyutları İle İnternet Bağımlılığı Ölçeği ve Alt Boyutları Korelasyon Sonuçları

Değ.	1.	2.	3.	4.	5.	6.
1. Kurban	-					
2. Zorba	.475**	-				
3. İnt. Bağ.	.350**	.385**	-			
4. Kontrol K.	.301**	.342**	.905**	-		
5. DFOKİ	.243**	.292**	.863**	.722**	-	
6. SİO	.369**	.380**	.907**	.696**	.678**	-

** $p<.01$

Tablo 4.17'ye göre Akran Zorbalığı Ölçeği alt boyutlarından kurban ve zorba ile İnternet Bağımlılığı Ölçeği puanları arasındaki ilişkiyi ortaya koymak için yapılan korelasyon sonucunda pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($r=.350$, $p<.01$; $r=.385$, $p<.01$). Öğrencilerin zorba veya kurban puanları arttıkça İnternet Bağımlılığı puanları da artmaktadır.

Akran Zorbalığı Ölçeği alt boyutlarının puanları ile İnternet Bağımlılığı Ölçeği alt boyutlarının puanları arasındaki ilişkiye bakıldığında; Akran Zorbalığı Ölçeği “kurban” alt boyutu ile İnternet Bağımlılığı Ölçeği alt boyutlarından “kontrol kaybı” ($r=.301$, $p<.01$), “daha fazla online kalma isteği” ($r=.243$, $p<.01$), “sosyal ilişkilerde olumsuzluk” ($r=.369$, $p<.01$) arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Akran Zorbalığı Ölçeği “zorba” alt boyutu ile İnternet Bağımlılığı Ölçeği “kontrol kaybı” ($r=.342$, $p<.01$), “daha fazla online kalma isteği” ($r=.292$, $p<.01$), “sosyal ilişkilerde olumsuzluk” ($r=.380$, $p<.01$) arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Öğrencilerin Akran Zorbalığı Ölçeği ve alt boyutları puanları ile Beden İmajı Ölçeği ve alt boyutları puanları arasındaki ilişki Tablo 4.18’de gösterilmiştir

Tablo 4.18: Akran Zorbalığı Ölçeği ve Alt Boyutları İle Beden İmajı Ölçeği ve Alt Boyutları Korelasyon Sonuçları

Değ.	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.
1. Kurban	-						
2. Zorba	.475**	-					
3. Beden İmajı	.316**	.138**	-				
4. Bedeni O'suz A.	.333**	.129**	.890*	-			
5. Değ. Duy.	.276**	.068	.809*	.657**	-		
6. Bedeni O'lu A.	.002	.035	.321*	.090	-.019	-	
7. Bedeni Değ.	.253**	.162**	.803**	.677**	.619**	-.010	-

** $p<.01$ * $p<.05$

Tablo 4.18'e göre Akran Zorbalığı Ölçeği alt boyutlarından kurban ve zorba ile Beden İmajı Ölçeği puanları arasındaki ilişkiyi ortaya koymak için yapılan korelasyon sonucunda pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($r=.316$, $p<.01$; $r=.138$, $p<.01$). Öğrencilerin zorba veya kurban puanları arttıkça İnternet Bağımlılığı puanları da artmaktadır.

Akran Zorbalığı Ölçeği alt boyutlarının puanları ile Beden İmajı Ölçeği alt boyutlarının puanları arasındaki ilişkiye bakıldığında; Akran Zorbalığı Ölçeği “kurban” alt boyutu ile, Beden İmajı Ölçeği alt boyutlarından “bedeni olumsuz algılama” ($r=.333$, $p<.01$), “değerlendirme duyarlılığı” ($r=.276$, $p<.01$) ve “bedeni değiştirme” ($r=.253$, $p<.01$) arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Diğer yanda “kurban” alt boyutu ile “bedeni olumlu algılama” ($r=.002$, $p>.05$) arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır.

Akran Zorbalığı “zorba” alt boyutu ile Beden İmajı Ölçeği alt boyutlarından “bedeni olumsuz algılama” ($r=.129$, $p<.01$), ve “bedeni değiştirme” ($r=.162$, $p<.01$) arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Diğer yanda “kurban” alt boyutu ile “değerlendirme duyarlılığı” ($r=.068$, $p>.05$) ve “bedeni olumlu algılama” ($r=.035$, $p>.05$) arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır.

Öğrencilerin İnternet Bağımlılığı Ölçeği ve alt boyutları puanları ile Beden İmajı Ölçeği ve alt boyutları puanları arasındaki ilişki Tablo 4.19’da gösterilmiştir

Tablo 4.19: İnternet Bağımlılığı Ölçeği ve Alt Boyutları ile Beden İmajı Ölçeği ve Alt Boyutları Korelasyon Sonuçları

Değ.	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.
1. İnternet Bağımlılığı	-								
2. Kontrol Kaybı	.905**	-							
3. DFOKİ	.863**	.722**	-						
4. SİO	.907**	.696**	.678**	-					
5. Beden İmajı	.423**	.386**	.314**	.413**	-				
6. Bedeni Olumsuz Algılama	.440**	.390**	.302**	.454*	.890**	-			
7. Değerlendirme Duyarlılığı	.302**	.292*	.230**	.276**	.809**	.657**	-		
8. Bedeni Olumlu Algılama	.020	.024	.002	.024	.321**	.090	-0.19	-	
9. Bedeni Değiştirme	.406*	.364**	.343**	.377**	.803**	.677**	.619**	-.010	-

** p<0.1

Tablo 4.19'a göre İnternet Bağımlılığı Ölçeği ile Beden İmajı Ölçeği puanları arasındaki ilişkiyi ortaya koymak için yapılan korelasyon analizi sonucunda pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($r=.423$, $p<.01$). Öğrencilerin İnternet Bağımlılığı Ölçeği puanları arttıkça Beden İmajı Ölçeğinden aldıkları puanlar da artmaktadır.

İnternet Bağımlılığı Ölçeği ile Beden İmajı Ölçeği alt boyutları puanlarının ilişkisine bakıldığında, İnternet Bağımlılığı Ölçeği puanları ile Beden İmajı Ölçeği “bedeni olumsuz algılama” ($r=.440$, $p<.01$), “değerlendirme duyarlılığı”, ($r=.302$, $p<.01$), “bedeni değiştirme” ($r=.406$, $p<.01$) alt boyutları arasında anlamlı ve pozitif bir ilişki bulunurken “bedeni olumlu algılama” ($r=.20$, $p>.05$) alt boyutu ile aralarında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır.

Beden İmajı Ölçeği ile İnternet Bağımlılığı Ölçeği alt boyutları puanlarının ilişkisine bakıldığında, Beden İmajı Ölçeği puanları ile İnternet Bağımlılığı “kontrol kaybı” ($r=.386$, $p<.01$), “daha fazla online kalma isteği” ($r=.314$, $p<.01$), “sosyal ilişkilerde olumsuzluk” ($r=.413$, $p<.01$) alt boyutları arasında anlamlı ve pozitif bir ilişki bulunmuştur.

İnternet Bağımlılığı Ölçeği alt boyutları puanları ile Beden İmajı Ölçeği alt boyutları puanlarının ilişkisine bakıldığında; İnternet Bağımlılığı Ölçeği “kontrol kaybı” alt boyutu ile Beden İmajı Ölçeği “bedeni olumsuz algılama” ($r=.390$, $p<.01$), “değerlendirme duyarlılığı” ($r=.292$, $p<.01$), “bedeni değiştirme” ($r=.364$, $p<.01$) alt boyutları arasında anlamlı ve pozitif bir ilişki bulunurken, “bedeni olumlu algılama” ($r=.024$, $p>.05$) alt boyutu arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. İnternet Bağımlılığı Ölçeği “daha fazla online kalma isteği” alt boyutu ile Beden İmajı Ölçeği “bedeni olumsuz algılama” ($r=.302$, $p<.01$), “değerlendirme duyarlılığı” ($r=.230$, $p<.01$), “bedeni değiştirme” ($r=.343$, $p<.01$) alt boyutları ile arasında anlamlı ve pozitif bir ilişki bulunurken, “bedeni olumlu algılama” ($r=.002$, $p>.05$) alt boyutu arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. İnternet Bağımlılığı Ölçeği “sosyal ilişkilerde olumsuzluk” alt boyutu ile Beden İmajı Ölçeği “bedeni olumsuz algılama” ($r=.454$, $p<.01$), “değerlendirme duyarlılığı” ($r=.276$, $p<.01$), “bedeni değiştirme” ($r=.377$, $p<.01$) alt boyutları arasında anlamlı ve pozitif bir ilişki bulunurken, “bedeni olumlu algılama” ($r=.024$, $p>.05$) alt boyutu arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır.

4.4. İnternet Bağımlılığı Ölçeği ve Beden İmajı Ölçeğinin Akran Zorbalığı Üzerindeki Yordama Gücünün İncelenmesi

Bu bölümde öncelikle İnternet Bağımlılığının, Akran Zorbalığını ve Beden İmajının Akran Zorbalığının ne kadarını açıkladığına yönelik basit regresyon analizleri yapılmıştır. Daha sonra İnternet Bağımlılığı ve Beden İmajının birlikte Akran Zorbalığının alt boyutlarını ne kadarını açıkladığına yönelik çoklu regresyon analizleri yapılmıştır.

İnternet Bağımlılığının Ölçeğinin, Akran Zorbalığı “kurban” alt boyutunun ne kadarını açıkladığına yönelik basit regresyon analizi Tablo 4.20’de gösterilmiştir.

Tablo 4.20: İnternet Bağımlılığı Ölçeğinin, Akran Zorbalığı “Kurban” Alt Boyutunun Ne Kadarını Açıkladığına Yönelik Basit Regresyon Analizi

Değişken	B	S.H.	β	t	p
Sabit	70.542	4.324		16.313	.000
İnternet Bağımlılığı	.749	.094	.350	7.997	.000
R=.350 R ² =.123					
F(1-459)=63.958					
P=.000					

Basit regresyon tablosu incelendiğinde, internet bağımlılığı puanları, akran zorbalığı “kurban” alt boyutu puanlarındaki varyansın %12’sini açıklamaktadır (R=.35, R²=.123, F(1-459)=63.95, p<.01). Regresyon katsayısının anlamlılığına ilişkin t-testi bulgularına bakıldığında ise, internet bağımlılığının ($\beta = .350$, p<.01) kurban alt boyutunu pozitif yönde ve anlamlı bir düzeyde yordadığı görülmektedir.

İnternet Bağımlılığının Ölçeğinin, Akran Zorbalığı “zorba” alt boyutunun ne kadarını açıkladığına yönelik basit regresyon analizi Tablo 4.21’de gösterilmiştir.

Tablo 4.21: İnternet Bağımlılığı Ölçeğinin, Akran Zorbalığı “Zorba” Alt Boyutunun Ne Kadarını Açıkladığına Yönelik Basit Regresyon Analizi

Değişken	B	S.H.	β	t	p
Sabit	50.641	3.553		14.254	.000
İnternet Bağımlılığı	.686	.077	.385	8.917	.000
R=.385	R ² =.148				
F(1-459)=79.510					
P=.000					

Basit regresyon tablosu incelendiğinde, internet bağımlılığı puanları, akran zorbalığı “zorba” alt boyutu puanlarındaki varyansın %15’ini açıklamaktadır (R=.38, R²=.148, F(1-459)=79.51, p<.01). Regresyon katsayısının anlamlılığına ilişkin t-testi bulgularına bakıldığında ise, internet bağımlılığının ($\beta = .385$, p<.01) zorbalığı pozitif yönde ve anlamlı bir düzeyde yordadığı görülmektedir.

Beden İmajı Ölçeğinin, Akran Zorbalığı “kurban” alt boyutunun ne kadarını açıkladığına yönelik basit regresyon analizi Tablo 4.22’de gösterilmiştir.

Tablo 4.22: Beden İmajı Ölçeğinin, Akran Zorbalığı “Kurban” Alt Boyutunun Ne Kadarını Açıkladığına Yönelik Basit Regresyon Analizi

Değişken	B	S.H.	β	t	p
Sabit	63.872	5.676		11.253	.000
Beden İmajı	.686	.096	.316	7.136	.000
R=.416	R ² =.200				
F(1-459)=50.925					
P=.000					

Basit regresyon tablosu incelendiğinde, beden imajı ölçeği puanları, akran zorbalığı “kurban” alt boyutu puanlarındaki varyansın %20’sini açıklamaktadır (R=.416, R²=.200, F(1-459)=50.92 p<.01). Regresyon katsayısının anlamlılığına ilişkin t-testi bulgularına bakıldığında ise, beden imajının ($\beta = .316$, p<.01) kurban alt boyutunu pozitif yönde ve anlamlı bir düzeyde yordadığı görülmektedir.

Beden İmajı Ölçeğinin, Akran Zorbalığı “zorba” alt boyutunun ne kadarını açıkladığına yönelik basit regresyon analizi Tablo 4.23’de gösterilmiştir.

Tablo 4.23: Beden İmajı Ölçeğinin, Akran Zorbalığı “Zorba” Alt Boyutunun Ne Kadarını Açıkladığına Yönelik Basit Regresyon Analizi

Değişken	B	S.H.	β	t	p
Sabit	65.966	4.940		13.352	.000
Beden İmajı	.250	.084	.138	2.988	.000
R=.138 R ² =.029					
F(1-459)=8.927					
P=.003					

Tablo 4.23 incelendiğinde Beden imajı ölçeği puanları, akran zorbalığı “zorba” alt boyutu puanlarındaki varyansın %2’sini açıklamaktadır (R=.138, R²=.029, F(1-459)=50.92 p<.01). Regresyon katsayısının anlamlılığına ilişkin t-testi bulgularına bakıldığında ise, beden imajının (β = .138, p<.01) zorba alt boyutunu pozitif yönde ve anlamlı bir düzeyde yordadığı görülmektedir.

İnternet Bağımlılığı ve Beden İmajının birlikte Akran Zorbalığının “kurban” alt boyutunu ne kadarını açıkladığına yönelik çoklu regresyon analizi Tablo 4.24’te gösterilmiştir.

Tablo 4.24: İnternet Bağımlılığı ve Beden İmajı Ölçeğinin, Akran Zorbalığı “Kurban” Alt Boyutunun Ne Kadarını Açıkladığına Yönelik Çoklu Regresyon Analizi

Değişken	B	S.H	β	t	p	İkili r	Kısmi r
Sabit	53.340	5.817		9.170	.000		
İnternet Bağımlılığı	.563	.101	.263	5.556	.000	.350	.252
Beden İmajı	.444	.103	.205	4.323	.000	.316	.198
R=.396 R ² =.158							
F(2-459)=42.560							
P=.000							

Tablo 4.24’e bakıldığında İnternet Bağımlılığı ve Beden İmajı Ölçeği puanları birlikte Akran Zorbalığı “kurban” alt boyutu puanlarındaki varyansın %16’sını açıkladığı görülmektedir (R=.386, R²=.149, F(2-459)= 39.897 p<.01). Standardize Beta katsayılarına bakıldığında İnternet Bağımlılığı (β =.263; p<.01) ve Beden

İmajı ($\beta=.205$; $p<.01$ zorba alt boyutu üzerinde pozitif ve anlamlı düzeyde yordayıcı etkisinin olduğu görülmektedir.

Basit regresyon tablosu incelendiğinde, beden imajı ölçeği puanları, akran zorbalığı “zorba” alt boyutu puanlarındaki varyansın %3’ünü açıklamaktadır ($R=.138$, $R^2=.029$, $F(1-459)=8.927$ $p<.01$). Regresyon katsayısının anlamlılığına ilişkin t-testi bulgularına bakıldığında ise, beden imajının ($\beta = .138$, $p<.01$) zorba alt boyutunu pozitif yönde ve anlamlı bir düzeyde yordadığı görülmektedir.

İnternet Bağımlılığı ve Beden İmajının birlikte Akran Zorbalığının “kurban” alt boyutunu ne kadarını açıkladığına yönelik standart çoklu regresyon analizi Tablo 4.25’te gösterilmiştir.

Tablo 4.25: İnternet Bağımlılığı ve Beden İmajı Ölçeğinin, Akran Zorbalığı “Zorba” Alt Boyutunun Ne Kadarını Açıkladığına Yönelik Çoklu Regresyon Analizi

Değişken	B	S.H	β	t	p	İkili r	Kısmi r
Sabit	52.723	4.874		10.818	.000		
İnternet Bağımlılığı	.708	.085	.397	8.339	.000	.385	.363
Beden İmajı	-.054	.086	-.030	-.624	.533	.138	-.029
R=.386 R²=.149							
F(2-459)=39.897							
P=.000							

Tablo 4.25’e bakıldığında İnternet Bağımlılığı ve Beden İmajı Ölçeği puanları birlikte Akran Zorbalığı “zorba” alt boyutu puanlarındaki varyansın %15’ini açıkladığı görülmektedir ($R=.386$, $R^2=.149$, $F(2-459)= 39.897$ $p<.01$). Standardize Beta katsayılarına bakıldığında İnternet Bağımlılığı ($\beta=.397$; $p<.01$) zorba alt boyutu üzerinde pozitif ve anlamlı düzeyde yordayıcı etkisinin olduğu görülmektedirken, Beden İmajının ($\beta=-.030$; $p>.05$) zorba alt boyutu puanları üzerinde yordayıcı etkisinin olmadığı görülmektedir.

BEŞİNCİ BÖLÜM

TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümde “Akran Zorbalığının Yordayıcıları Olarak Beden İmajı ve İnternet Bağımlılığının Rolü” isimli tez çalışmasından elde edilen bulgular amaçlar doğrultusunda tartışılacak, yorumlanacak ve öneriler sunulacaktır.

5.1. Tartışma ve Sonuç

Yapılan çalışmada öğrencilerin akran zorbalığı belirleme ölçeği alt boyutlarından kurban alt boyutu puan ortalamasının, zorba alt boyutu puan ortalamasından yüksek olduğu görülmektedir. Çalışma grubunun 6, 7 ve 8. Sınıf ortaokul öğrencilerinden oluştuğu göz önüne alındığında, ortaokul öğrencilerinin daha fazla “kurban” statüsünde yer aldığı diğer bir tabir ile daha fazla zorbalığa maruz kaldığı görülmektedir. Bu durumun öğrencilerin atılganlık ve sosyal becerilerinden eksikliklerden, duygu ve düşüncelerini ifade etmede ve kendini savunmada yaşadığı güçlüklerden veya karşılaştığı istenmeyen durumlarda hayır diyememesinden kaynaklandığı düşünülebilir. Nishina (2004: 54-55)’nın da yaptığı araştırmada mağduriyet bildiren öğrencilerin sosyal becerilerinde, uyumlu başa çıkma stratejilerinde sorunlar yaşadığını ve diğer öğrencilere kıyasen daha fazla uyumsuz sosyal algılarının olduğunu ifade etmesi bu çalışmanın bulgularını destekleyecek niteliktedir.

Çalışmada öğrencilerin internet bağımlılığı ölçeği puan ortalamaları 42.98 olarak ölçülmüştür. Ölçekten alınan maksimum puanın 95.00 olduğu göz önüne alındığında öğrencilerin internet bağımlılığı düzeylerinin yüksek olduğunu göstermektedir. İnternetle ilgili problemlerin her yaş döneminde görülmeye başlandığı ve özellikle çocukların ve ergenlerin internet bağımlılığı konusunda risk gruplarından olduğu bilinmektedir (Karaca vd., 2021: 150). Çalışma grubunun da ortaokul çağındaki öğrencilerden oluşması riskli grup içerisinde olduklarını göstermektedir. Taylan ve Işık (2015: 855) yaptıkları araştırmada öğrencilerin %82’sinin evlerinde internet bağlantısı olduğunu, öğrencilerin internete evden genellikle telefonlarından

bağlandığını ve yine %69'unun günde en az bir ile üç saat internette vakit geçirdiklerini belirtmektedir. İnternetin yaygınlaşması ile birlikte internete evlerden rahat bir şekilde ulaşılabilir olması, öğrencilerin telefonlarından ve tabletlerinden istediği vakitte internete girebiliyor olması bu çalışmada da ortaokul öğrencilerin internet bağımlılık puanlarının yüksek olmasının bir başka nedeni olduğu söylenebilir. Diğer yandan öğrencilerin sosyal ilişkilerinin internet bağımlılığı ile ilişkili olduğunu gösteren birçok araştırma bulunmaktadır. Öğrencilerin sosyal ilişkileri internet bağımlılığını engellemekte, yaşam doyumunu arttırmaktadır (Chou vd., 2005: 363; Zhou vd., 2024: 1303). Araştırma bulguları bu çalışmanın verilerini destekler niteliktedir. Bakıldığında internet bağımlılığı alt ölçeklerinden “sosyal ilişkilerde olumsuzluk”, “kontrol kaybı” puan ortalamalarını da yüksek olduğu görülmektedir. Bu durumu öğrencilerin, bağımlılık geliştirmeye başlaması ile daha fazla haz alabilmesi için daha fazla internette vakit geçirmeye başlamaları, bunun sonucu olarak arkadaşları ile daha az vakit geçirmeye, iletişim kurmaya ihtiyaç duymaları ile sosyal ilişkilerinde bozulmalar yaşandığı şeklinde yorumlanabilir.

Öğrencilerin beden imajı ölçeğinden aldıkları toplam puan ortalamaları ve “bedeni olumsuz algılama”, “değerlendirme duyarlılığı”, bedeni değiştirme” alt boyutlarından aldıkları puan ortalamalarının da yüksek olduğu ve genel olarak çalışmaya katılan öğrencilerin beden imajlarının olumsuz olduğu görülmektedir. Öğrencilerin sınıf düzeyleri ve yaş faktörü göz önüne alındığında bazı öğrencilerin ergenlik çağına girdiği bazı öğrencilerin ise ergenliğe geçiş sürecinde olduğu görülmektedir. Bu durumun öğrencilerin özellikle bedenlerinde bir takım fiziksel veya hormonal değişimlerin olması ile birlikte bedenlerine daha fazla odaklanmalarından kaynaklandığı şeklinde yorumlanabilir. Croll (2005: 155) ergenlerin ergenlik döneminde vücutlarında önemli değişimler yaşadıklarından dolayı beden imajlarına değişebilen algılamalar deneyimlediklerini ve özellikle ergenlik döneminde öğrencilerin yapılan dışsal değerlendirmelerden de daha fazla etkilenebilir olması beden imajlarını olumsuz şekilde değerlendirmelerine sebep olduğunu ifade etmektedir.

5.1.1. Akran Zorbalığı Belirleme Ölçeği ve Alt Boyutları ile Demografik Değişkenler Arasındaki Farklılıkların İncelenmesi

Öğrencilerin Akran Zorbalığı Belirleme Ölçeği ve alt boyutlarının, cinsiyet değişkeni açısından bakıldığında anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir. “Kurban” alt boyutu ile cinsiyet arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Erkeklerin, kızlara göre daha fazla “kurban” statüsünde olduğu, daha fazla zorbalığa maruz kaldığı görülmektedir. “Zorba” alt boyutu ve cinsiyet değişkeni açısından bakıldığında da anlamlı bir farklılığa ulaşılmıştır. Erkeklerin, kızlara kıyasla daha fazla “zorba” statüsünde olduğu görülmektedir. Bu durum, fiziksel zorbalıkla ilişkilendirilerek, erkek öğrencilerin ilişkilerinde, oynadıkları oyunlarda veya benliklerini ortaya koyarken daha çok fiziksel güç kullanmalarıyla; rekabetlerini güç ilişkileri üzerinden değerlendirmeleriyle yorumlanabilir. Nitekim erkeklerin fiziksel dışlanma, eşyalara zarar verme gibi zorbalık davranışlarını hem daha fazla yapmaları hem de bu davranışlara maruz kalmaları (Ayas ve Pişkin, 2011: 562) bu görüşü kanıtlamaktadır.

Diğer yandan ergenlik dönemindeki hormonal değişikliklerin davranışsal uyumla ilintili olduğu bilindiğinden (Çelik vd., 2018: 45), özellikle saldırganlıkla ilişkilendirilen testosteronun (Blakemore vd., 2010: 930) zorbalığın erkeklerde daha fazla görülmesine etki ettiği düşünülmektedir. Diğer yandan kızların erkeklere göre sosyal problem çözme (Arı ve Yaban, 2012: 188), iletişim ve empati becerilerinin (Akgün ve Çetin, 2018: 115) yüksek olması da erkeklerin zorbalık davranışlarının yüksek olmasına neden olduğu söylenebilir. Literatüre bakıldığında, Kartal (2008: 712)’in cinsiyet açısından erkek öğrencilerin kız öğrencilere göre hem daha fazla zorbalık yaptığını hem de daha fazla zorbalığa maruz kaldığını ifade etmesi, bu araştırmanın bulgularını desteklemektedir. Diğer yandan Öztürk ve arkadaşları (2014: 57) yaptığı çalışmada erkek öğrencilerin zorbalık puan ortalamalarının kızlara göre daha yüksek olduğunu ifade ederken, kurban olma yönünden ise herhangi bir farklılığa ulaşamamıştır.

Öğrencilerin Akran Zorbalığı Belirleme Ölçeği’nden aldıkları puan ebeveyn tutumu değişkeni açısından değerlendirildiğinde “kurban” alt boyutundan aldıkları puanların ebeveyn tutumu değişkenine göre anlamlı bir farklılığa ulaşılmıştır. Ebeveyn tutumlarından otoriter tutum ortalamaları diğer ebeveyn tutum ortalamalarına göre daha yüksek bulunmuştur. Ebeveynlerin evde katı kurallarının olması, çocukların üzerinde otoriter tutum sergilemesi okul ortamında daha fazla zorbalığa maruz

kaldıklarını göstermektedir. Bu durum, özellikle aile ortamında çocukların ailelerinin istediği şekilde davranmaya zorunlu hissetmeleri, kuralların dışına çıktıklarında cezalandırılma korkuları, duygu ve düşüncelerini rahat bir şekilde ifade edememeleri gibi etmenlerden dolayı otoriteye boyun eğme davranışlarını pekiştirebildiği; dolayısıyla okul ortamında da bu tutum ve davranışlarını devam ettirmeleri sonucunda zorbalığa uğramaya açık hale geldikleri şeklinde yorumlanabilir. Cenkseven Önder ve Yurtal (2008: 821) yaptıkları çalışmada zorbalığa uğrayan öğrencilerin aile içi ilişkilerinde iletişim, duygusal tepki verme, duygusal katılım, davranış kontrolü gibi etmenleri diğer öğrencilere göre daha olumsuz algıladıklarını belirtmektedir. Bu durum araştırma bulgularını desteklediği gibi öğrencilerin özellikle okullarda yaşadığı zorbalığın doğasını da açıklamakta ve öğrencilerin ebeveyn tutum faktörünün önemini göstermektedir. Diğer yandan Karayazı (2024: 67) da ebeveynlerin çocuklarına karşı otoriter veya izin verici tutuma sahip olmalarının öğrencilerin zorbalığa maruz kalma durumları arasında pozitif bir ilişki olduğunu saptamıştır.

Öğrencilerin Akran Zorbalığı Belirleme Ölçeği'nden aldıkları puan ebeveyn tutumu değişkeni açısından değerlendirildiğinde “zorba” alt boyutundan aldıkları puanların ebeveyn tutumu değişkenine göre anlamlı bir farklılığa ulaşılmıştır. İhmalkâr-izin verici ebeveyn tutum puanlarının ortalamaları diğer ebeveyn tutum puanı ortalamalarına göre yüksek çıktığı görülmektedir. Ebeveynlerin aile ortamında izin verici, ihmalkâr tutum veya davranışlar sergiliyor olması, çocukların üzerinde okul ortamında daha fazla zorbalık yapmalarına neden olduğu görülmektedir.

İhmalkâr-izin verici ebeveyn tutumunun yüksek çıkması, ebeveynlerin çocuklarına karşı düşük düzeyde duyarlılık göstermesi, çocuklarına yeteri kadar zaman ayırmaması, okul ya da okul dışı etkinlik ve faaliyetleri ile yeteri kadar ilgilenmemesi, çocuğun temel ihtiyaçları dışında duygusal veya davranışsal yakınlık kurmaması durumlarından dolayı; çocuğun duygusal, davranışsal ve sosyal yönlerinin eksik kalmasına ve bu durumların da çocuğun zorbalık yapmasına katkı sağladığı şeklinde yorumlanabilir. Diğer yandan ebeveynlerin ihmalkâr-izin verici olması çocukta bir otorite boşluğu yarattığı da söylenebilir. Ebeveynlerinden yeteri kadar rehberlik alamayan çocuk, kendi duygu, düşünce veya davranışındaki kontrolünü sağlamada zorlanabilmekte ve bu durumun da zorbaca davranışlar göstermesine sebep olabileceği düşünülmektedir. Tuğran ve Dost (2022: 293)

yaptıkları araştırmada ebeveyn tutumlarında ilginin, denetimin, ilişki ihtiyacının tatmininin çocukların zorba olma davranışlarını azalttığını belirtmesi bu çalışmanın bulgularını destekler niteliktedir. Diğer yandan genel olarak aile içerisinde demokratik havanın hâkim olduğu, çocukla ilgilenildiği, sevgi eylemlerinin gösterildiği ebeveyn tutumlarının benimsendiği ailelerde, çocuklar zorbalık davranışlarını daha az göstermektedir (Yelboğa ve Koçak, 2019: 2311).

Öğrencilerin Akran Zorbalığı Belirleme Ölçeği'nden aldıkları puan algılanan sosyoekonomik düzey değişkeni açısından değerlendirildiğinde “kurban” alt boyutu puanları ile algılanan sosyoekonomik düzey değişkeni arasında anlamlı bir farklılık bulunmazken, “zorba” alt boyutu ile algılanan sosyoekonomik düzey değişkeni arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Bu durumun çalışmanın yapıldığı ilçe açısından yorumlanmasının da önemini göstermektedir. Çalışma İstanbul ilinin Bağcılar ilçesindeki ortaokul öğrencilerine uygulandığı göz önüne alındığında, ilçenin sosyoekonomik düzeyinin genel olarak düşük olduğu söylenebilir. Araştırma bulgularının sosyoekonomik açıdan puan ortalamalarına bakıldığında “yüksek sosyoekonomik düzey”de olan öğrencilerin puan ortalamalarının diğerlerine göre daha yüksek olduğu görülmektedir. Bu durum yüksek sosyoekonomik duruma sahip olan öğrencilerin okul ortamında diğer öğrencilere maddi açıdan, okulda giydiği kıyafetler, okula getirdiği araç veya gereçler konusunda üstünlük kurabilmesine, bahsi geçen konularda arkadaşlarına istenmeyen söz veya davranışlarda bulunabilmesine, üzerlerinde baskı yaratabilmesine, öğrencilerin kendilerini kötü hissetmelerine yol açabileceği şeklinde yorumlanabilir. Özkan ve Çiftçi (2010: 583-584) sosyoekonomik düzeyin düşük olduğu iki okulun araştırmaya dahil edildiği bir çalışmada akran zorbalığının fazla olduğunu tespit etmiştir. Ayrıca araştırma sonucuna göre en az şiddete maruz kalanlar üst-sosyoekonomik düzeyde olan öğrencilerken, sosyoekonomik durumu kötü olan öğrencilerin daha fazla zorbalığa maruz kaldıklarını tespit etmişlerdir. Yapılan araştırmalar ise bulunan bulguların genellikle tersini gösterir niteliktedir. Tippet ve Wolke (2014: 48) yaptıkları araştırmada zorba öğrencilerin düşük sosyoekonomik ailelerde yetiştiğini belirtmektedir. Jansen ve diğerleri (2012: 1) de sosyoekonomik açıdan dezavantajlı ailelerden gelen çocukların zorbalığa karışma riskinin yüksek olduğunu ifade etmektedir.

Öğrencilerin Akran Zorbalığı Belirleme Ölçeği'nden aldıkları puan anne ve baba eğitim durumları değişkeni açısından değerlendirildiğinde babanın eğitim durumu zorbalık ve kurban alt boyut puanları arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır. Öğrencilerin Akran Zorbalığı Ölçeği “kurban” alt boyutu ile anne eğitim durumu değişkeni arasında anlamlı bir farklılık bulunmazken, “zorba” alt boyut puanları ile anlamlı bir farklılığa ulaşılmıştır. Öğrencilerin annelerinin eğitim durumları puan ortalamalarına bakıldığında ilkökul ve ortaokul puan ortalamalarının lise veya üniversite üstü puan ortalamalarına göre daha yüksek olduğu görülmektedir. Bu durum öğrencilerin annelerinin ilkökul veya ortaokul mezunu olmaları zorbalık yapma davranışlarını daha fazla etkilediği sonucunu vermektedir. Gruplar arası farklılığa bakıldığında ise annelerin üniversite ile ortaokul eğitim durumlarının ortaokul lehine anlamlı çıktığı görülmektedir. Annelerin eğitim seviyesi ile bilinçli çocuk yetiştirme, çocuğa kazandırılması gereken sosyal beceriler, çocuğu hayata hazırlama, kendi duygu ve düşüncelerini anlamasının yanı sıra, diğerlerinin de duygu ve düşüncelerini anlamaları gibi durumlarla ilişkili olduğunu düşünüldüğünde; annelerin eğitim seviyesinin düşüklüğü, öğrencilerin tüm bu ifade edilen rehberlik alanlarından yoksun kalmasına dolayısıyla öğrencilerin zorba davranışlarının artmasına sebep olduğu şeklinde yorumlanabilir. Bu çalışmadaki bulguları destekleyen birçok araştırma bulunmaktadır. Jang ve diğerleri (2024: 828) yaptıkları çalışmada annelerin üniversite eğitimi almış olmalarının çocuklarının akran zorbalığı kosunudan koruyucu bir faktör olduğunu, koruyucu etkinin kızlarda daha anlamlı sonuçlar verdiğini ifade etmektedir. Diğer yandan Shams ve diğerleri (2018: 7046) ile Genç ve Aksu (2010: 413) yaptıkları çalışmalarda da annelerin eğitim düzeyi ile öğrencilerin zorbalık davranışları arasında anlamlı bir ilişki olduğunu saptamışlardır.

5.1.2. İnternet Bağımlılığı Ölçeği ve Alt Boyutları ile Demografik Değişkenler Arasındaki Farklılıkların İncelenmesi

İnternet bağımlılığı ölçeği ve alt boyut puanlarının sınıf düzeyi değişkeni açısından sonuçları incelendiğinde “internet bağımlılığı”, “kontrol kaybı” alt boyutu ve “daha fazla online kalma” alt boyut puanları ile sınıf düzeyi değişkeni arasında anlamlı bir farklılık bulunurken, “sosyal ilişkilerde olumsuzluk” alt boyutu puanları ile sınıf düzeyi değişkeni arasında anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır. İnternet bağımlılığı

toplam puanlarının gruplar arası farklılığına bakıldığında iise 6. Sınıf ve 7. Sınıf grupları arasında 7. Sınıflar lehine anlamlı bir farklılığın olduğu görülmektedir. Grupların ortalama puanlarına bakıldığında ise 7. Sınıfların daha yüksek ortalama puanlarına sahip olduğu, puan ortalamalarının 8. Sınıfta düştüğü görülmektedir. Bu durum öğrencilerin liseye geçiş sınavları ile birlikte hedeflerine yoğunlaşmaları, zaman yönetimlerini daha çok sınava yönelik düzenlemeleri ile açıklanabilir. Nitekim yapılan araştırmalar öğrencilerin internet bağımlılığı ile zaman tutumları ve zamanı harcamaya yönelik davranışları arasında negatif yönlü ilişki olduğunu göstermektedir (Alarçin ve Şirin, 2021: 3). Diğer yandan 7. Sınıf öğrencilerinin internet bağımlılığı ve alt boyutları puanlarının yüksek çıkması öğrencilerin okul sınavları haricinde herhangi bir sınavlarının olmayışı, üzerlerinde baskı hissetmemeleri ile de açıklanabilir. Bunun sonucunda öğrencilerin daha fazla boş zamanlarının olması ve ailelerinin de denetim konusundaki eksikliği, 7.sınıf öğrencilerinin diğer sınıf seviyelerine kıyasla daha yüksek düzeyde internet bağımlılığı yaşıyor olmalarına sebep olabileceği düşünülebilir. Araştırmalar öğrencilerin teknolojiye geçirdikleri sürenin ve bağımlılıklarının artmasının serbest zamanları yönetme ile ilişkili olduğunu göstermektedir (Buğra vd., 2023: 71).

Ayrıca Demirel ve diğerleri (2022: 1292) de yaptıkları araştırmada öğrencilerin dijital bağımlılıkları ile zaman yönetimi açısından amaç belirleme, zamanı programlama açısından anlamlı farklılıklara ulaşmıştır. 7. Sınıf öğrencilerinin zaman yönetimi konusunda sorunlar yaşıyor olabileceği düşünüldüğünde ve zaman yönetiminin akademik erteleme davranışları ile negatif ilişkilerinin olması (Aydın ve Koçak, 2016: 17) göz önüne alındığında, öğrencilerin bu sınıf seviyesinde zaman yönetimini etkili planlayamaması ve daha fazla boş zamanlarının olması, kendilerini internet gibi farklı boş zaman aktivitelerine yönlendirdiği şeklinde yorumlanabilir.

İnternet bağımlılığı ölçeği ve alt boyut puanlarının ebeveyn tutumları değişkeni açısından sonuçları incelendiğinde “internet bağımlılığı” toplam puanları “kontrol kaybı” alt boyutu, “daha fazla online kalma isteği” alt boyutu ve “sosyal ilişkilerde olumsuzluk” alt boyut puanları ile ebeveyn tutumları değişkeni arasında anlamlı bir farklılık bulunmaktadır. İnternet bağımlılığı ölçeği ve alt boyutları puanlarının gruplar arası farklılıklarına bakıldığında “kontrolcü” ebeveyn tutumunun lehine hem toplam puanlarda hem de alt boyut puanlarında anlamlı bir farklılığın olduğu görülmektedir. Kontrolcü ebeveyn tutumu düşünüldüğünde ebeveynlerin çocuklarına

karşı aşırı koruyucu bir tutum benimsemeleri, davranışlarını sürekli kontrol etmeleri, yaptıkları davranışları irdelemeleri, yapması gereken sorumlulukları çocuğun yerine yapmaları; çocukta sorumluluk bilincini, sosyal becerilerini sekteye uğrattığı söylenebilir. Böyle bir durumda çocuğun dış dünyada karşılaştığı problemleri çözmede yetersizlik yaşamasının, arkadaş ilişkilerinin bozulmasının çocuğu sanal dünyaya itebildiği şeklinde yorumlanabilir. Özellikle çalışma grubunun ergenlik çağında ve ergenlik çağına geçiş sürecinde olan öğrencilerden oluşması, bu tarzda ebeveynlik durumları ile karşılaşan öğrencilerin bağımsız bir birey olmasını olumsuz etkilediği söylenebilir.

Çelikkaleli (2010: 236) yaptığı araştırmada anne-baba ve çocuk arasındaki iletişimin eksikliğinde çocukların internet bağımlılığı geliştirmesinin etkili olduğunu ifade etmektedir. Çocuğun aile ortamında duygu ve düşüncelerine önem verilmemesi, iletişimin asgari düzeyde olması da araştırma bulgularına istinaden çocuğun internete yönelmesine sebep olduğu şeklinde yorumlanabilir. Diğer yandan Aksoy ve Koçtürk (2019: 68) yaptığı araştırmada patolojik bağımlı olan öğrencilerin, olmayanlara kıyasen ebeveynlerini daha koruyucu / istekçi algıladıkları sonucunu saptamışlardır. Ayrıca Wang ve arkadaşları (2018: 171) yaptıkları araştırmada ebeveyn ve ergen ilişkisinin ergenin duygu düzenleme becerileri ile ilişkili olduğunu ve bunun da internet bağımlılıklarını etkilediklerini belirtmektedir. Son olarak internet bağımlılığı yaşayan öğrencilerin ailelerini otoriter, ihmalkar, daha cezalandırıcı ve az destekleyici algıladıklarına yönelik araştırma bulguları da bulunmaktadır (Doğan vd., 2015: 167; Chou ve Lee, 2017: 137; Li vd., 2014: 393).

5.1.3. Beden İmajı Ölçeği ve Alt Boyutları ile Demografik Değişkenler Arasındaki Farklılıkların İncelenmesi

Beden İmajı Ölçeği ve alt boyut puanlarının ebeveyn tutum değişkeni açısından sonuçları incelendiğinde “beden imajı” toplam puanı “bedeni olumsuz algılama” alt boyutu, “değerlendirme duyarlılığı” alt boyutu, “bedeni olumlu algılama” alt boyutu ve “bedeni değiştirme” alt boyutu puanları ile ebeveyn tutumları değişkeni arasında anlamlı bir farklılık bulunmaktadır. Beden İmajı Ölçeği ve alt boyutları puanlarının gruplar arası farklılıklarına bakıldığında “otoriter” ebeveyn tutumunun lehine, hem

toplam puanlarda hem de alt boyut puanlarında anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir.

Bu durumun öncelikle çocuğun yetiştirilme tarzı ile ilgili olabileceği söylenebilir. Bebeklikten itibaren çocuklarına karşı otoriter bir tutum sergileyen ebeveynlerin çocukların kendilik gelişimlerini ve birey olmalarını engelleyebileceği söylenebilir. Nitekim bireyin geliştirdiği beden algısının kendilik algısı ile ilişkili olması, bedenini korumayı, sahiplenmeyi küçüklükten öğrenen bir çocuğun hem duygusal hem de fiziksel ihtiyaçlarının karşılamasına olanak sağlamaktadır (Toprak, 2023: 25-26). Otoriter ebeveyn tutumuna sahip olan aileler, çocuklarına karşı katı kurallarının ve aşırı müdahale edici davranışlarının, çocuğun atılganlık ve sosyal becerilerini etkileyebileceği, beden ile kendilik algılarının iç içe geçmesine ve beden imajlarının bozulmasına sebebiyet verebileceği şeklinde yorumlanabilir. Webb ve Haycraft (2019: 1) bazı ebeveynlerin çocuklarına yönelik kontrol edici veya kısıtlayıcı beslenme ya da yemek yeme baskısının beden imajları ile ilgili ilişkisini ortaya koymak amacı ile yaptığı araştırmada, bu tutuma sahip olan ebeveynlerin çocuklarının üzerindeki beden imajı açısından risk teşkil ettiğini belirtmektedir. Bu açıdan bakıldığında ebeveynlerin çocuklarının yeme tutumları üzerinde otoriter tutumlar sergilemesi, buna bağlı olarak ebeveynlerin çocuklarının bedenlerine ve yeme davranışlarına yönelik olumsuz söylem ve davranışlarda bulunmaları; bunların çocukları tarafından da içselleştirilmesi beden imajlarının bozulmasına ve vücut memnuniyetsizlikleri yaşamalarına sebep olabileceği düşünülebilir. Yapılan başka bir araştırma da ebeveynlerin çocuklarının kilolarını sınıflandırdığı ve buna yönelik olumlu veya olumsuz iletişim örüntüleri seçtiğini belirtmektedir (Lydecker vd., 2020: 272).

Son olarak araştırma grubunun ergenlerden oluşması, bu dönemdeki öğrencilerin gelişim dönemi gereği bedenlerine daha fazla odaklanmalarına neden olduğu söylenebilir. Nitekim Carter ve diğerleri (2014: 554) yaptıkları araştırmada ergenlerin diğer gelişim dönemlerine kıyasen içselleştirme semptomlarının daha yüksek olduğunu saptamışlardır. Araştırma sonucunun ayrıca beden imajının hem anne hem de baba ile olan etkileşimleri ile içselleştirme belirtileri arasındaki ilişkiye aracılık etmesi, özellikle ergenlik döneminde ebeveynlerin çocuklarına yönelik tutum ve davranışlarının önemini göstermektedir.

Beden İmajı Ölçeği ve alt boyut puanlarının algılanan sosyoekonomik düzey değişkenine göre sonuçlarına bakıldığında “beden algısı” toplam puanı, “bedeni olumsuz algılama” alt boyutu ve “değerlendirme duyarlılığı” alt boyut puanları ile algılanan sosyoekonomik düzey değişkeni arasında anlamlı bir farklılık bulunmaktadır. “Bedeni Olumlu algılama” ve “bedeni değiştirme” alt boyutları ile algılanan sosyoekonomik düzey değişkeni arasında ise anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır. Beden İmajı Ölçeği ve alt boyutları puanlarının gruplar arası farklılıklarına bakıldığında düşük sosyoekonomik düzey grubunun lehine anlamlı farklılığın olduğu görülmektedir.

Araştırma bulgusuna göre ailelerin düşük sosyoekonomik düzeye sahip olduğu algısına sahip öğrencilerin beden imajlarının diğer gruplara kıyasen daha bozuk olduğu, bedenlerini daha olumsuz algıladıkları ve bedenlerini değerlendirmede daha duyarlı oldukları sonucunu verdiği görülmektedir. Bulgular literatürdeki araştırma sonuçları ile örtüşür niteliktedir. Story ve arkadaşlarının (1995: 173) yaptıkları araştırma erkekler ve kadınlar arasında sosyoekonomik düzeyi yüksekliğinin daha fazla kilo memnuniyeti ile ilişkili olduğunu, düşük sosyoekonomik düzey ise daha kötü beden imajı ile ilişkili olduğunu belirtmektedir. Mansur ve arkadaşları (2020: 285) kız ergenlerle yaptığı çalışmada ise düşük ev orta sosyoekonomik altyapıya sahip ergen kızların vücut memnuniyetsizliğinin daha belirgin olduğunu saptamışlardır. Araştırma bulguları dikkate alındığında ergenlerin akran ilişkilerinin bu dönemde kendileri için daha önemli olması, sosyoekonomik durumu düşük ergenlerde bedensel görünümünü akranları ile karşılaştırmaya sebep olabileceği düşünülebilir. Bu durum bedensel görünüm üzerinden olabileceği gibi giyilen kıyafet, aksesuarlardan da kaynaklanabileceği söylenebilir. Diğer yandan sosyoekonomik durum, ergenlerin ideal kabul ettikleri vücut şekli veya boyutuna ulaşabilmek için erişmesi gereken kaynakları etkileyebilmesi de öğrencilerin beden imajlarını etkileyebileceği yorumu yapılabilir. Son olarak düşük sosyoekonomik duruma sahip çocuk ve ergenlerin aşırı kilolu olma olasılıklarının yüksek olmasının ve daha kötü beslenme şartlarına sahip olmalarının (O’Dea ve Caputi, 2001: 521), fiziksel görünümünü etkileyerek beden imajlarında da bozulmalara sebep olabileceği söylenebilir.

5.1.4. Akran Zorbalığı Ölçeği ve Alt Boyutları, Beden İmajı Ölçeği Alt Boyutları ve İnternet Bağımlılığı Ölçeği Alt Boyutları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Akran Zorbalığı Ölçeği ve alt boyutları ile İnternet Bağımlılığı Ölçeği ve alt boyutları arasındaki ilişkiye bakıldığında internet bağımlılığı toplam puanı ile akran zorbalığı ölçeği alt boyutlarından “kurban ve “zorba” alt boyutları arasında pozitif ve orta düzeyde anlamlı bir ilişki olduğu bulunmuştur. İnternet bağımlılığı alt boyutu “kontrol kaybı” ile “kurban” ve “zorba” alt boyutları arasında da pozitif ve orta düzeyde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Benzer şekilde internet bağımlılığı alt boyutlarından “daha fazla online kalma isteği” ve “sosyal ilişkilerde olumsuzluk” alt boyutları da akran zorbalığı alt boyutlarından “zorba” ve “kurban” alt boyutları pozitif ve anlamlı ilişkiye sahiptir.

Genel olarak literatüre bakıldığında akran zorbalığı ile internet bağımlılığını ele alan araştırmaların araştırma bulguları ile örtüşür nitelikte olduğu görülmektedir. Sezen ve Murat (2018: 160-161) yaptıkları çalışmada internet bağımlılığı ile akran zorbalığının tüm alt boyutlarından elde edilen puanlar arasında pozitif ve anlamlı ilişkiler saptamıştır. Altundağ (2016: 27) da yaptığı araştırmada ergenlerin problemli internet kullanımları ile zorba ve kurban olma arasında anlamlı bir ilişki bulmuştur. Hazar ve Ekici (2021: 1) çocukların dijital oyun bağımlılıkları ile zorbalık bilişleri arasındaki ilişkiyi inceledikleri araştırmada çocukların dijital oyun bağımlılıklarının arttıkça zorbalık bilişlerine ilişkin toplam puanlarının da arttığını tespit etmiştir.

Akran Zorbalığı Ölçeği ve alt boyutları ile Beden İmajı Ölçeği ve alt boyutları arasındaki ilişkiye bakıldığında “beden imajı” toplam puanları ile “kurban” alt boyutu puanları arasında orta düzeyde, pozitif ve anlamlı bir ilişki varken, “beden imajı” toplam puanları ile “zorba” alt boyutu puanları arasında zayıf ve pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Beden imajı alt boyutlarından “bedeni olumsuz algılama” alt boyutu, “kurban” alt boyutu ile pozitif, orta düzeyde anlamlı bir ilişkiye sahipken “zorba” alt boyutu ile zayıf ve anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Beden imajı alt boyutlarından “değerlendirme duyarlılığı” alt boyutu “kurban” alt boyutu ile pozitif, zayıf ve anlamlı bir ilişki bulunurken, “zorba” alt boyutu ile anlamlı bir ilişkiye sahip olduğu görülmektedir. Beden imajı “bedeni değiştirme” alt boyutu ile “kurban” ve “zorba” alt boyutları ile pozitif, zayıf ve anlamlı ilişki bulunmuştur. Son

olarak beden imajı “bedeni olumlu algılama” alt boyutu ile “kurban” ve “zorba” alt boyutları arasında anlamlı bir ilişkinin olmadığı bulunmuştur.

Öğrencilerin beden imajlarının “kurban” alt boyutunun “zorba” alt boyutuna kıyasen daha güçlü ilişkilere sahip olması, öğrencilerin bedenlerine yönelik zorbalığa maruz kalmaları, fiziksel, sözel, ilişkisel söz veya eylemlerle daha sık karşılaşmaları sonucunda beden imajlarının da olumsuz etkilendiği şeklinde yorumlanabilir. Bakıldığında bu çalışmada beden imajı ölçeği alt boyutlarından “bedeni olumsuz algılama” alt boyutu ile “kurban” alt boyutunun daha güçlü ilişkiye sahip olması bu görüşleri de destekler niteliktedir. Day ve arkadaşları (2022: 985) yaptığı kapsamlı bir araştırmada, alay ve zorbalık mağduriyeti ile yeme bozukluğu ve beden imajı bozukluğu arasındaki ilişkinin niceliksel analizlerini içeren 79 makaleyi incelemişlerdir. Genel olarak çalışma sonucu bedeni ve kilosu ile ilgili alay edilen veya zorbalığa maruz kalan ergenlerin olumsuz beden imajı yaşama olasılıklarının daha yüksek olduğunu göstermektedir. Brixval ve arkadaşları (2012: 126) da benzer şekilde 11-15 yaş arası çocuklar üzerinde yaptıkları çalışmada beden imajının zorbalığa maruz kalma ile arasındaki ilişkinin istatistiksel olarak anlamlı olduğunu bulmuşlardır. Son olarak Holubcikova (2015: 1035) vücutlarından memnun olmayan ergenlerin kendilerini daha fazla kilolu hissetmelerinden dolayı pasif ya da tepkisel kurban olma olasılıklarının yüksek olduğunu ifade etmektedir.

İnternet Bağımlılığı Ölçeği ve alt boyutları ile Beden İmajı Ölçeği alt boyutları arasındaki ilişkinin sonuçlarına bakıldığında “beden imajı” toplam puanları ile “internet bağımlılığı” toplam puanları arasında pozitif ve orta düzeyde bir ilişki olduğu bulunmuştur. Beden imajı toplam puanı ile internet bağımlılığı “kontrol kaybı”, “daha fazla online kalma isteği”, sosyal ilişkilerde olumsuzluk” alt boyutları arasında da pozitif ve orta düzeyde bir ilişki bulunmaktadır. İnternet bağımlılığı toplam puanı ile beden imajı “bedeni olumsuz algılama”, “değerlendirme duyarlılığı”, “bedeni değiştirme” alt boyutları arasında pozitif ve orta düzeyde bir ilişki bulunurken, “bedeni olumlu algılama” alt boyutu ile anlamlı bir ilişki bulunmamıştır.

Araştırma bulguları öğrencilerin internet bağımlılıklarının arttıkça beden imajlarının bozulduğu sonucunu vermektedir. İnternetin, bireylerin beden imajlarına etki edebildiği bir bağlam sunduğu (Rodgers vd., 2013, 56) görüşü dikkate alındığında, özellikle sosyal medyanın, ergenlerin ideal bedene yönelik birçok uyaran, mesaj ve

görsel ile karşılaşılıyor olmaları beden imajlarını olumsuz yönde etkileyebileceği söylenebilir. Diğer yandan Baltacı ve arkadaşlarının (2021: 135) yaptıkları araştırma öğrencilerin internet bağımlılığı ile sosyal görünüş kaygısı arasında pozitif ilişkinin olduğunu göstermektedir. Öğrencilerin internet bağımlılıkları sosyal görünüş kaygılarının artmasına neden olması, diğerlerine nasıl göründüklerine dair daha fazla meşguliyet yaşamalarına, insanların bedenleri veya fiziksel özellikleri ile ilgili söylediklerine daha duyarlı hale gelmesine neden olduğu söylenebilir. Bu durumun da bireylerin beden imajlarını etkileyebileceği yorumu yapılabilir. Literatür incelendiğinde ise araştırma bulguları ile örtüşecek çalışmaların olduğu görülmektedir. Koronczai ve arkadaşları (2013: 259) yaptıkları araştırmanın sonucunda bireylerin internet kullanımına yönelmesinde fiziksel görünümünden duyulan memnuniyetsizliğin önemli bir rolü olduğunu tespit etmişlerdir. Benzer bir şekilde diğer araştırmalar da öğrencilerde internet bağımlılığının beden imajı memnuniyeti ile ilişkili olduğunu, bedenden duyulan memnuniyetin, ruh sağlığını etkilediğini, bireylerin beden imajlarını bozduğunu göstermektedir (Ayran vd., 2021: 199; Rezvaniyan ve Rahimzadeh, 2003: 2).

5.1.5. Beden İmajı ve İnternet Bağımlılığının Akran Zorbalığının Yordamasına İlişkin Değerlendirme

İnternet bağımlılığı ölçeğinin akran zorbalığını anlamlı bir biçimde yordayıp yordamadığına bakıldığında, internet bağımlılığı akran zorbalığını “kurban” alt boyutu puanlarındaki varyansın %12, zorba alt boyutundaki puanların varyansının ise %15’ini açıkladığı görülmektedir.

Araştırma bulgularına “kurban” alt boyutu açısından bakıldığında internet bağımlılığı faktörünün sosyal beceriler (Ayyıldız vd., 2023: 73), yalnızlık (Batıgün ve Hasta, 2010: 213), sosyal özgüven eksikliği (İskender, 2018: 1) sosyal destek (Wang ve Wang, 2013: 843) gibi faktörlerle ilişkili olması, öğrencilerin bahsedilen alanlarda sorunlar yaşamamasından kaynaklı internet bağımlılığı davranışları geliştirebilecekleri söylenebilir. Öğrencilerin internet bağımlılığı geliştirmeleri, özellikle kendini savunma, istenmeyen durumlarda hayır diyememe, sosyal ve atılganlık becerileri gibi özelliklerinin sekteye uğrayabileceği düşünüldüğünde, okullarda daha fazla kurban rolüne girebileceği öngörülebilir.

Diğer yandan araştırma bulgusuna “zorba” alt boyutu açısından bakıldığında, ergenlerin daha önceleri dışarıda, sokaklarda yaptıkları oyun etkinliklerinin yerini internetin, sanal âlemin, bilgisayar oyunlarının alması (Irmak ve Erdoğan, 2016), öğrencilerin internet bağımlılıklarının da oluşmasına katkı sağladığı söylenebilir. Öğrencilerin internet bağımlılıklarının problem çözme becerileri (Ekinci, 2014:607), duygu düzenleme (Yıldız, 2017: 66), duygusal öz farkındalık (Tolan vd., 2022: 487) gibi faktörlerle ilişkili olması, öğrencilerin internette geçirdikleri süre arttıkça bahsedilen becerilerinin olumsuz etkilenmesine yol açabileceği söylenebilir. Bu durumun öğrencilerde bahsedilen alanlarda yaşadıkları eksikliklerden dolayı arkadaşlık ilişkilerini de olumsuz etkileyebileceği, öğrencilerin arkadaşları ile yaşadıkları problemleri çözmekte sorunlar yaşacağı, ikili ilişkilerinde karşı tarafın duygularını sağlıklı bir şekilde hissedemeyeceği gibi sebeplerden dolayı var olan sorunlarını olumsuz söz veya eylemlerle çözebileceği şeklinde yorumlanabilir. Ayrıca öğrencilerin oynadıkları bilgisayar oyunlarının daha fazla şiddet içerikli olması, bilgisayarlardaki şiddet içerikli oyunların ise çocukların saldırganlık düzeyleri üzerinde etkili olması (Zheng ve Zhang, 2016: 1747) öğrencilerin okullarda zorbalık davranışlarının da göstermesini öngördüğü düşünülebilir.

Nwanosike ve diğerlerinin (2022) yaptığı regresyon çalışması, internette oyun oynama bozukluğunun, risk alma davranışlarını ve sosyal zorbalığı pozitif yönde yordadığını göstermektedir İnsanların internet oyunlarına bağımlı hale geldikçe ve daha fazla risk aldıkça zorba olma olasılıklarının artması bu araştırma bulgularını da destekler niteliktedir. Ayrıca Casas ve diğerlerinin (2013: 580) yaptığı araştırma da internet bağımlılığının zorbalığı yordadığını göstermektedir. Öğrencilerin internette kontrol kaybı yaşamalarının, internette daha fazla vakit geçirmelerinin zorbalık mağduriyetini de öngördüğü araştırmanın bir diğer bulgusudur.

Öğrencilerin beden imajı düzeylerinin akran zorbalığı düzeylerini anlamlı bir biçimde yordayıp yordamadığı incelenmiş, beden imajı ölçeği puanlarının akran zorbalığı ölçeği kurban alt boyutu puanlarındaki varyansın %20’sini; zorba alt boyutu puanlarındaki varyansın ise %2’sini açıkladığı görülmüştür. Beden imajı olumsuz olan bireylerin kendilerini sevme ve öz yeterlik bileşenlerinden oluşan benlik saygıları (Tafarodi, 1998: 1181-1196) düşük olmakta (Polat, 2007; Oktan ve Şahin, 2010), bu durum ise bireyin kendini değersiz görmesine ve sosyalleşme konusunda yetersizlik yaşamasına sebep olmaktadır (Blatt ve Zuroff: 1992). Yolaç ve

diğerlerinin (2008) yapmış oldukları çalışmada olumsuz beden algısına sahip olan bireylerin sosyal kaygı ve sosyal kaçınma yaşadıkları bulgulanmış, Öngören (2015) ise beden algıları düşük olan bireylerin sosyal ortamlardan kaçındıklarını bildirmiştir. Bu çalışmanın sonuçlarına bakıldığında, olumsuz beden imajının, zorbalık yapmaya nispeten zorbalığa uğramayı daha fazla ön gördüğü gözlenmiştir. Bu durum, olumsuz beden imajının, zorbalığa uğrayan öğrencilerin içe dönük, çekingen ve düşük öz güven (Kılıç ve Kılıç, 2013: 27; Ögel Tan ve Ege, 2006: 58) özellikler göstermesine katkı sağladığı; bir diğer ifadeyle zorbalığa karşı koyabilecek etkili iletişim, problem çözme ve atılganlık becerilerini sergileyemedikleri için kurban statüsünde kalmalarına yol açabileceği yorumuyla açıklanabilir.

Bununla beraber, olumsuz beden imajına sahip öğrencilerin zorbalık yapma davranışının, kendi beden memnuniyetsizliklerinin yaratmış olduğu gerilimin kendilerinden güçsüz algıladıkları kişilere yöneltmeleriyle açıklanabileceği düşünülmektedir. Bir başka ifadeyle, zorba öğrencilerin olumsuz beden algısıyla azalan benlik saygısını yükseltmek için diğerleriyle yaşadıkları iletişim sorunlarında agresif ve şiddete eğilimli dışsallaştırılmış problemler gösterdiği düşünülmektedir. Nitekim Spade (2007: 74-75) zorbalık davranışları ve benlik saygısı arasındaki ilişkiyi incelediği çalışmasında zorbalık davranışları ile benlik saygısı arasında anlamlı derecede olumsuz ilişki olduğunu tespit etmesi bu görüşü kanıtlar niteliktedir.

5.2. Öneriler

1. Zorbalığın, zorba ve kurban üzerindeki etkilerinin geniş kapsamlı olması, öğrencilerin fiziksel ve psikolojik sağlığını olumsuz etkileyebilmektedir. Aileleri akran zorbalığının doğası ve etkileri konusunda bilinçlendirmek; okullarda öğrencilere atılganlık ve sosyal beceriler kazandırmak amacıyla kapsayıcı önleme ve müdahale çalışmaları yapılması önerilir.
2. Çalışmada kurban ve zorba davranışlar gösteren öğrencilerin ebeveynlerini otoriter olarak algıladıkları bulunmuştur. Buna göre ebeveynleri aile içi iletişim becerileri konusunda bilinçlendirecek psikoeğitim çalışmalarının artırılması gerektiği düşünülmektedir.

3. Çalışmada ailelerini yüksek sosyo-ekonomik düzeyde algılayan öğrencilerin, düşük ve orta sosyo-ekonomik düzeye nispeten daha fazla zorba davranışlar gösterdiği görülmüştür. Bu sebeple, öğrencilerin öz güven ve duygudaşlık becerilerini iyileştirici çalışmaların planlanması ve uygulanması psikoloji alan çalışanlarına, ebeveynlere ve eğitimcilere öneridir.
4. Okul Psikolojik Danışmanları tarafından öğrencilere yönelik hedef belirleme ve zaman yönetimi becerilerini geliştirici çalışmalarının artırılmasının; velilere yönelik ise sınır koyma eğitimi verilmesinin internet bağımlılığının önlenmesinde önemli katkılar sağlayacağı düşünülmektedir.
5. Bu çalışmada otoriter ebeveyn tutumunun öğrencilerin beden imajlarını olumsuz yönde etkilediği görülmüştür. Buna göre, ebeveynlere çocuklarının gelişim dönemi özellikleriyle ilgili Okul Psikolojik Danışmanları tarafından eğitimlerin verilmesi, beden imajı konusunda risk grubunda olan ergenlerin, bedenlerini anlama ve kabul noktasında ebeveyn desteği almalarını sağlaması açısından önemlidir.
6. Elde edilen bulgulara göre öğrencilerin sosyoekonomik düzeylerini düşük olarak algılamalarının, beden imajlarını olumsuz etkilediği görülmektedir. Buna göre sosyo-ekonomik olarak dezavantajlı olan öğrencilerin sosyal yardım hizmetlerine erişmesiyle ilgili okul ve bakanlık nezdinde çalışmaların yapılması önerilir.

KAYNAKÇA

- Açıkgöz, T. (2017). *Ortaokul öğrencilerinde akran zorbalığı ile okula karşı tutum (Kartepe ilçesi örneği)* (Doktora Tezi). Sakarya Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sakarya.
- Adana, F. ve Kutlu, Y. (2010). Anne-Baba Tutumlarının Adolesanların Kendilik Kavramı Üzerine Etkisi. *Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi*, 12(2), 18-23.
- Akcan, A. ve Odabaş, N. (2022). Farklı Beden Kütle İndeksine Sahip Ergenlerde Akran Zorbalığı. *Halk Sağlığı Hemşireliği Dergisi*, 4(2): 159-174.
- Akgün, R. ve Çetin, H. (2018). Üniversite Öğrencilerinin İletişim Becerilerinin Ve Empati Düzeylerinin Belirlenmesi. *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*: 7(3).
- Akgün, S. (2005). *Akran zorbalığının anne-baba tutumları ve anne-baba ergen ilişkisi açısından değerlendirilmesi* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Aksoy, A. N. ve Koçtürk, M. (2019). Ebeveyn Tutumlarını Algılama Ve İnternet Bağımlılığı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(4): 63-70.
- Aksüt, M. ve Batur, Z. (2007). İnternet Perspektifinde Ergenlerin Sosyalleşme Ve İletişim Kurma Süreci. *Akademik Bilişim '07-IX. Akademik Bilişim Konferansı Bildirileri*, 31: 39-43
- Alarçin, E. Y. ve Şirin, H. (2021). Üniversite Öğrencilerinde İnternet Bağımlılığı Ve Zaman Yönetimi İlişkisi. *Öneri Dergisi*, 16(55): 95-124.
- Alex-Hart, BA, Okagua, J., & Opara, PI (2015). Port Harcourt'taki Ortaokullarda Zorbalığın Yaygınlığı. *Uluslararası Ergen Tıbbı Ve Sağlığı Dergisi*, 27 (4): 391-396.

- Alımcı, D. (2018). *Ortaokul öğrencilerinin akran zorbalığı ve sosyal görünüş kaygıları ile kendine saygıları arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Aliyev, B. ve Türkmen, A. (2014). Parent, Peer And Media Effect On The Perception Of Body Image İn Preadolescent Girls And Boys. *Universal Journal of Psychology*, 2(7): 224-230.
- Altınok, A. ve Kara, A. (2017). Beden İmajı İle Psikolojik Belirti Düzeyi Ve Kişilerarası Tarz Arasındaki İlişkiler: Alternatif Modeller. *Düşünen Adam*, 30(3): 170-180.
- Altundağ, Y. (2016). Lise Öğrencilerinde Sanal Zorbalık Ve Problemlı İnternet Kullanımı İlişkisi. *Online Journal Of Technology Addiction And Cyberbullying*, 3(1): 27-43.
- American Psychiatric Association (2013) Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders— Text Revision. 5th ed. DC
- Anderson, M., & Hughes, H. M. (1989). Parenting Attitudes And The Self-Esteem Of Young Children. *The Journal Of Genetic Psychology*, 150(4): 463-465.
- Andiç, S. ve Batıgün, A. D. (2019). DSM-5 Tanı Ölçütleri Temelinde İnternet Bağımlılığı Ölçeği'nin Geliştirilmesi: İnternet Oyun Oynama Bozukluğu Açısından Bir Değerlendirme. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 32(1): 33-42.
- Andsager, J. L. (2014). Research Directions İn Social Media And Body İmage. *Sex Roles*, 71: 407-413.
- Arı, M. ve Yaban, H. (2012). 9-11 Yaşındaki Çocukların Sosyal Problem Çözme Becerilerinde Cinsiyet Ve Yaş Farklılıkları. *Eğitim ve Bilim*: 37(164).
- Aslan, H. ve Koç, Z. (2018). Ortaokul Öğrencilerinin Beden İmajı Ve Sosyal Kaygı Düzeyleri. *Eğitim Kuram ve Uygulama Araştırmaları Dergisi*, 4(3): 65-77.
- Ata, R. N., Ludden, A. B., & Lally, M. M. (2007). The Effects Of Gender And Family, Friend, And Media Influences On Eating Behaviors And Body İmage During Adolescence. *Journal of Youth and Adolescence*. 36: 1024-1037.

- Ateş, B. ve Sağar, M. E. (2021). Üniversite Öğrencilerinde Bilişsel Esneklik Ve Duygu Düzenleme Becerilerinin İnternet Bağımlılığı Üzerindeki Yordayıcı Rolü. *Uşak Üniversitesi Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 7(1): 87-102.
- Ayas, T. ve Pişkin, M. (2011). Investigation Of Bullying Among High School Students With Regard To Sex, Grade Level And School Type. *Elementary Education Online*, 10(2): 550-568.
- Aydın, K. S. ve Koçak, S. (2016). Üniversite Öğrencilerinin Zaman Yönetimi Becerileri İle Akademik Erteleme Düzeylerinin İncelenmesi. *Uşak Üniversitesi Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 2(3): 17-38.
- Aypay, A., Durmuş, E. ve Aybek, E. C. (2016). Akran Zorbalığı, Okul Tükenmişliği Ve Ebeveyn İzlemesi Arasındaki İlişki. *Journal of International Social Research*, 9(43): 1389-1396.
- Ayran, G., Süleyman, Z., Avcı, Ü. ve Arık, U. (2021). The Effect Of Internet Addiction On Eating Attitude And Body İmage İn University Students. *Journal Of Child And Adolescent Psychiatric Nursing*, 34(3): 199-205.
- Ayyıldız, T., Gemicioğlu, Ş. H., Topçu, F., Demir, A. ve Kaya, K. N. (2023). Ortaokul Düzeyindeki Çocuklarda İnternet Bağımlılığının Sosyal Beceri Düzeyi İle İlişkisi. *Bağımlılık Dergisi*, 24(1): 73-84.
- Bahtiyar, M. (2021). Üniversite Öğrencilerinde Sosyal Karşılaştırma, Sosyal Medya Tutumu Ve Beden İmgesi İlişkisinin İncelemesi. *Online Journal of Technology Addiction and Cyberbullying*, 8(2): 23-38.
- Bakhshi, S. (2011). Women' S Body İmage And The Role Of Culture: A Review Of The Literature. *Europe's Journal of Psychology*, 7(2): 374-394.
- Baltacı, U. B., Yılmaz, M., ve Tras, Z. (2021). The Relationships Between Internet Addiction, Social Appearance Anxiety And Coping With Stress. *International Education Studies*, 14(5): 135-144.
- Bardone-Cone, A. M., Harney, M. B., & Sayen, L. (2011). Perceptions Of Parental Attitudes Toward Body And Eating: Associations With Body İmage Among Black And White College Women. *Body image*, 8(2): 186-189.

- Barzilay, S., Klomek, A. B., Apter, A., Carli, V., Wasserman, C., Hadlaczky, G., ... & Wasserman, D. (2017). Bullying Victimization And Suicide İdeation And Behavior Among Adolescents İn Europe: A 10-Country Study. *Journal of Adolescent Health*, 61(2): 179-186.
- Başdaş, Ö. ve Özbey, H. (2020). Ergenler Arasında Dijital Oyun Bağımlılığı, Obezite Ve Sosyal Kaygı. *Psikiyatri Hemşireliği Arşivi*, 34 (2): 17-20.
- Batıgün, A. D. ve Hasta, D. (2010). İnternet Bağımlılığı: Yalnızlık Ve Kişilerarası İlişki Tarzları Açısından Bir Değerlendirme. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 11(3): 213-219.
- Bayar, Ö. (2019). Üniversite Öğrencilerinde Beden İmajı, Öz-Şefkat, Depresif Duygulanım Ve Cinsiyet. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 46(46): 175-190.
- Bayraktar, F. (2006). İlköğretimde Zorbalık Ve Kurban Olma: Ergenlik Öncesi Çocuklarda Zorbaların, Kurbanların, Zorba/Kurbanların Ve Katılmayan Grubun Karşılaştırılması. *Türk Psikoloji Bülteni*, 12(38): 43-58.
- Bayraktutan, F. (2005). *Aile içi ilişkiler açısından internet kullanımı* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Beard, K. W., & Wolf, E. M. (2001). Modification İn The Proposed Diagnostic Criteria For Internet Addiction. *Cyberpsychology & behavior*, 4(3): 377-383.
- Besag, V. E. (1989). *Bullies And Victims İn Schools. A Guide To Understanding And Management*, England, Open University Press: 13-14
- Blakemore, S. J., Burnett, S., & Dahl, R. E. (2010). The Role Of Puberty İn The Developing Adolescent Brain. *Human brain mapping*, 31(6): 926-933.
- Blatt, S. J., & Zuroff, D. C. (1992). *Interpersonal Relatedness And Self-Definition: Two Prototypes For Depression*. *Clinical Psychology Review*, 12(5): 527-562.
- Bölükoğlu, İ. (2019). *Beden imajı ile anne baba tutumu, kişilik özellikleri, içsel ego durumları ve demografik özellikler arasındaki ilişkilerin incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Arel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

- Branch, S., Ramsay, S. ve Barker, M. (2013). İşyerinde Zorbalık, Mobbing Ve Genel Taciz: Bir İnceleme. *Uluslararası Yönetim İncelemeleri Dergisi* , 15 (3): 280-299.
- Brixval, C. S., Rayce, S. L., Rasmussen, M., Holstein, B. E., & Due, P. (2012). Overweight, Body İmage And Bullying—An Epidemiological Study Of 11-To 15-Years Olds. *The European Journal Of Public Health*, 22(1),: 26-130.
- Buğra, A, Ayhan, R., Orhan, R. ve Öçalan, M. (2023). Üniversite Öğrencilerinin Serbest Zaman Yönetimi İle Teknoloji Bağımlılık Düzeylerinin İncelenmesi. *Uluslararası Kültürel Ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 9(1): 71-84.
- Bulgurcu, S. (2011). *İstanbul ilinde bir ilköğretim okulunda 6–8. sınıflarda akran zorbalığı sıklığının araştırılması* (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Burnukara, P. ve Uçanok, Z. (2012). İlk Ve Orta Ergenlikte Akran Zorbaligi: Gerçeklestigi Yerler Ve Bas Etme Yollari. *Turk Psikoloji Yazilari*, 15(29): 68.
- Canbaz, S., Sunter, T., Peksen, Y. ve Canbaz, M. A. (2009). Prevalence Of The Pathological Internet Use İn A Sample Of Turkish School Adolescents. *Iranian J Publ Health*, 38(4): 64-71.
- Cankardaş, S. (2019). Kadın Ve Erkeklerde Olumsuz Değerlendirilme Korkusunun Belirlenmesinde Algılanan Ebeveyn Tutumları Ve Benlik Saygısının Rolü. *Psikoloji Çalışmaları*, 39(1): 79-97.
- Caplan, S. E. (2003). Preference For Online Social İnteraction: A Theory Of Problematic İnternet Use And Psychosocial Well-Being. *Communication Research*, 30(6): 625-648. doi: 10.1177/0093650203257842
- Carter, J. S., Smith, S., Bostick, S., & Grant, K. E. (2014). Mediating Effects Of Parent–Child Relationships And Body İmage İn The Prediction Of İnternalizing Symptoms İn Urban Youth. *Journal Of Youth And Adolescence*, 43: 554-567.

- Casas, J. A., Del Rey, R., & Ortega-Ruiz, R. (2013). Bullying And Cyberbullying: Convergent And Divergent Predictor Variables. *Computers In Human Behavior*, 29(3). 580-587.
- Cash, T. F., Pruzinsky, T., Grazer, F. M., & Sorensen, C. L. (1991). Body Images: Development, Deviance, And Change. *Plastic and Reconstructive Surgery*, 88(2): 367.
- Cenkseven Onder, F. ve Yurtal, F. (2008). An Investigation of the Family Characteristics of Bullies, Victims, and Positively Behaving Adolescents. *Educational Sciences: Theory and Practice*, 8(3): 821-832.
- Ceyhan, E. (2008). Ergen ruh açısından bir risk faktörü: İnternet bağımlılığı. *Çocuk ve Ergen Ruh Sağlığı Dergisi*, 15(2): 109-116.
- Cheng, C., & Li, A. Y. L. (2014). Internet Addiction Prevalence And Quality Of (Real) Life: A Meta-Analysis Of 31 Nations Across Seven World Regions. *Cyberpsychology, behavior, and social networking*, 17(12): 755-760.
- Chia, D. X., Ng, C. W., Kandasami, G., Seow, M. Y., Choo, C. C., Chew, P. K., ... & Zhang, M. W. (2020). Prevalence Of İnternet Addiction And Gaming Disorders İn Southeast Asia: A Meta-Analysis. *International Journal Of Environmental Research And Public Health*, 17(7): 2582.
- Chiu S, Lee J, Huang D (2004) Video Game Addiction İn Children And Teenagers İn Taiwan. *Cyberpsychol Behav*, 7: 571-581.
- Chou C, Tsai MJ (2007) Gender Differences İn Taiwan High School Students' Computer Game Playing. *Comput Human Beha*, 23: 812-824.
- Chou, C., & Lee, Y. H. (2017). The Moderating Effects Of İnternet Parenting Styles On The Relationship Between İnternet Parenting Behavior, İnternet Expectancy, And İnternet Addiction Tendency. *The Asia-Pacific Education Researcher*, 26: 137-146.
- Chou, C., Condron, L., & Belland, J. C. (2005). A Review Of The Research On İnternet Addiction. *Educational psychology review*, 17: 363-388.

- Cole, J. C., Cornell, D. G., & Sheras, P. (2006). Identification Of School Bullies By Survey Methods. *Professional School Counseling*, 9(4): 305-313.
- Coloroso, B. (2003). The Bully, The Bullied And The Bystander. *HarperResource: New York*.
- Coloroso, B. (2015). The Bully, The Bullied, And The Not-So-Innocent Bystander. *Akses Pada*, 25.
- Croll, J. (2005). Body İmage And Adolescents. *Chest (in)*, 40(35): 50.
- Çakır, Ö., Ayas, T. ve Horzum, M.B. (2011) Üniversite Öğrencilerinin İnternet Ve Oyun Bağımlılıklarının Çeşitli Değişkenlere Göre İncelenmesi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 44: 95-117.
- Çay, E. (2022). *Ergenlerde internet bağımlılığının sosyal duygusal sağlık ve bilinçli farkındalık düzeylerine etkisi* (Yüksek Lisans Tezi). Bezmialem Vakıf Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Çelik, E. ve Şenay Güzel, H. (2018). Ergenlerde Sosyal Görünüş Kaygısı İle Mükemmeliyetçilik Arasındaki İlişki: Benlik Saygısının Aracı Rolü. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 16(2): 235-256.
- Çelik, G., Tahiroğlu, A. ve Avcı, A. (2008). Ergenlik Döneminde Beynin Yapısal ve Nörokimyasal Değişimi. *Klinik Psikiyatri Dergisi*: 11(1).
- Çelikkaleli, Ö. (2010). Ergenlerin Arkadaş Bağlılığı Ve İnternet Bağımlılığının Cinsiyet Ebeveyn Tutumu Ve Anne Baba Eğitim Düzeylerine Göre İncelenmesi. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 19(3): 225-240.
- Çetinkaya, S., Nur, N., Ayvaz, A., Özdemir, D. ve Kavakcı, Ö. (2009). Sosyoekonomik Durumu Farklı Üç İlköğretim Okulu Öğrencilerinde Akran Zorbalığının Depresyon Ve Benlik Saygısı Düzeyiyle İlişkisi. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 10(2): 151-158.
- Çınar, Ç. Y. ve Mutlu, E. (2019). İnternet Bağımlılığının Benlik Saygısı, Dikkat, Gelişmeleri Kaçırma Korkusu, Yaşam Doyumu Ve Kişilik Özellikleri İle İlişkisi. *Bağımlılık Dergisi*, 20(3): 133-142.

- Çok, F. (1990). Body Image Satisfaction In Turkish Adolescents. *Adolescence*, 25(98): 409.
- Datta, S., Guria, P., Mondal, K. & Mitra, N. (2024). Sosyal Medya Ve Akran Baskısının Beden İmajı Üzerindeki Psiko-Sosyal Etkileri. *IJPR*, 6 (1): 17-21.
- Davis, R. A. (2001). A Cognitive-Behavioral Model Of Pathological Internet Use. *Computers in Human Behavior*, 17: 187-195. doi: 10.1016/S0747-5632(00)00041-8
- Davison, TE. & McCabe, M.P. (2006). Ergen Beden İmajı Ve Psikososyal İşlevsellik. *Sosyal Psikoloji Dergisi*, 146 (1): 15-30.
- Day, S., Bussey, K., Trompeter, N., & Mitchison, D. (2022). The Impact Of Teasing And Bullying Victimization On Disordered Eating And Body Image Disturbance Among Adolescents: A Systematic Review. *Trauma, Violence, & Abuse*, 23(3): 985-1006.
- deLara, EW (2019). Çocuklukta Yaşanan Zorbalığın Genç Yetişkinler İçin Ruh Sağlığı Ve İlişkiler Üzerindeki Sonuçları. *Çocuk ve Aile Çalışmaları Dergisi*, 28: 2379-2389.
- Demez, G. (2012). Medyada Yeni Sağlık Anlayışları Ve Kadın Bedeninin Temsili. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 9(1): 512-532.
- Demir, Y. ve Kutlu, M. (2017). İnternet Bağımlılığı, Akademik Erteleme Ve Akademik Başarı Arasındaki İlişkiler. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 61: 91-105.
- Demirel, M., Er, Y., Kaya, A. ve Çuhadar, A. (2022). Dijital Bağımlılık Ve Boş Zaman Yönetiminin Günlük Hayata Etkisinin İncelenmesi. *Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 13(3): 1292-1306.
- Derin, S. ve Bilge, F. (2016). Ergenlerde İnternet Bağımlılığı Ve Öznel İyi Oluş Düzeyi. *Turkish Psychological Counseling and Guidance Journal*, 6(46): 35-51.

- Dogan, H., Bozgeyikli, H. ve Bozdas, C. (2015). Perceived Parenting Styles As Predictor Of Internet Addiction İn Adolescence. *International Journal Of Research İn Education And Science*, 1(2): 167-174.
- Doğan, T., Sapmaz, F. ve Totan, T. (2011). Beden İmgesi Baş Etme Stratejileri Ölçeğinin Türkçe Uyarlaması: Geçerlilik Ve Güvenilirlik Çalışması. *Anatolian Journal of Psychiatry/Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 12(2).
- Dohnt, H. K., & Tiggemann, M. (2005). Peer İnfluences On Body Dissatisfaction And Dieting Awareness İn Young Girls. *British Journal of Developmental Psychology*, 23(1): 103-116.
- Dohnt, H. K., & Tiggemann, M. (2006b). Body İmage Concerns İn Young Girls: The Role Of Peers And Media Prior To Adolescence. *Journal Of Youth And Adolescence*, 35: 135-145.
- Dohnt, H., & Tiggemann, M. (2006a). The Contribution Of Peer And Media İnfluences To The Development Of Body Satisfaction And Self-Esteem İn Young Girls: A Prospective Study. *Developmental Psychology*, 42(5): 929.
- Dulmus, C. N., Theriot, M. T., Sowers, K. M., & Blackburn, J. A. (2004). Student Reports Of Peer Bullying Victimization İn A Rural School. *Stress, Trauma, and Crisis*, 7(1): 1-16.
- Ekinci, B. (2014). The Relationship Between Problematic Internet Entertainment Use And Problem Solving Skills Among University Students. *International Journal Of Mental Health And Addiction*, 12: 607-617.
- Erdem, S. ve Dost, M. T. (2024). Sosyal Medya Bağımlılığının Yordayıcıları Olarak Temel Psikolojik İhtiyaçlar Ve Utangaçlık. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 23(89): 213-233.
- Erdoğan, Ö. ve Tütüncü, İ. (2015). Üniversite Öğrencilerinin Beden Algısı, Yeme Tutumu Ve Yakın İlişki Kurma Düzeyleri Arasındaki İlişki. *SSTB*, 2015(17): 89-115
- Erdoğan, M. Y. (2016). Parental Attitude And Teacher Behaviours İn Predicting School Bullying. *Journal Of Education And Training Studies*.

- Erkul, S. (2024). Aile Tutumları Ve Medya Faktörünün, Ergenlik Dönemindeki Kadın Bireylerin Yeme Tutumları Ve Beden İmaj Kaygısına Etkisinin Yeme Bozuklukları İle İlişkisinin İncelenmesi. *Dünya İnsan Bilimleri Dergisi*, 2024(1): 152-166.
- Espelage, D. L., & Holt, M. K. (2013). Bullying And Victimization During Early Adolescence: Peer Influences And Psychosocial Correlates. In *Bullying Behavior* (pp. 123-142). Routledge.
- Esposito, C., Bacchini, D., & Affuso, G. (2019). Adolescent Non-Suicidal Self-Injury And Its Relationships With School Bullying And Peer Rejection. *Psychiatry Research*, 274: 1-6.
- Farrington, D. P. (1993). Understanding And Preventing Bullying. *Crime And Justice*, 17: 381-458.
- Featherstone, M. (2010). Body, İmage And Affect İn Consumer Culture. *Body & Society*, 16(1): 193-221.
- Ferhat, H. ve Demirtaş, H. (2021). Zorbalığa Maruz Kalmanın Sınıf İklimine Ve Okula Yabancılaşmaya Etkisi. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 22(3): 2297-2322.
- Finnegan, R. A., Hodges, E. V., & Perry, D. G. (1998). Victimization By Peers: Associations With Children's Reports Of Mother–Child İnteraction. *Journal Of Personality And Social Psychology*, 75(4): 1076.
- Fontaine, K. L. (1991). The Conspiracy Of Culture. Women's İssues İn Body Size. *The Nursing Clinics Of North America*, 26(3): 669-676.
- Geniş, N. E. ve Kahraman, Ö. G. (2017). Okul Öncesi Dönem Çocuklarında Bağlanma Ve Benlik Algısı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 11(3): 2446-2454.
- Georgiou, S. N. (2008). Parental Style And Child Bullying And Victimization Experiences At School. *Social Psychology of Education*, 11: 213-227.

- Gökbulut, B. (2020). Ortaokul Öğrencilerinin Akran Zorbalığı Ve Dijital Oyun Bağımlılığı Arasındaki İlişki. *Karaelmas Eğitim Bilimleri Dergisi*, 8(1): 89-100.
- Gökkaya, F. (2019). Farklı Zorbalık Statülerinde Yer Alan Ortaokul Öğrencilerinin Benlik Saygısı Düzeylerinin İncelenmesi. *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi*, 25(2): 111-124.
- Gökler, R. (2009). Okullarda Akran Zorbalığı. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 6(2): 511-537.
- Göksan, B. (2007). *Ergenlerde beden imajı ve beden dismorfik bozukluğu* (Yayınlanmamış Uzmanlık Tezi). Şişli Etfal Eğitim ve Araştırma Hastanesi Psikiyatri Kliniği, İstanbul.
- Grabe, S., Ward, LM. & Hyde, JS. (2008). Medyanın Kadınlar Arasındaki Beden İmajı Endişelerindeki Rolü: DeneySEL Ve Korelasyonel Çalışmaların Bir Meta-Analizi. *Psikolojik Bülten*, 134 (3): 460.
- Griffiths, M. (2003). Internet Gambling: Issues, Concerns, And Recommendations. *Cyberpsychology & Behavior*, 6(6): 557-568.
- Gültekin, F. ve Arıcıoğlu, A. (2017). Üniversite Öğrencilerinde Bağlanma Stilleri Ve Sosyal Bağlılık İlişkisi. *Sakarya University Journal Of Education*, 7(2): 373-384.
- Gümüş Selek, F., Demir Küçükköseler, A. ve Duran, B. (2022). 0-18 Yaş Arası Öğrenciler ve Özel Eğitim Öğrencilerinde Akran Zorbalığına Kısa Bir Bakış. 5 *Elmıs Uluslararası Özel Eğitim Kongresi*. Karatay Üniversitesi, Konya.
- Gür, N., Eray, Ş., Makinecioğlu, I., Siğirli, D. ve Vural, A. P. (2020). Akran Zorbalığı İle Aile Duygu Dışa Vurumu Ve Psikopatoloji Arasındaki İlişki. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 21(1): 77-86.
- Gürhan, N. (2017). Her Yönü İle Akran Zorbalığı. *Türkiye Klinikleri J Psichiatri Nurs-Special Topics*, 3(2): 175-81.

- Harter, S. (1998). The development of self-representations. In W. Damon & N. Eisenberg (Ed.), *Handbook of child psychology: Social, emotional, and personality development* (5th ed., pp. 553–617). John Wiley & Sons, Inc..
- Haskaya, S. (2016). *Ortaokul öğrencilerinde akran zorbalığı ile okula yabancılaşma arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi, Sosyal Bilimler Enstitüsü).
- Haspolat, N. K. ve Kağan, M. (2017). Sosyal Fobinin Yordayıcıları Olarak Beden İmajı Ve Benlik Saygısı. *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 19(2): 139-152.
- Hazar, Z. ve Ekici, F. (2021). Ortaokul Öğrencilerinin Dijital Oyun Bağımlılığı İle Zorbalık Bilişleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Gazi Beden Eğitimi Ve Spor Bilimleri Dergisi*, 26(1): 1-15.
- Heidari, M. (2017). Kız Ve Erkek Lise Öğrencilerinde Beden İmajı Korkusu Ve Saldırganlık Üzerine Analitik Bir Araştırma. *Hemşirelik Ve Ebelik Dergisi*, 14 (10): 837-846.
- Holmstrom, A. J. (2004). The Effects Of The Media On Body İmage: A Meta-Analysis. *Journal Of Broadcasting & Electronic Media*, 48(2): 196-217.
- Holt, M. K., Kaufman Kantor, G., & Finkelhor, D. (2008). Parent/Child Concordance About Bullying Involvement And Family Characteristics Related To Bullying And Peer Victimization. *Journal Of School Violence*, 8(1): 42-63.
- Holubcikova, J., Kolarcik, P., Madarasova Geckova, A., Van Dijk, J. P., & Reijneveld, S. A. (2015). Is Subjective Perception Of Negative Body İmage Among Adolescents Associated With Bullying?. *European Journal Of Pediatrics*, 174: 1035-1041.
- Huang, Q., Peng, W., & Ahn, S. (2021). When Media Become The Mirror: A Meta-Analysis On Media And Body İmage. *Media Psychology*, 24(4): 437-489.
- Hüseyin, E., Bakan, S. ve Yıldız, İ. (2023). Ortaokul Çocuklarında Akran Zorbalığı Ve Arkadaşlık İlişkilerin İncelenmesi. *Eurasian Academy Of Sciences Social Sciences Journal*, (46): 125-137.

- Irmak, A. Ve Erdoğan, S. (2016). Ergenler Ve Genç Yetişkinler Arasında Dijital Oyun Bağımlılığı: Güncel Bir Bakış. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 27 (2): 1-10.
- Irvine, K. R., McCarty, K., McKenzie, K. J., Pollet, T. V., Cornelissen, K. K., Toveé, M. J., & Cornelissen, P. L. (2019). Distorted Body İmage İnfluences Body Schema İn İndividuals With Negative Bodily Attitudes. *Neuropsychologia*, 122: 38-50.
- Işık, M. ve Taylan, H. H. (2015). Sakarya’da Ortaokul Ve Lise Öğrencilerinde İnternet Bağımlılığı. *Turkish Studies (Elektronik)*, 10(6): 855-874.
- İskender, M. (2018). Sosyal Kendine Güven, Sosyal Yalnızlık Ve Aile Duygusal Yalnızlık Değişkenlerinin İnternet Bağımlılığı Üzerindeki Etkisinin İncelenmesi. *Malezya Çevrimiçi Eğitim Teknolojileri Dergisi* , 6 (3): 1-10.
- Jang, H., Park, H., Son, H., & Kim, J. (2024). The Asymmetric Effects Of The Transitions İnto And Out Of Bullying Victimization On Depressive Symptoms: The Protective Role Of Parental Education. *Journal Of Adolescent Health*, 74(4): 828-836.
- Jeong, E. J., Kim, D. J., Lee, D. M., & Lee, H. R. (2016). A Study Of Digital Game Addiction From Aggression, Loneliness And Depression Perspectives. In *2016 49Th Hawaii International Conference On System Sciences (HICSS)* (Pp. 3769-3780). IEEE.
- Jones, D. C. (2001). Social Comparison And Body İmage: Attractiveness Comparisons To Models And Peers Among Adolescent Girls And Boys. *Sex Roles*, 45: 645-664.
- Kaess, M., Durkee, T., Brunner, R., Carli, V., Parzer, P., Wasserman, C., ... & Wasserman, D. (2014). Pathological Internet Use Among European Adolescents: Psychopathology And Self-Destructive Behaviours. *European Child & Adolescent Psychiatry*, 23: 1093-1102.
- Kaiser, B. & Rasminsky, J.S. (2003). Challenging Behavior İn Young Children: Understanding, Preventing And Responding Effectively. Allyn And Bacon: Boston.

- Kalafat, T. ve Kıncal, R. Y. (2006). Üniversite Öğrencilerinin Beden Memnuniyeti Düzeyleri İle Sosyal Beceri Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, (23): 41-47.
- Kaltiala-Heino, R., Lintonen, T., & Rimpelä, A. (2004). Internet Addiction? Potentially Problematic Use Of The Internet In A Population Of 12–18 Year-Old Adolescents. *Addiction Research & Theory*, 12(1): 89-96.
- Kanat, S. (2019). Üniversite Öğrencilerinin Dijital Oyun Bağımlılığı, İletişim Becerileri Ve Yalnızlık Algı Düzeyleri Arasındaki İlişki. *Uluslararası Eğitim Çalışmaları*, 12(11).
- Kapıcı, E. G. (2004). İlköğretim Öğrencilerinin Zorbalığa Maruz Kalma Türünün Ve Sıklığının Depresyon, Kaygı Ve Benlik Saygısıyla İlişkisi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 37(1): 1-13.
- Karaca, S., Uyanık, E., Kenç, M., İşlek, M., Aksu, R., Öngün, E. ve Ünsal Barlas, G. (2021). Ortaokul Öğrencilerinde İnternet Bağımlılığı Ve Depresif Belirtiler. *Acıbadem Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 12(2): 510-516.
- Karakaya, G. ve Yaylı, A. (2023). Ergenlerin Bir Boş Zaman Aktivitesi Olarak İnternet Tabanlı Oyun Bağımlılıklarının Şiddet Eğilimine Etkisi. *Journal Of Recreation And Tourism Research*, 10(3): 94-114.
- Karasu, F. (2017). Üniversite Öğrencilerinin İnternet Bağımlılığı İle Sosyal Destek Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Kilis 7 Aralık Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(14): 372-386.
- Karayazı, H. (2024). Cyber Bullying And Victims Among Adolescents Depending On Perceived Parental Attitudes. *Journal Of Awareness*, 9(Special Issue/): 67-77.
- Kartal, H. (2008). İlköğretim Okullarında Zorbalık Yapanlar Ve Zorbalığa Uğrayanlar. *Education Sciences*, 3(4): 712-730.
- Kaval, A. (2018). *Lise öğrencilerinde internet bağımlılığının yordayıcıları: bir yapısal eşitlik modellemesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.

- Kayri, M., Tanhan, F. ve Tanrıverdi, S. (2014). Ortaöğretim Öğrencilerinde İnternet Bağımlılığı İle Algılanan Sosyal Destek Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Online Journal Of Technology Addiction And Cyberbullying*, 1(1): 33-59.
- Kesici, A. (2020). Lise Öğrencilerinde Vicdanlılık Ve Cinsiyetin Dijital Oyun Bağımlılığına Etkisi. *Eğitim Ve Gelecek Dergisi* , (18): 43-53.
- Kılıç, A. K. ve Kılıç, A. (2013). Meb Ortaöğretim Kurumlarındaki Öğrencilerin Akran Zorbalığına Maruz Kalma Düzeyleri Ve Özgüven Arasındaki İlişki. 6. *Ulusal Lisansüstü Eğitim Sempozyumu*, Sakarya Üniversitesi, Sakarya.
- Kılıç, K.M. (2020). Ergenlerde Dijital Oyun Bağımlılığı, Zorbalık Bilişleri Ve Empati Düzeyleri Arasındaki İlişkiler. *İlköğretim Çevrimiçi Eğitimi*, 18(2): 549-549.
- Kılıç, N., Mammadov, M., Koçhan, K. ve Aypay, A. (2020). Üniversite Öğrencilerinde Genel Öz Yeterlik İnancı ve Beden İmajının Psikolojik Sağlamlık Düzeyini Yordama Gücü. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 35(4): 904-914.
- Kırat, M. N. (2019). Ergenlerde sanal zorbalık beden imgesi ve duygusal zekâ arasındaki yordayıcı ilişki (Master's thesis, İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı).
- Kim, Y. H., & Chong, Y. S. (2005). Parent-Child Communication, Peer-Relationship And Internet Addiction İn Children. *Journal Of The Korean Home Economics Association*, 43(10): 103-114.
- Ko, C. H., Yen, J. Y., Chen, C. C., Chen, S. H., & Yen, C. F. (2005). Proposed Diagnostic Criteria Of Internet Addiction For Adolescents. *The Journal Of Nervous And Mental Disease*, 193(11): 728-733.
- Kocaman, O., Aktepe, E. ve Sönmez, Y. (2017). Isparta İl Merkezi Lise Öğrencilerinde Olası İnternet Bağımlılığı İle Saldırganlık Ve Empati Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 18(6): 602.

- Koronczai, B., Kökönyei, G., Urbán, R., Kun, B., Pápay, O., Nagygyörgy, K., ... & Demetrovics, Z. (2013). The Mediating Effect Of Self-Esteem, Depression And Anxiety Between Satisfaction With Body Appearance And Problematic Internet Use. *The American Journal Of Drug And Alcohol Abuse*, 39(4): 259-265.
- Kostanski, M., Fisher, A., & Gullone, E. (2004). Current Conceptualisation Of Body Image Dissatisfaction: Have We Got It Wrong?. *Journal Of Child Psychology And Psychiatry*, 45(7): 1317-1325.
- Kshirsagar, V. Y., Agarwal, R., & Bavdekar, S. B. (2007). Bullying In Schools: Prevalence And Short-Term Impact. *Indian Pediatrics*, 44(1): 25.
- Kurniasanti, K. S., Assandi, P., Ismail, R. I., Nasrun, M. W. S., & Wiguna, T. (2019). Internet Addiction: A New Addiction?. *Medical Journal Of Indonesia*, 28(1): 82-91.
- Kuss, D., & Griffiths, M. (2015). *Internet Addiction In Psychotherapy*, Basingtoke: Palgrave Macmillan: 1-6
- Leymann, H. (1996). The Content And Development Of Mobbing At Work. *European Journal Of Work And Organizational Psychology*, 5(2): 165-184.
- Li, W., Garland, E. L., & Howard, M. O. (2014). Family Factors In Internet Addiction Among Chinese Youth: A Review Of English-And Chinese-Language Studies. *Computers In Human Behavior*, 31: 393-411.
- Liu, T. C., Desai, R. A., Krishnan-Sarin, S., Cavallo, D. A., & Potenza, M. N. (2011). Problematic Internet Use And Health In Adolescents: Data From A High School Survey In Connecticut. *The Journal Of Clinical Psychiatry*, 72(6): 836-845.
- Lydecker, J. A., Cunningham, P. M., O'brien, E., & Grilo, C. M. (2020). Parents' Perceptions Of Parent-Child Interactions Related To Eating And Body Image: An Experimental Vignette Study. *Eating Disorders*, 28(3): 272-288.

- Mak, K. K., Lai, C. M., Watanabe, H., Kim, D. I., Bahar, N., Ramos, M., ... & Cheng, C. (2014). Epidemiology Of İnternet Behaviors And Addiction Among Adolescents İn Six Asian Countries. *Cyberpsychology, Behavior, And Social Networking*, 17(11): 720-728.
- Mansur, M. A., Indriasari, R., & Jafar, N. (2020). Body İmage And Weight-Control Behaviors Among Adolescent Girls With Low-Mid Socioeconomic Background. *Enfermería Clínica*, 30: 285-289.
- Mellor, D., Fuller-Tyszkiewicz, M., McCabe, M. P., & Ricciardelli, L. A. (2010). Body İmage And Self-Esteem Across Age And Gender: A Short-Term Longitudinal Study. *Sex Roles*, 63: 672-681.
- Metin, O., Saracli, O., Atasoy, N., Senormanci, O., Kardes, V. C., Acikgoz, H. O. ve Tahiroglu, A. Y. (2015). Association Of İnternet Addiction İn High School Students With ADHD And Tobacco/Alcohol Use. *Düşünen Adam: The Journal Of Psychiatry And Neurological Sciences*, 28 (3): 204-212. Doi: 10.5350/Dajpn2015280303
- Moura, D. R. D., Cruz, A. C. N., & Quevedo, L. D. Á. (2011). Prevalence And Characteristics Of School Age Bullying. *Victims. Jornal De Pediatria*, 87: 19-23.
- Mueller, A. S., Pearson, J., Muller, C., Frank, K., & Turner, A. (2010). Sizing Up Peers: Adolescent Girls' Weight Control And Social Comparison İn The School Context. *Journal Of Health And Social Behavior*, 51(1): 64-78.
- Müller, K. W., Janikian, M., Dreier, M., Wölfling, K., Beutel, M. E., Tzavara, C. & Tsitsika, A. (2015). Regular Gaming Behavior And İnternet Gaming Disorder İn European Adolescents: Results From A Cross-National Representative Survey Of Prevalence, Predictors, And Psychopathological Correlates. *European Child & Adolescent Psychiatry*, 24: 565-574.
- Nernekli, M. (2017). *Üniversite öğrencilerinde psikolojik dayanıklılık, beden imajı ve emosyonel yeme arasındaki ilişki* (Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Gelişim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü).

- Nishina, A. (2004). A theoretical review of bullying: Can it be eliminated?. *Bullying*, 35-62.
- Nwanosike, C. L., Ujoatuonu, I. V., Kanu, G. C., Ike, O. O., & Okeke, T. J. (2022). Social Bullying Among Undergraduates: The Roles Of İnternet Gaming Disorder, Risk-Taking Behavior, And İnternet Addiction. *Frontiers In Psychology*, 13, 830794.
- O'Dea, J. A., & Caputi, P. (2001). Association Between Socioeconomic Status, Weight, Age And Gender, And The Body İmage And Weight Control Practices Of 6-To 19-Year-Old Children And Adolescents. *Health Education Research*, 16(5): 521-532.
- O'dea, J. A., & Caputi, P. (2001). Association Between Socioeconomic Status, Weight, Age And Gender, And The Body İmage And Weight Control Practices Of 6-To 19-Year-Old Children And Adolescents. *Health Education Research*, 16(5): 521-532.
- Oflaz, M. ve Polat, E. (2023). İşyeri Zorbalığı Ve İş Tatmininin İş Stresi Üzerindeki Etkisi: Otel İşletmelerinde Bir Araştırma. *Güncel Turizm Araştırmaları Dergisi*, 7(1): 258-280.
- Oktan, V. ve Şahin, M. (2010). Kız Ergenlerde Beden İmajı İle Benlik Saygısı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 7(2): 543-556.
- Olweus, D. (2013). School Bullying: Development And Some İmportant Challenges. *Annual Review Of Clinical Psychology*, 9: 751-780.
- Onga, Z. ve Halisdemir, D. (2017). Ergen Öznel İyi Oluşu İle Benlik Saygısı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *International Journal Of Social And Humanities Sciences Research (JSHSR)*, 4(12): 1214-1221.
- Oreilly, M. (1996). İnternet Addiction: A New Disorder Enters The Medical Lexicon. *CMAJ: Canadian Medical Association Journal*, 154(12): 1882.
- Ozana, U., Güven, G., Sezer, T., Azkeskin, K. ve Yılmaz, E. (2015). Okul Öncesi Dönemdeki Çocukların Bağlanma Biçimleri İle Sosyal Yetkinlik Ve Duygu

- Düzenleme Becerileri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Uluslararası Katılımlı III. Çocuk Gelişimi ve Eğitim Kongresi "Erken Müdahale*. Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Ögel, K., Tarı, I. ve Eke, C. Y. (2006). Okullarda Suç Ve Şiddeti Önleme. İstanbul: Yeniden Yayınları, 17: 9-23.
- Öngören, B. (2015). Sosyolojik Açıdan Sağlıklı Beden İmgesi. *Sosyal Ve Beşerî Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 16(34): 25-45.
- Özdemir, Y. ve Çok, F. (2011). Ergenlikte Özerklik Gelişimi. *Turkish Psychological Counseling & Guidance Journal*, 4(36).
- Özkan, Y. ve Çifci, E. G. (2010). Peer Bullying İn Primary Schools İn Low Socio-Economic Level. *Elementary Education Online*, 9(2): 576-586.
- Öztürk, A. (2012). Eril Bedenselleşme: Hegemonik Erkek Bedeninin İnşası. *Flsf Felsefe Ve Sosyal Bilimler Dergisi*, (13): 39-53.
- Öztürk, A., Kara, A. ve Körük, S. (2015). Üniversite Öğrencilerinin Kişilik Özellikleri, Cinsiyet Roller ve Yüz Kızarma Eğilimlerinin Sosyal Görünüm Kaygılarını Yordama Gücü Ve Aralarındaki İlişki. *Electronic Turkish Studies*, 10(10): 733-748
- Öztürk, O. (1989). Ruh Sağlığı Ve Bozuklukları. 2. Baskı. *Evrin Yayın, İstanbul*, 199-201.
- Pekel, N. (2004). *Akran zorbalığı grupları arasında sosyometrik statü, yalnızlık ve akademik başarı durumlarının incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Persson, R., Høgh, A., Hansen, Å. M., Nordander, C., Ohlsson, K., Balogh, I., ... & Ørbæk, P. (2009). Personality Trait Scores Among Occupationally Active Bullied Persons And Witnesses To Bullying. *Motivation And Emotion*, 33: 387-399.
- Petry, N. M., & O'Brien, C. P. (2013). Internet Gaming Disorder And The DSM-5. *Addiction*, 108(7).

- Polat A (2007). *Düzce İlindeki Hemodiyaliz Hastalarının Beden İmajı Ve Benlik Saygısı Düzeylerinin Belirlenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Bolu.*
- Polce-Lynch, M., Myers, B. J., Kilmartin, C. T., Forssmann-Falck, R., & Kliewer, W. (1998). Gender And Age Patterns İn Emotional Expression, Body İmage, And Self-Esteem: A Qualitative Analysis. *Sex Roles*, 38(11): 1025-1048.
- Pörhölä, M., Cvancara, K., Kaal, E., Kunttu, K., Tampere, K., & Torres, M. B. (2020). Bullying İn University Between Peers And By Personnel: Cultural Variation İn Prevalence, Forms, And Gender Differences İn Four Countries. *Social Psychology Of Education*, 23(1): 143-169.
- Purutçuoğlu, E. ve Aksel, C. (2017). Engelli Kadınların Beden İmajı Algısı İle Yaşam Doyumunun Belirlenmesi. *Journal Of International Social Research*, 10(50): 428-440.
- Rachubińska, K., Cybulska, A., Szkup, M., & Grochans, E. (2021). Analysis Of The Relationship Between Personality Traits And Internet Addiction. *European Review For Medical & Pharmacological Sciences*, 25(6): 2591-2599.
- Rettew, D. C., & Pawlowski, S. (2016). Bullying. *Child And Adolescent Psychiatric Clinics Of North America*, 25(2): 235-242.
- Rezvaniyan, L., & Rahimzadeh, S. (2023). The Role Of Internet Addiction İn Mental Health And Body Image. *Clinical Psychology And Personality*.
- Rodgers, R. F., Melioli, T., Laconi, S., Bui, E., & Chabrol, H. (2013). Internet Addiction Symptoms, Disordered Eating, And Body İmage Avoidance. *Cyberpsychology, Behavior, And Social Networking*, 16(1): 56-60.
- Romo, M. L., & Kelvin, E. A. (2016). Impact Of Bullying Victimization On Suicide And Negative Health Behaviors Among Adolescents İn Latin America. *Revista Panamericana De Salud Publica*, 40: 347-355.
- Sağlan, R. (2019). *Adolesanlarda internet bağımlılığı ve sosyal fobi arasındaki ilişkinin değerlendirilmesi* (Tıpta uzmanlık tezi). Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Eskişehir.

- Scaglioni, S., Salvioni, M., & Galimberti, C. (2008). Influence Of Parental Attitudes In The Development Of Children Eating Behaviour. *British Journal Of Nutrition*, 99(S1): 22-25.
- Scherer, F. C., Martins, C. R., Pelegrini, A., Matheus, S. C., & Petroski, E. L. (2010). Body Image Among Adolescents: Association With Sexual Maturation And Symptoms Of Eating Disorders. *Jornal Brasileiro De Psiquiatria*, 59: 198-202.
- Schuster, B. 1999. Outsiders At School: The Prevalence Of Bullying And Its Relation With Social Status Group. *Processes And Intergroup Relations*, 2(2): 175–190.
- Selvi, K. (2018). *Exploring men's body image concerns and predisposing factors for muscle dysmorphia in the framework of self-determination theory* (Master's Thesis). Middle East Technical University, The Graduate School Of Social Sciences, Ankara.
- Sevinç, G. ve Kılınç, T. Ş. (2018). Güvenli Bağlanma Düzeyi Ve Benlik Kurguları İle Üniversiteye Yeni Başlayan Öğrencilerin Uyumu Arasındaki İlişki. *Eğitimde Kuram Ve Uygulama*, 14(3): 306-324.
- Sezen, M. F. ve Murat, M. (2018). Ergenlerde Akran Zorbalığı, İnternet Bağımlılığı Ve Duygusal Zekâ Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *OPUS International Journal Of Society Researches*, 9(16): 160-182.
- Sezen, M. F. ve Murat, M. (2018). Ergenlerde Akran Zorbalığı, İnternet Bağımlılığı Ve Duygusal Zekâ Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Opus International Journal Of Society Researches*, 9(16): 160-182.
- Sezgin, A. (2020). *Ergenlerde problemlı internet kullanımı ile empatik eğilim, beden algısı ve akılcı olmayan inançlar arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Sabahattin Zaim Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Shapira, N. A., Goldsmith, T. D., Keck Jr, P. E., Khosla, U. M., & Mcelroy, S. L. (2000). Psychiatric Features Of Individuals With Problematic İnternet Use. *Journal Of Affective Disorders*, 57(1-3): 267-272.

- Shapira, N. A., Lessig, M. C., Goldsmith, T. D., Szabo, S. T., Lazoritz, M., Gold, M. S., & Stein, D. J. (2003). Problematic İnternet Use: Proposed Classification And Diagnostic Criteria. *Depression And Anxiety*, 17(4): 207-216.
- Shek, D. T., & Yu, L. (2016). Adolescent İnternet Addiction İn Hong Kong: Prevalence, Change, And Correlates. *Journal Of Pediatric And Adolescent Gynecology*, 29(1): 22-30
- Shek, D.T.L., Sun, R.C.F., Yu, L. (2013). İnternet Addiction. In: Pfaff, D.W. (eds) Neuroscience in the 21st Century. Springer, New York, NY. https://doi.org/10.1007/978-1-4614-1997-6_108
- Sığrılı, H. (2017). *Lise öğrencilerinde internet bağımlılığı ile bağlanma biçimleri arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Siomos, K. E., Dafouli, E. D., Braimiotis, D. A., Mouzas, O. D., & Angelopoulos, N. V. (2008). İnternet Addiction Among Greek Adolescent Students. *Cyberpsychology & Behavior*, 11(6): 653-657.
- Sira, N. (2003). *Body image: Relationship to attachment, body mass index and dietary practices among college students* (Doctoral Dissertation). Virginia Polytechnic Institute and State University, ABD.
- Slade, P. D. (1994). What İs Body İmage?. *Behaviour Research And Therapy*, 32(5): 497–502. [https://doi.org/10.1016/0005-7967\(94\)90136-8](https://doi.org/10.1016/0005-7967(94)90136-8)
- Smith, P. K. (2016). Bullying: Definition, Types, Causes, Consequences And İntervention. *Social And Personality Psychology Compass*, 10(9): 519-532.
- Soydan, Z. M. (2015). *Üniversite öğrencilerinin internet bağımlılığı ile depresyon ve yaşam doyumu arasındaki ilişki* (Yüksek Lisans Tezi). Haliç Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Spriggs, A. L., Iannotti, R. J., Nansel, T. R., & Haynie, D. L. (2007). Adolescent Bullying İnvolverment And Perceived Family, Peer And School Relations: Commonalities And Differences Across Race/Ethnicity. *Journal Of Adolescent Health*, 41(3): 283-293.

- Starcevic, V. (2013). Is Internet Addiction A Useful Concept?. *Australian & New Zealand Journal Of Psychiatry*, 47(1): 16-19.
- Story, M., French, S. A., Resnick, M. D., & Blum, R. W. (1995). Ethnic/Racial And Socioeconomic Differences İn Dieting Behaviors And Body İmage Perceptions İn Adolescents. *International Journal Of Eating Disorders*, 18(2): 173-179.
- Sümer, N. ve Şendağ, M. A. (2009). Orta Çocukluk Döneminde Ebeveynlere Bağlanma, Benlik Algısı Ve Kaygı. *Turkish Journal Of Psychology/Türk Psikoloji Dergisi*, 24(63): 86-101
- Sümer, N., Oruçlular, Y. ve Çapar, T. (2015). Bağlanma Ve Bağımlılık: Kuramsal Çerçeve Ve Derleme Çalışması. *Bağımlılık Dergisi*, 16(4): 192-209.
- Swami, V. 2015. Cultural İnfluences On Body Size İdeals: Unpacking The İmpact Of Westernisation And Modernisation. *European Psychologist*, 20: 44-51. <https://doi.org/10.1027/1016-9040/A000150>
- Talu, E. (2020). Ergenlerde Beden İmajı Algısının Kimlik Gelişimi Sürecine Etkisi. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 21(2): 1116-1135.
- Tang, H., Li, Y., Dong, W., Guo, X., Wu, S., Chen, C., & Lu, G. (2024). The Relationship Between Childhood Trauma And İnternet Addiction İn Adolescents: A Meta-Analysis. *Journal Of Behavioral Addictions*, 13(2024): 36-50.
- Tani, F., Paul, S., Greenman, B. H. & Schneider, F. (2003). Bullying And The Big Five: A Study Of Childhood Personality And Participant Roles On Bullying Incidents. *School Psychology International*, 24 (2): 131- 146.
- Tao, R., Huang, X., Wang, J., Zhang, H., Zhang, Y., & Li, M. (2010). Proposed Diagnostic Criteria For İnternet Addiction. *Addiction*, 105(3): 556-564.
- Tarı Cömert, I. ve Ögel, K. (2009). İstanbul Örneklemine İnternet Ve Bilgisayar Bağımlılığının Yaygınlığı Ve Farklı Etkenlerle İlişkisi. *Türkiye Klinikleri Journal Of Forensic Medicine*, 6(1): 9-16.
- Tınaz, P. (2006). İşyerinde Psikolojik Taciz Mobbing. *Çalışma Ve Toplum*, 4(11): 13-28.

- Tippett, N., & Wolke, D. (2014). Socioeconomic Status And Bullying: A Meta-Analysis. *American Journal Of Public Health*, 104(6): 48-59.
- Tolan, Ö. Ç., Önkür, B. ve Aslan, H. R. (2022). The Relationships Between İnternet Addiction And Emotional Self-Awareness And Coping With Stress İn University Students. *International Journal Of Eurasian Education And Culture*, 7(16): 487-531.
- Topçu, E. (2020). *14-16 yaş arası ergenlerde internet bağımlılığı ile yalnızlık arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Gelişim Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Toprak, B. (2023). Anne-Kız İlişkisinin Beden Algısı Üzerindeki Rolünün İncelenmesi. *Atatürk Üniversitesi Kadın Araştırmaları Dergisi*, 5(1): 22-26.
- Tsaousis, I. (2016). The Relationship Of Self-Esteem To Bullying Perpetration And Peer Victimization Among Schoolchildren And Adolescents: A Meta-Analytic Review. *Aggression And Violent Behavior*, 31: 186-199.
- Tsitsika, A., Critselis, E., Louizou, A., Janikian, M., Freskou, A., Marangou, E., ... & Kafetzis, D. A. (2011). Determinants Of Internet Addiction Among Adolescents: A Case-Control Study. *The Scientific World Journal*, 11: 866-874.
- Tuğran, A. Z. ve Dost, M. T. (2022). Lise Öğrencilerinde Ebeveyn Tutumu Ve Temel Psikolojik İhtiyaçlar İle Zorbalık Statüleri Arasındaki İlişkiler. *Eğitim ve Bilim*, 47 (209): 293-309.
- TÜİK (2023). Hanehalkı Bilişim Teknolojileri (BT) Kullanım Araştırması. [https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Hanehalki-Bilisim-Teknolojileri-\(BT\)-Kullanim-Arastirmasi-2023-49407](https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Hanehalki-Bilisim-Teknolojileri-(BT)-Kullanim-Arastirmasi-2023-49407)
- Ulus, L. (2018). Ergen Bireyler İçin Yaşam Becerileri. *Avrasya Sosyal Ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 5(12): 516-537.
- Uysal, R. ve Bingöl, T. Y. (2019). Ergenlerde Risk Alma Davranışının Öz-Yeterlik Ve Farklı Değişkenler Açısından İncelenmesi. *The Journal Of Academic Social Science*, 8(8): 573-582

- Uzun, K. ve Karataş, Z. (2019). Okul Tükenmişliğinin Yordayıcısı Olarak Akran Zorbalığı Ve Siber Mağduriyet. *Journal Of International Social Research*, 12(62): 1108-1118
- Van Der Aar, L. P. E., Peters, S., & Crone, E. A. (2018). The Development Of Self-Views Across Adolescence: Investigating Self-Descriptions With And Without Social Comparison Using A Novel Experimental Paradigm. *Cognitive Development*, 48: 256-270.
- Veenstra, R., Lindenberg, S., Huitsing, G., Sainio, M., & Salmivalli, C. (2014). The Role Of Teachers In Bullying: The Relation Between Antibullying Attitudes, Efficacy, And Efforts To Reduce Bullying. *Journal Of Educational Psychology*, 106(4): 1135.
- Wang, E. S. T., & Wang, M. C. H. (2013). Social Support And Social Interaction Ties On Internet Addiction: Integrating Online And Offline Contexts. *Cyberpsychology, Behavior, And Social Networking*, 16(11): 843-849.
- Wang, W., Li, D., Li, X., Wang, Y., Sun, W., Zhao, L., & Qiu, L. (2018). Parent-Adolescent Relationship And Adolescent Internet Addiction: A Moderated Mediation Model. *Addictive Behaviors*, 84: 171-177.
- We Are Social (2023a). Digital 2023 Global Overview Report. <https://datareportal.com/reports/digital-2023-global-overview-report>
- We Are Social (2023b). Digital 2023 Turkey Overview Report. <https://datareportal.com/reports/digital-2023-turkey>
- Webb, H. J., & Haycraft, E. (2019). Parental Body Dissatisfaction And Controlling Child Feeding Practices: A Prospective Study Of Australian Parent-Child Dyads. *Eating Behaviors*, 32: 1-6.
- Weinstein, A., & Lejoyeux, M. (2010). Internet Addiction Or Excessive Internet Use. *The American Journal Of Drug And Alcohol Abuse*, 36(5): 277-283.

- Winter, V. R., O'Neill, E., & Cook, M. (2021). An Investigation Of Socioeconomic Status And Body Image Among Hook-Up App Users. *Journal Of The Society For Social Work And Research*, 12(4): 789-801.
- Yamamiya, Y., Cash, T. F., Melnyk, S. E., Posavac, H. D., & Posavac, S. S. (2005). Women's Exposure To Thin-And-Beautiful Media Images: Body Image Effects Of Media-Ideal Internalization And Impact-Reduction Interventions. *Body Image*, 2(1): 74-80.
- Yavuz, O. (2018). Ergenlik Döneminde İnternet Bağımlılığının Okul Başarısı Üzerinde Etkileri. *OPUS International Journal Of Society Researches*, 8(15): 1056-1080.
- Yelboğa, N. ve Koçak, O. (2019). Ergenlerde Akran Zorbalığını Yordayan Bazı Faktörlerin Zorba Ve Mağdur Bireyler Açısından Değerlendirilmesi. *OPUS International Journal of Society Researches*, 13(19): 2286-2320.
- Yıldırım, A. ve Şimsek, H. (2000). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri, (2. baskı) Ankara, Seçkin Yayınevi.
- Yılmaz, E., Şahin, Y. L., Haseski, H. İ. ve Erol, O. (2014). Lise Öğrencilerinin İnternet Bağımlılık Düzeylerinin Çeşitli Değişkenlere Göre İncelenmesi: Balıkesir İli Örneği. *Eğitim Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 4(1): 133-144. Doi: 10.12973/Jesr.2014.41.7
- Yiğitcan, A. (2021). *İnternet bağımlılığı, beden imajı ve yeme bozukluğu arasındaki ilişki* (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Gelişim Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul.
- Yıldız, M. A. (2017). Emotion Regulation Strategies As Predictors Of İnternet Addiction And Smartphone Addiction İn Adolescents. *Journal Of Educational Sciences And Psychology*: 7(1).
- Yılmaz, Ş. (2009). *Plastik ve rekonstrüktif cerrahi hastalarında preop ve postop dönemde beden imajı ve benlik saygısının değerlendirilmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Afyon Kocatepe Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Afyon.

- Yılmaz, Z. (2019). 18-25 yaş arası İnönü Üniversitesi öğrencilerinde internet bağımlılığının depresyon ve yalnızlık ile ilişkisinin değerlendirilmesi (Tıpta Uzmanlık Tezi). İnönü Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Malatya.
- Yolaç Yarpuz, A., Demirci Saadet, E., Erdi Şanlı, H. ve Devrımci Özgüven, H. (2008). *Akne Vulgaris Hastalarında Sosyal Kaygı Düzeyi Ve Bunun Klinik Değişkenler İle İlişkisi. Turk Psikiyatri Dergisi: 19(1).*
- Young, K. S. (1996). Psychology Of Computer Use: XL. Addictive Use Of The Internet: A Case That Breaks The Stereotype. *Psychological Reports, 79(3): 899-902.*
- Young, K. S. (2009). Internet Addiction: The Emergence Of A New Clinical Disorder. *Cyberpsychology & Behavior, 1(3): 237-244.*
- Young, K. S., & Rogers, R. C. (1998). The Relationship Between Depression And Internet Addiction. *Cyberpsychology & Behavior, 1(1): 25-28.*
- Young, K.S. (2009). Internet Addiction: Diagnosis And Treatment Considerations. *Journal Of Contemporary Psychotherapy, 39: 241-246.*
- Yu, S., & Zhao, X. (2021). The Negative Impact Of Bullying Victimization On Academic Literacy And Social İntegration: Evidence From 51 Countries İn PISA. *Social Sciences & Humanities Open, 4(1): 1-15.*
- Yüksel, M. ve Yılmaz, E. (2016). Lise Öğrencilerinin İnternet Bağımlılık Düzeyleri İle Problem Çözme Becerileri Arasındaki İlişkinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi. *İlköğretim Online, 15(3): 1031-1042.*
- Zaklama, C. (2003). *The bullying spectrum in grade schools: parents, teachers, child bullies and their victims* (Master's Thesis). McGill University, Faculty of Graduate Studies and Research, Canada.
- Zhang, Y., Li, Z., Tan, Y., Zhang, X., Zhao, Q., & Chen, X. (2021). The İnfluence Of Personality Traits On School Bullying: A Moderated Mediation Model. *Frontiers İn Psychology, 12.*

Zhou, K., Zhu, X., & Chen, B. B. (2024). Understanding The Link Between Social Relationships And Adolescent Internet Addiction: Perspectives From Two Approaches To Well-Being. *Computers in Human Behavior*, 151: 107995.

EKLER

EK-1: Kişisel Bilgi Formu

KİŞİSEL BİLGİ FORMU

1. Cinsiyetiniz:

() Kadın () Erkek

2. Sınıfınız:

() 6. Sınıf () 7. Sınıf () 8.Sınıf () 9. Sınıf () 10. Sınıf () 11.Sınıf

3. Anne-babanızın veya çocukluğunuzda bakımınızı üstlenen kişinin size karşı genel tutumunu hangisi en iyi tanımlar?

() Yapmam gereken şeyleri annem veya babam genellikle benim yerime yapar

() Evde anne veya babamın koyduğu katı kurallar vardır ve bu kurallara kesinlikle uymamı isterler.

() Annem ve babam, evde veya dışarıda yaptığım şeyler ile pek ilgilenmezler.

() Beni her konuda desteklerler, fikirlerime ve taleplerime önem verirler.

4. Ailenizin gelir düzeyini nasıl değerlendirirsiniz?

() Düşük () Orta () Yüksek

5. Annenizin eğitim durumu:

() İlkokul

() Ortaokul

() Lise

() Üniversite veya üstü (yüksek lisans, doktora)

6. Babanızın eğitim durumu:

() İlkokul

() Ortaokul

() Lise

() Üniversite veya üstü (yüksek lisans, doktora)

EK-2: Akran Zorbalığı Belirleme Ölçeği

		BANA YAPILDI					BEN YAPTIM				
		Hemen hemen her gün	Haftada en az 1 defa	Ayda 1 defa	Dönem boyunca 1 defa	Hiçbir zaman	Hemen hemen her gün	Haftada en az 1 defa	Ayda 1 defa	Dönem boyunca 1 defa	Hiçbir zaman
1	El-kol şakası yaparak rahatsız etme										
2											
3	Saç ve kulak çekme										
4											
5	Kuyrukta zorla sırasını alma, önüne geçme										
6											
7	Çimdik atma, ısırma										
8											
9	İtme, dürtme, kolunu bükme, çelme takma, yere düşürme										
10											
11	Kasıtlı olarak omuz atma, dirsek vurma, çarpma										

12												
13	Tekme-tokat atma, yumruk atma, yüze, kafaya, enseye vurma											
54												

Ek-3: İnternet Bağımlılığı Ölçeği

Aşağıda internet kullanımıyla ilgili çeşitli durumlar verilmiştir. Sizden, her ifadeyi dikkatlice okumanız ve kendiniz için doğru olan ifadenin altına (X) işaretini koymanız istenmektedir. Lütfen boş madde bırakmayınız ve her durum için bir işaretleme yapınız.		Hiçbir Zaman	Nadiren	Bazen	Genellikle	Her Zaman
1	İnternete uzun süreli bağlanmadığımda aklım internetle meşguldür.					
2						
3	Çok uzun süre internetten uzak kalmışsam, huzursuz ve sinirli oluyorum.					
4						
5	İnternette birkaç dakikalığına sörf yapmayı girip, bir türlü bırakamıyorum.					
6						
7	İnternet için harcayabileceğim paradan çok daha fazlasını harcıyorum.					
8						
9	İnternete daha fazla zaman ayırma isteğim, geçmişe göre sürekli artıyor.					
10						
11	İnternet etkinlikleri günlük yaşamımı giderek daha fazla yönlendiriyor.					
12						
13	Çok değer verdiğim kişiler, internette çok fazla zaman harcadığımdan benden şikâyetçi oluyorlar.					
14						
15	Çok değer verdiğim kişiler bende, internet kullanmaya başladığımdan beri olumsuz yönde değişiklikler olduğunu söylüyorlar.					
16						
17	İnternet yüzünden bazen randevularımı kaçıyorum.					
18						
19	İnternetle öylesine sık ve yoğun meşgul oluyorum ki bazen işverenlerimle /okulla /aile bireyleri ve benzeri ile sorunlarım oluyor					

EK-4: Beden İmajı Ölçeği

		1- Kesinlikle katılmıyorum	2- Katılmıyorum	3- Kararsızım	4- Katılıyorum	5- Kesinlikle katılıyorum
1.	Bedenim ile ilgili kötü düşünüldüğünü hissettiğimde içime kapanırım.					
2.						
3.	Bedenimde değişiklikler yapmak isterim.					
4.						
5.	Başkalarının bedenim hakkındaki düşünceleri benim için önemlidir.					
6.						
7.	Giyinmemiş halime baktığımda bedenimi beğenirim.					
8.	.					
9.	Bedenimde sevmediğim şeyleri düzeltmek için çok zaman harcarım.					
10.						
11.	Bedenim ile ilgili olumsuz bir eleştiri yapıldığında üzülürüm.					
12.						
13.	Aynada kendime bakmaktan kaçınırım.					
14.						
15.	Bedenimin çekici olduğunu düşünürüm.					
16.						
17.	Bedenimin görünümü konusunda rahat hissederim.					
18.						
19.	Fiziksel özelliklerimin bazılarını değiştirmek için her şeyi yaparım.					
20.						
21.	İnsanların bedenimi beğenmemeleri beni olumsuz etkiler.					

EK-5: Etik Kurul İzni

T.C.
İSTANBUL SABAHATTİN ZAİM ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Etik Kurulu Başkanlığı

Sayı : E-20292139-050.04-2400021529
Konu : Etik Kurul Kararı (Furkan BUTASIM)

13.06.2024

Sayın Furkan BUTASIM
Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Rehberlik Ve Psikolojik Danışmanlık Yüksek Lisans Programı Öğrencisi

"Akran Zorbalığının Yordayıcıları Olarak Beden İmajı ve İnternet Bağımlılığının Rolü" başlıklı araştırmanızla ilgili başvurunuz, kurulumuzun 24.05.2024 tarihli ve 2024/04 sayılı toplantısında değerlendirilerek araştırmanızın etik açıdan uygun bulunduğu katılanların oy birliği ile karar verilmiştir.

Bilgilerinize rica ederim.

Prof. Dr. Kadir CANATAN
Kurul Başkanı

Ek: Furkan BUTASIM

 Istanbul Zeynepi Üniversitesi	ETİK ONAY BELGESİ	Doküman No	ET-FR-675
		İlk Yayın Tarihi	27.11.2023
		Revizyon Tarihi	22.12.2023
		Revizyon No	01
		Sayfa	1/1

Tarih	24.05.2024
Sayı	2024/04
Araştırmanın Niteliği	Yüksek Lisans Tezi
Araştırmanın Adı	Akran Zorbalığının Yordayıcıları Olarak Beden İmaja ve İnternet Bağımlılığının Rolü
Sorumlu Araştırmacının Adı Soyadı	Furkan BUTASIM
Danışman Adı Soyadı	Prof. Dr. Mustafa Yüksel ERDOĞDU
Karar	UYGUNDUR

(İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Etik Kurulu'nun kararı tavsiye niteliğinde olup, Üniversitemizle ilgili etik ilkelerinin belirlenmesi ve değerlendirilmesi amacıyla taşınmaktadır.)

(Katıldı)

Prof. Dr. Kadir CANATAN
Başkan

(Katıldı)

Prof. Dr. Mehmet Emin KÖRTAŞ
Başkan V.

(Katıldı)

Prof. Dr. Mustafa ATEŞ
Üye

(Katıldı)

Prof. Dr. Beytullah KAYA
Üye

(Katıldı)

Prof. Dr. Ayşe Nefise BAHÇECİK
Üye

(Katıldı)

Prof. Dr. Yahya Kemal YOGURTÇU
Üye

(Katıldı)

Av. Bilal ŞAMAT
Üye

Kurul Yeminli Katibi/Raportör Selda ŞENOL

Dokümantasyon Onayı Prof. Dr. İbrahim GÜNEY Etik Kurul Başkanı

Bu belge, güvenli elektronik imza ile onaylanmıştır.

Belge Doğrulama Kodu: MDA10C7 Belge Takip Adresi: <http://ulysse.ku.edu.tr/IRMSRecord/ConfirmationPage/index>

EK-6: Ölçek İzinleri

Akran Zorbalığı Belirleme Ölçeği

Gelen Kutusu x

x p e

Furkan Butasim

Alıcı: tayas

16:39 (4 saat önce)

☆ ↩ ⋮

Değerli hocam merhabalar.

Bir araştırmamda kullanmak amacıyla "Akran Zorbalığı Belirleme Ölçeği Ergen Formu"nuzu kullanmak istiyorum. İzin verirsiniz ve eğer mümkünse de ölçeğin bir örneğini gönderebilirsiniz çok mutlu olurum.

Şimdiden çok teşekkür ederim.

Tuncay Ayas

Alıcı: ben

20:43 (44 dakika önce)

☆ ↩ ⋮

Merhabalar yapacağınız çalışmada tarafımızca geliştirilen ölçeği kullanmanızda bir sorun yoktur. kolaylıklar

Prof. Dr. Tuncay AYAS

Sakarya Üniversitesi

Eğitim Fakültesi

Psikolojik Danışma ve Rehberlik ABD

İnternet Bağımlılığı Ölçeği

Gelen Kutusu x

x p e

Furkan Butasim

Alıcı: ozgenkorkmaz

16:46 (4 saat önce)

☆ ↩ ⋮

Değerli hocam merhabalar.

Bir araştırmamda kullanmak amacıyla "İnternet Bağımlılığı Ölçeği"nizi kullanmak istiyorum. İzin verirsiniz ve ölçeğin bir örneğini de gönderebilirsiniz çok mutlu olurum.

Şimdiden çok teşekkür ederim.

Özgen Korkmaz

Alıcı: ben

16:48 (4 saat önce)

☆ ↩ ⋮

Elbette kullanabilirsiniz. Geliştirdiğim ölçeklere www.perjournal.com adresindeki Özgen Korkmaz linkinde bulunan slace sekmesinden erişebilirsiniz

30 Eki 2023 Pzt, saat 16:46 tarihinde Furkan Butasim

şunu yazdı:

...

Beden İmajı Ölçeği

Gelen Kutusu x

x p e

Furkan Butasim

Alıcı: ezgisaylan

16:44 (4 saat önce)

☆ ↩ ⋮

Değerli hocam merhabalar.

Bir araştırmamda kullanmak amacıyla "Beden İmajı Ölçeği"nizi kullanmak istiyorum. İzin verirsiniz ve ölçeğin bir örneğini de gönderebilirsiniz çok mutlu olurum.

Şimdiden çok teşekkür ederim.

Ezgi SAYLAN

Alıcı: ben

20:17 (1 saat önce)

☆ ↩ ⋮

Merhabalar,

Ölçeği çalışmanızda kullanabilirsiniz. İlgili yayını ve ölçek maddelerinin yer aldığı dosyayı ekte sizinle paylaşıyorum. İyi çalışmalar dilerim.

Furkan Butasim

30 Eki 2023 Pzt, 16:44 tarihinde şunu yazdı:

...

ÖZGEÇMİŞ

Furkan BUTASIM

A. EĞİTİM

Yüksek Lisans: İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık

Lisans: Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık

B. MESLEKİ DENEYİM

2022 - Bağcılar Plevne Ortaokulu, Psikolojik Danışman.

C. YAYINLARI

Butasım, F. (2023, Kasım). Ortaokul Öğrencilerinde Eğitim Stresi ve Denetim Odağı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi, 24. *Uluslararası Psikolojik Danışma ve Rehberlik Kongresi*. Ankara Üniversitesi, Ankara.